

Revista Literară

PUBlicație DE LITERATURĂ
ȘI DIALOG CULTURAL

MIRCEA V. CIOBANU, DESPRE LITERATURA „MILENARIȘTILOR”

„(...) o generație liberă naște texte libere (uneori desfășate și despuiate). Surpriza e că acești „râi” sunt și literații cei mai inteligenți, docti, rafinați, lucizi. Ei nu mai scriu din „datorie”, ci din necesitate interioară. Și din plăcere. (...) Alternativa la prezentul („mișelit”, vorba clasicului) nu e numai decît trecutul „glorios”. Ea poate fi și un viitor care deschide perspectivele, nu neapărat o zi de ieri, emoționantă ca o pictură romantică, dar care închide orizontul în limitele unei autosuficiențe monumentale. Alternativa nici nu trebuie căutată. Această alternativă sunt chiar ei.” (p.3)

ION POP: IDENTITATE ȘI SINCRONIZARE

„Într-o lume atât de tulburată și de nesigură, ținuturi ca ale noastre, mai mult sau mai puțin „marginale”, marcate adânc și fragilizate de traumele istoriei recente, se află, poate, în situația cea mai dificilă. Una în care trebuie să găsească echilibrul, fie și relativ, dintre „universal” și „particular”. (p.5)

PODUL SPIONILOR

Vasile Malanețchi, evocând destinul și creația Eufrosiniei Dvoicenco-Markova, savant român și, în același timp, spion sovietic. (p.16)

PORTRET ÎN SEPIA

IGOR CREȚU LA 94 DE ANI

MAESTRUL CARE REASAMBLEAZĂ PASĂRI CÂNTĂTOARE

de ARCADIE SUCEVEANU

„(...) Aceleași însemne ale longevității le poartă și opera sa tradusă – o operă vastă, diversă, însumând multe mii de pagini de proză și poezie din literaturile lumii. Între acestea, cărți emblematice, valori nemuritoare. (...) Deși au fost realizate în urmă cu patru, cinci sau chiar șase decenii, în-

tr-o perioadă nefastă pentru limba română din Basarabia, aceste lucrări continuă să-și păstreze vigoarea și frumusețea. Paginile lor nu s-au veștețit, limba română în care au fost re-plăsmuite respiră și astăzi cu toți porii. Traducerile au rezistat timpului și trec cu brio

proba relecturii. (...) Judecând lucrurile din perspectiva istoriei literare, vom spune că Igor Crețu face parte din certitudinile noastre valorice. O certitudine ce merită și trebuie să fie acreditată în întreg spațiul literaturii române.”

„LITORALUL ARIAN”, „ELJAN BAR”, „O PASĂRE ÎNALTĂ”

„(...) umblam de unul singur, atent să nu ridic praful, să nu bruschez căldura celor care treceau foarte aproape de mine, grăbiți și îngândurați.”

CITIȚI ÎN ACEST NUMĂR:

ISTORIA LITERATURII. RAFTUL DOI
CONTINUAREA ESEULUI „UN PAMFLETAR” DE EUGEN LUNGU
DESPRE NICOLAE T. ORĂȘANU (P.10)

PROZĂ
POVESTIRI DE OLEG CARP, „RAIUL ÎNCEPE AICI” (P.14)
ȘI ANATOL MORARU, „DISCURS DE ADIO” (P.21)

CRONICI LITERARE
SEMNAȚE DE RĂZVAN VONCU (P.8), ION CIOCANU (P.9),
MARIA PILCHIN (P.13) ȘI GRIGORE CHIPER (P.20)

TEATRU
„PIESĂ PENTRU ASCENSOR” DE CLAUDIA PARTOLE (FRAGMENT) (P.24)

POEZIE

de DAN COMAN

< 12

CUPRINS

EDITORI:
**UNIUNEA SCRITORILOR
din Moldova
UNIUNEA SCRITORILOR
din România | Filiala Chișinău**

ANUL 2 | NUMĂRUL 3 | MARTIE | 2016

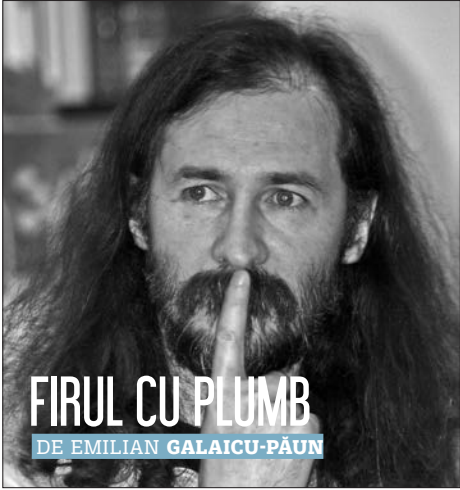
ARCHIVARIUS
DE VASILE MALANETCHI

**16 EUFROSINIA DVOICENCO-MARKOVA:
UN PROFIL ÎN DOUĂ REGISTRE**

EDITORIAL
de MIRCEA V. CIOBANU

03 MILENARIȘTII

FIRUL CU PLUMB
DE EMILIAN GALAICU-PĂUN

**23 DIPTIC
MATERN**

**04 TEOFANII
ÎN FORMAT A4**
„ANONIMUL.
DA, ANONIMUL”
DE TEO CHIRIAC

05 MIRADOR
„IDENTITATE ȘI SINCRONIZARE”
DE ION POP

**06 PORTRET
ÎN SEPIA**
„IGOR CREȚU: MAESTRUL
CARE REASAMBLEAZĂ
PĂSĂRI CÂNTĂTOARE”
DE ARCADIE SUCEVEANU

**07 TRADUCERI
DIN POEZII LUMII**
DE IGOR CREȚU

POEZIE
DE MONI STĂNILĂ

22 „INSULA”
„(...) Dacă e să o luăm așa, pă-
durea amintește de Dumnezeu.
Și poți înțelege că niște cu-
vinte mici au/ fost trimise din
cuvântul mare să se îngroașe
în trunchiurile copacilor.”

**08 POETI DIN
CHIȘINĂUL
DE AZI**
„MIRCEA V. CIOBANU
ȘI MĂȘTILE (POEZIEI) SALE”
DE RĂZVAN VONCU

09 BREVIAR
„DREPTUL LA
MEMORIALISTICĂ”
DE ION CIOCANU

**10 ISTORIA
LITERATURII
RAFTUL DOI**
„UN PAMFLETAR” (II)
DE EUGEN LUNGU

12 POEZIE
„LITORALUL ARIAN”
DE DAN COMAN

14 PROZĂ
„RAIUL ÎNCEPE AICI”
DE OLEG CARP

18 ROZA VÂNTURILOR
„JURNAL DE ITALIA” (V)
DE LEO BUTNARU

20 CRONICĂ LITERARĂ
„SCRIBUL FERMECAT
ÎN GRĂDINA CU GHIMPI”
DE GRIGORE CHIPER

21 PROZĂ
„DISCURS DE ADIO”
DE ANATOL MORARU

24 TEATRU
„PIESĂ PENTRU ASCENSOR”
DE CLAUDIA PARTOLE

Revista Literară
PUBLICAȚIE DE LITERATURĂ
ȘI DIALOG CULTURAL

Director: Arcadie Suceveanu
Redactor-șef: Teo Chiriac
Redactor-șef adjunct: Adrian Ciubotaru
Secretar de redacție: Grigore Chipier

Colegiul de redacție: Vladimir Beșleagă,
Eugen Lungu, Leo Butnaru, Mircea V. Ciobanu,
Matei Vișniec (Paris), Răzvan Voncu (București),
Ion Pop (Cluj), Ștefan Hostiuc (Cernăuți), Cassian
Maria Spiridon (Iași), Vadim Bacinschi (Odesa)

Concepție grafică: Romeo Șveț
Paginare computerizată: Adrian Ciubotaru

Sediul redacției:
MD-2004, or. Chișinău
str. 31 August 1989, nr. 98

Tel: (+373 22) 234724
Fax: (+373 22) 237118
E-mail: revistaliterara.us@gmail.com

Publicație înregistrată la
Ministerul Justiției al Republicii Moldova
în data de 03 martie 2015
Numărul de înregistrare: 297

Format A3. Tipar: ofset.
Tiraj: 1000 de exemplare.
Tipărit la Casa Editorial Poligrafică „Bons Offices”
MD-2005, or. Chișinău
str. Feredeului 4/6

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA
CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Această revistă a fost tipărită cu sprijinul
Ministerului Afacerilor Externe al României –
Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de
Pretutindeni – www.dprp.gov.ro.

INSTITUTUL
CULTURAL
ROMÂN

Această revistă apare cu sprijinul
Institutului Cultural Român – www.icr.ro.

Textele publicate în *Revista literară* nu reprezintă
poziția oficială a DPRP sau ICR.

Toate textele și imaginile inserate în paginile
publicației *Revista literară* nu pot fi reproduse și nici
distribuite fără acordul scris al redacției.

Colaboratorii sunt invitați să-și trimită textele la adresa electronică afișată mai sus.
Textele vor avea format A4, nu vor depăși 7 000 de semne, vor fi paginate în Word,
Pages sau alt program compatibil cu sistemele de operare Windows sau MacOS.

EDITORIAL

de MIRCEA V. CIOBANU

FRIEDRICH NIETZSCHE DESPRE TINEREȚE ȘI FORȚA CREATOARE:

„(...) Dacă luăm în considerare cât de dornică de explozie este forța oamenilor tineri, atunci nu ne mai mirăm văzându-i cât de direct și fără discernământ se decid pentru o cauză sau alta; ceea ce îi atrage este zelul cu care este înconjurată cauza, într-un fel fitilul aprins – nu cauza însăși. De aceea ademenitorii mai subtili se pricep să le arate perspectiva exploziei, fără a motiva acțiunea; aceste butoaie cu pulbere nu se câștigă cu motivări!

(...) Noi artiștii nu trebuie oare să ne mărturisim nouă înșine că în noi sălăsluiesc deosebiri neliniștitoare, că gustul nostru și pe de altă parte forța noastră creatoare sunt separate într-un mod ciudat, că rămân separate și au o creștere anume – vreau să spun că au trepte și tempi cu totul diferite pentru bătrânețe, tinerețe, maturitate, fragilitate, putrezire?

(...) Un creator permanent, un om-”mamă” în sensul măreț al cuvântului, un om care nu mai știe și nu mai aude nimic altceva decât despre graviditiile și lehaziile spiritului său, care nu are deloc timp să mediteze asupra sa și a operei sale comparând, care nici nu vrea să-și exerseze gustul, uitându-l pur și simplu, adică abandonându-l – poate că un asemenea om naște la sfârșit opere cărora capacitatea sa de judecată nu le mai poate face de mult față, astfel încât spune neghiobii despre sine și despre ele – le spune și le gândește. La artiștii fecunzi acest lucru mi se pare a fi raportul aproape normal – nimeni nu cunoaște mai greșit un copil decât părinții săi – și faptul rămâne valabil, pentru a lua un exemplu mai neobișnuit, chiar și cu privire la întreaga lume a poezilor și artiștilor greci: această lume nu a ’știut’ niciodată ce a făcut...”

(Friedrich Nietzsche, Știința voioasă, traducere din germană de Liana Micescu, București, Ed Humanitas, 2006)

MILENARIȘTII

PENTRU POEZII TINERI EXEMPLELE DE URMAT NU MAI SUNT DOAR CELE DIN PERIMETRUL BASARABEAN. NICI MĂCAR CELE DE LA NISTRU PÂN’ LA TISA. PĂRTIA PE CARE ȘI-AU CROIT-O MILENARIȘTII AUTOHTONI E UNA ÎNTINSĂ AZI... DE LA HUDSON LA TAMISA.

Cu tinerii creatori (vă place cuvântul?) avem două probleme. Una e „să nu ne scape vreun Eminescu”, vorba unui editor de carte. Să nu fim insensibili atunci când ne aduce manuscrisul, la revistă sau editură, și suspi-ciunea noastră (dublată de aroganță) îl respinge. Alta e să nu convertim bu-năvoința, condescendența sau bucuria revelației în milă sau extaz, alimentând orgoliile veleitarilor și impostorilor. În primul caz are de pierdut tânărul literat, în al doilea infectăm literatura.

Le zicem douămiiști, în succesiunea bine cunoscută: *șaizeciști-șaptezeciști; optzeciști-nouăzeciști*, deși istoricii literari nu susțin această stratificare: nu se pot schimba generațiile literare la fiecare deceniu. Dar trăim într-un timp care nu mai are răbdare și paradigmele literare se succed mai des decât cele so-ciale. Le zicem douămiiști, cu trimitere la anul 2000, ca punct de pornire. Rușii folosesc termenul „anii zero”(„нулевые”). Anii unui alt început. Varianta „milena-riști”, furată de la doctrinele religioase ale ciclurilor milenare, adună ambele idei în una. Fie și, pentru început, pig-mentată ironic.

Sunt scriitorii care au debutat edi-torial nu mai devreme de anul 2000, cei care urmează generației lui Dumitru Crudu, Iulian Ciocan, Ștefan (Savatie) Baștovoi. Adevărat, scriitori ca Liliana Corobca, Silvia Caloianu, Ana Rapcea sau Liliana Armașu ar intra – și ele – pe lista „clasicizaților”.

Fără a fi geniali, fără garanții, dar cu bune date de *intrare*, acești tineri nu sunt o masă omogenă, dimpotrivă, sunt foarte diferiți: Marcel Gherman, Nicoleta Esinencu, Oleg Carp, Horia Hristov, Au-relia Borzin, Alex Cozmescu, Anatol Gro-su, Doina Postolachi, Aura Maru, Silvia Goteanschi, Aliona Grati, Nina Corcin-schi, Lucia Țurcanu, Adrian Ciubotaru, Maria Pilchin, Maria-Paula Erizanu, Ion Buzu, Virgil Botnaru, Ecaterina Bargan, Radmila Popovici, Victor Țvetov, apoi cei pe care îi cunosc doar episodic-oca-zional: Dmitri Miticov, Diana Frumosu, Doina Dabija, Andrei Gamarț, Daria Vlas, Alexandru Buruiană, Cătălina Bălan, Corina Ajder, Vadim Vasiliu. Și lista nu se încheie. Filele din cartea lor de *nisip* nu se sfârșesc și – important! – nu se repetă. E un registru dinamic.

Fiecare al doilea dintre ei are la activ colaborări cu semenii de peste Prut și cu revistele din România, cărți scoase la prestigioase edituri din Țară. Fiecare al treilea a participat la proiecte creative internaționale. Un detaliu care le dă o șansă în plus (pe lângă o anume consis-tență valorică) este că ei își cresc proprii critici, scriitori cu conștiința literaturii și a textului, pentru care actul creației e unul asumat lucid.

Mi-ar fi fost mai simplu să scriu despre fiecare în parte. Niște calitative comune (sau fugitiv diferențiate) nu au de unde să fie foarte exacte. Fiecare dintre ei are personalitate și nu pot fi omogenizați atât de simplu, chiar dacă reprezintă o „generație”. Acest amănunt le oferă și el o șansă în plus. Originali-tatea în artă contează mai mult decât „continuitatea” și fidelitatea tradiției.

Le apreciez talentul, vitalitatea și inteligența topite în texte și, mai ales, le prețuiesc capacitatea de a-și administra libertățile. Nu sunt mulți dintre aceștia. Aplaud persoane concrete, nu generația, chiar dacă ea are semnele ei distincte. Iar dovada existenței stă în capacitatea lor de a se detașa de generațiile ante-rioare, inclusiv de generația mea, de livresc și textualism. Unii dintre ei chiar construiesc castele spaniole pe nisipul mișcător al cotidianului insipid (dar imprevizibil!) și această efemeritate are farmecul ei. Alții reconstruiesc (teatral) lumea din preajmă. Din obiectele la îndemână (case, grădini, străzi, orașe, pasiuni, vise, disperări, exaltări etc.) ei confecționează decoruri pentru specta-colele lor poetice. Pentru alții, biblioteca nu este subiect al reciclării, ci obiect al cercetării, unul de rând cu omul iubit, cu berea, cu fularele și bibelourile.

Egocentriști, enervând lumea prin detașare indiferentă de emoțiile și grijile tradiționale ale acesteia, nici metehnele lor nu sunt comune. Fiecare își poartă individualitatea, implicit, tarele și lacu-nele. E normal să greșească (și să aibă dreptul să greșască) pe cont propriu. Să-și frângă gâtul la curburile lunecoa-se și la pantele abrupte ale cursei (cu obstacole, vorba vine). Scriitorii cres-cuți în sera tutelajului pot să constituie doar generații de „literați” care vor muri odată cu sistemul (așa cum s-a întâm-plat cu puzderia de scriitori sovietici). O schimbare autentică o poate face numai

cineva din afara sistemului. Iată de ce nu m-aș grăbi să-i integrez în angrena-jul de reguli și instituții existente.

Tinerii (de la junimiști la avangar-diști) au făcut revoluțiile în artă. Inclu-siv, *primenirile* instituționale. Uneori această „ceartă dintre antici și moderni” e un spectacol dizgrațios, din ambele părți. Cam asta se întâmpla la Chișinău, acum câțiva ani, odată cu îmbătrânirea Patriarhului (și, mai ales, a Curții). Cam asta se întâmplă acum la București. Când nu există circulație liberă a ideilor (în ambele sensuri!), vasele comunicante refuză să funcționeze. Paralizat, siste-mul nu poate să nu explodeze: ar fi fost împotriva legilor fizicii. Acest număr de revistă este și o tentativă de a suda fisurile vaselor comunicante.

Îmi place că ei sunt capabili să ne surprindă. Or, asta înseamnă să aibă propria voce, să nu pornească din oficiu pe trotuarul pavat al mimetismului. Oricât de bune modelele, ele trebuie consumate cu atenție. Iar pentru poezii tineri exemple de urmat nu mai sunt doar cele din perimetrul basarabean. Nici măcar cele *de la Nistru pân’ la Tisa*. Părția pe care și-au croit-o milenariș-tii autohtoni e una întinsă azi de la... Hudson la Tamisa. Nu mai zic de harta imaginarului lor literar, care se întinde pe distanțe de ani-lumină.

Vom regăsi aici nu numai filosofi tobă de carte. „Băieții răi” și chiar „fetele rele” ale literaturii noastre sunt tot din această casetă. Nu exclusiv, au fost dintre aceștia și printre nouăzeciști, și printre optzeciști și chiar printre șaizeciști-șaptezeciști. Paradoxul nu e aici, o generație liberă naște texte libere (uneori desfășate și despuiate). Surpriza e că acești „răi” sunt și literații cei mai inteligenți, docti, rafinați, lucizi. Ei nu mai scriu din „datorie”, ci din necesita-te interioară. Și din plăcere. Ei nu au nimic de împărțit cu trecutul, dar au un respect selectiv față de acesta: nu orice scriitor trebuie venerat numai pentru faptul că e la vârsta clasicizării.

Alternativa la prezentul („mișelit”, vorba clasicului) nu e numaidecât trecu-tul „glorios”. Ea poate fi și un viitor care deschide perspectivele, nu neapărat o zi de ieri, emoționantă ca o pictură romantică, dar care închide orizontul în limitele unei autosuficiențe monumen-tale. Alternativa nici nu trebuie căutată. Această alternativă sunt chiar ei.

TEOFANII ÎN FORMAT A4

© N. RĂILEANU

ANONIMUL. DA, ANONIMUL DE TEO CHIRIAC

Nu sunt o persoană publică. Îmi lipsește cu desăvârșire charisma. Nu reprezint un om de certă valoare, în sensul curent al noțiunii de valoare. Orișice adevăr îmi trezește îndoieli. În special, adevărul științific, jurnalistic și cel literar. Nu știu să bat apa în piuă cu talent și dăruire în minunata limbă română. Nu fac declarații, supoziții, evaluări. Îmi urmez cu sfințenie statutul de anonim perfect. Punând în relație stări, fenomene sau noțiuni, îmi permit cel mult să văd și să constat. Acum, de exemplu, constat că a declara că știi de șapte ori limba română, precum a făcut-o autorul *Opere-lor imperfecte*, e ca și când te-ai trezi față în față cu însuși Creatorul limbilor și ai rosti de șapte ori cuvântul eu.

Recunosc: mie nu mi se întoarce limba să spun cuvântul eu.

Am preferat dintotdeauna să stau tolănit în așternutul de alcov al anonimatului. Aici, în gangul obscur dintre vizibil și invizibil, îmi consum porția zilnică de eternitate. De aici se vede ca în palmă, ca în palma întinsă, cum cerșetorii își adună averile spirituale din lipsuri și fabuloase nimicuri. De aici, ca din fotoliul de înalt magistrat, văd cum auguștii și potenții își înmulțesc averile materiale din primitivism, promiscuitate și lașități.

Protejat al discreției absolute, posesor al miraculoaselor puteri insuflate de preasfânta treime – eul epic, eul liric și eul critic –, oricând pot să exprim prin cuvânt tot ce-mi gândește gândirea, tot ce-mi simte simțirea. Deseori, clipele mele de grație durează eternități, starea de furor poeticum devenind în situația mea una obișnuită, rutinară.

Cu toate acestea – de ce să mint – limba nu mi se întoarce să spun cuvântul eu.

Anonim, discret, aparent în această lume reală, nimeni nu-mi va admira poza de editorialist al unui cotidian național, în care vorbesc despre rivalitățile tot mai accentuate dintre superlativul relativ și superlativul absolut, ilustrând cu exemple din realitatea concretă, și despre victoriile *superlativului excesiv* repurtate în marea bătălie numită *dinamica limbii*. Nimeni nu se va cutremura nici mental și nici sufletește atunci când, în calitate de moderator radio și tv, îi voi vorbi mulțimii despre ultimele descoperiri din neurologie și psihologie, despre dovezile clare privind existența timpului real și timpului imaginar sau demonstrând cu lux de amănunte diferențele dintre cele două feluri de vid: vidul fals și vidul adevărat. Nimeni, nimeni nu mă va opri vreodată în plină stradă și, plângând cu lacrimi de ferice, să mărturisească mulțimii grăbite cum un poem din cartea mea l-a salvat de suicid.

O singură dată, prins pe neașteptate în spațiul virtual, unii comentatori s-au și grăbit să-mi schițeze portretul: „Cel puțin 3 din cele 33 de semne ale lui Buddha i se potrivesc: are ochii de un albastru intens, are un gust extrem de sensibil, iar când stă în picioare, mâinile îi ajung la genunchi.” Firește, comentarii știu că pentru a crea ființa e nevoie de dragoste și sfințenie, iar pentru a o des-ființa – e nevoie de timp și de spațiu. De aici, poate, insistența lor aproape maniacală de a mă identifica în timp și spațiu, de a-mi trasa de jur împrejur o linie de orizont, de a-mi stabili clar

limitele fizice și morale, de a mă face să rămân cu gura căscată, de frică sau de uimire, și de a mă trage, cum vor ei, de limbă. Și, trăgându-mă, trăgându-mă de limbă, vreau să zic, să-mi extragă din ființă tot eul.

Dar – oricât de violentă, oricât de meșteșugită, de seducătoare ar fi tragerea lor de limbă – limba nu mi se întoarce să spun cuvântul eu.

În calitate de anonim desăvârșit, am învățat: să mă apăr cu stoicism de nenumăratele ispite ale acestei lumi pe cât de fascinante și de strălucitoare, pe atât de terne, de comune, de jalnice; să refuz categoric microfoanele și camerele video care mă urmăresc peste tot ca să-mi smulgă inima din piept, iar tainele sufletului să mi le cheltuiască la jocurile de noroc ale falselor glorii. Atacurilor furibunde ale celebrității am învățat să le rezist cu succes. Am învățat să mă retrag la timp din lume și din contingent, precum melcul se retrage în cochilia sa calcaroasă, pentru a nu fi călcat în picioare de mulțimea grăbită. Uneori îmi temporizez conștient retragerea, lăsându-mă strivit, mutilat, rănit. Doar astfel, anonimul, obscurul, discretul de mine poate nimeri în partea luminoasă din mine însumi. Aici, departe de ochii lumii, îmi ling rănila cu limbă de șarpe, cu limbă de câine ori cu limbă de sfânt; aceasta – în funcție de semantica și semnificația rănilor. Și aceasta până când, parcurgând calea tămăduitoare de la rana deschisă până la cicatrice și până la stigmat, își face apariția – cantr-un focar virtual – semnul unui cu totul altfel, unui total altceva. În această densitate metafizică și emoțională făcând loc unui altcineva, mai puternic,

mai invizibil, mai discret decât mine.

Și, uimitor, cu câtă ușurință am învățat să mă bucur sincer, cu o bucurie a suferinței, să mă bucur ca de marea izbândă a ființei mele, când una dintre străvechile incertitudini a reușit, iată, să devină unica mea certitudine. Și anume: nicio când nu mi se va întoarce limba în gură să spun cuvântul eu.

Acum, mai pot avea un singur dor, o singură dorință: aceea de a ajunge să fiu invizibil-invizibil, să fiu tăcut-tăcut, atât de invizibil și de tăcut, încât să ajung să-l pot vedea pe Creatorul limbilor. Să mă înalț pe vârfuri. Să-i șoptesc la ureche un singur cuvânt. Cu toate că – recunosc, recunosc – mereu îi simt pe creștet mâna-i părintească, ocrotindu-mă cu grijă de idoli celebrității, de slava lumească, de povara ucigătoare a recunoașterii și recunoștinței.

(Recitind cele scrise până aici, nu știu de ce îmi veni pe limbă fraza lui Horațiu *Pulcherum est paucorum hominum*, frază pe care – chiar nu știu de ce ! – Nietzsche a folosit-o în *Amurgul idoloilor*.)

Ooo! Da! Bineînțeles că mi-ar fi plăcut și mie ca – odată și odată – să mi se întoarcă limba în gură și, și – dintr-o dată – să rostesc: eu, centrul acestui univers; eu, piatra milenară din temeliea acestei țări; eu, placa de granit din murea acestei catedrale; eu, acest cui bătut în palmă; eu, această palmă, această mână, acest corp ceresc; sau, de ce nu, eu, această carte, acest verset, aceste versuri...

Dar cine mai citește astăzi versuri? Cine se mai gândește la univers, la universuri?

• VIATA • LITERARĂ

LANSAREA ROMANULUI „KINDERLAND” DE LILIANA COROBCA

Pe data de 24 februarie 2016 la Biblioteca „Onisifor Ghibu” din Chișinău a avut loc prezentarea romanului *Kinderland* de Liliana Corobca, în cadrul Pogramului de lectură „Chișinăul citește” (ediția a XI-II-a). La eveniment au participat, alături de autoare, Mariana Harjevschi, directorul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, scriitori, profesori și liceeni din Chișinău. Vorbind despre carte, Mircea V. Ciobanu, Emilian Galaicu-Păun, Lucia Țurcanu s-au referit la importanța subiectului abordat de autoare, la calitățile scriiturii, dar și la succesul pe care îl are acest roman în România și în străinătate, fiind tradus în câteva limbi și distins cu mai multe premii. Liliana Corobca a vorbit despre oamenii și locurile care au inspirat-o să scrie acest roman, despre prezentările de carte și lecturile pe care le-a avut în Germania, menționând și faptul că aceasta este prima ei întâlnire cu cititorii din Republica Moldova. (L.Ț.)

MIRADOR

IDENTITATE ȘI SINCRONIZARE

DE ION POP

Glosam sumar, în numărul trecut al revistei, pe tema relativismului împins până la negația absolută de avangarda dadaistă de acum o sută de ani. Ziceam, între altele, și că ceva din insubordonarea de atunci față de convenții și stereotipuri s-a transmis pozitiv și nonconformismelor actuale, nu mai puțin sensibile la mutațiile ce au loc tot mai accelerat în „spiritul vremii”. Și lumea noastră de acum e pusă pe contestații. Nemulțumiri mari și cârteli mărunte se asociază adesea în spuse și scrise în care se răsfrânge o stare de nervozitate ca și generalizată, față de tot și de toate. Mai ales societățile post-comuniste trădează dificultăți grave în efortul de reșezare pe temelii refăcute a ceea ce a alterat și stricat fundamental orânduirea încă nocivă prin urmele ei nefaste în toate structurile vieții sociale, în mentalități, în creația culturală. Totul, pe fundalul îndeajuns de turbure al „mondializării”, cu efectele ei mediocru-nivelatoare, de la „civilizația spectacolului”, cu „pâinea și circul” ei, la care am mai făcut inevitabile trimiteri, la „corectitudinea politică” generatoare de alte periculoase conformisme ce destabilizează scara autentică a valorilor și, mai ales, la periclitatea identităților naționale tocmai într-o vreme în care, de pildă în Europa noastră, se face atâta caz de apărarea specificului local chemat să se armonizeze nemutilat cu regulile și legile mari ale comunității democratice de peste frontiere. A te înscrie „în ritmul vremii”, definitorie lozincă avangardistă, a devenit acum o necesitate stringentă, cu atât mai mult cu cât orice întârziere și orice pas ezitant și greșit pot duce la decalaje greu sau imposibil de depășit. Izolarea, încremenirea în viziuni „esențialiste” sau, cum li s-a mai spus, cu un calificativ brutal, „tribale”, poate avea urmări nefaste, cu nimic mai puțin nocive decât cedarea fără condiții în fața poate mai comodei supuneri

la niște cadențe ale epocii care se mai dovedesc a fi și cele ale cizmelor ocupantului neo-imperialist aflat la pândă - ca să folosim un limbaj cunoscut - ori al zăngănitului de arme la frontiere. Pe ambele maluri ale Prutului, asemenea „ritmuri” s-au auzit și, din păcate, se mai aud.

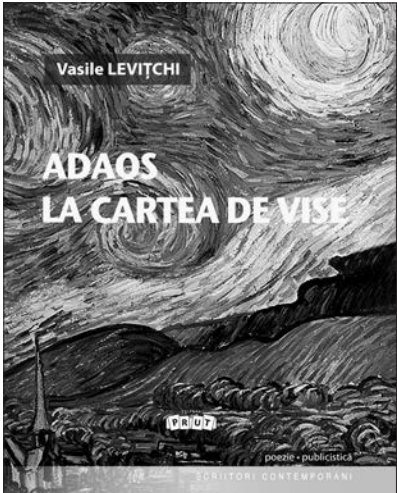
Într-o lume atât de tulburată și de nesigură, ținuturi ca ale noastre, mai mult sau mai puțin „marginale”, marcate adânc și fragilizate de traumele istoriei recente, se află, poate, în situația cea mai dificilă. Una în care trebuie să găsească echilibrul, fie și relativ, dintre „universal” și „particular”. E o formulă devenită clișeu în spațiul creației culturale, însă, schimbând ce e de schimbat, ea își confirmă valabilitatea și în viziunea mai generală asupra stărilor de lucruri actuale. Ceea ce se vede imediat la noi e când raportul tensionat dintre extreme, când impulsul unor „sincronizări” superficiale cu mersul lumii mari. Fascinația a tot soiul de grăbite „alinieri” riscă uneori să negligeze ori să uite tocmai trăsăturile care individualizează și pun în lumină acel „genius loci”, încurajatoare pentru spiritul creator, dătătoare de speranță și de încredere și – de ce nu? – de mândrie națională.

Un caz grăitor, încă în dezbatere, cunoscut de toată lumea, este cel al statutului orelor de limbă latină, de istorie și chiar de geografie, care se predau în învățământul preuniversitar românesc. Nu știu ce comisie radical-novatoare, cu puteri de decizie în lumea „științelor educației” a făcut de curând propuneri resimțite pe drept cuvânt ca șocante și foarte periculoase pentru formația tinerilor de azi. Protestele și memoriile profesorilor de specialitate, Academia Română și alte instituții au trebuit să reacționeze ferm la asemenea proiecte de falsă modernizare și actualizare a programei școlare. Aceasta, după ce limba română a dispărut ca formulă din titlul respectivelor manuale,

istoria a devenit ceva de genul educației sociale și civice, și așa mai departe, în prea multe, ciudate „manuale alternative”, alcătuite conform unui rău înțeles „spirit al epocii”. Adică: adolescentul care abia începe să învețe ce este și ce ar putea fi el ca om cât de cât șlefuit, n-ar mai avea nevoie să-și cunoască rădăcinile, trecutul, numita „magistra vitae” ar dispărea sau ar fi împinsă spre periferia interesului, limba „insulei latine într-o mare slavă”, studiată serios în țări nelatine fiindcă stă la baza culturii universale, n-ar mai avea niciun rost în lumea pragmatică de acum, memoria e mai bine să fie scurtă... Moldovenii de peste râu simt ori ar trebui să simtă și mai acut pericolul unor astfel de inițiative. Asta le-ar ma lipsi: să uite tocmai ce abia au început, cu mari obstacole și chiar jertfe de sânge, să reînvețe...

Desigur, un om fără repere, ignorant în privința istoriei și a memoriei sale spirituale, proiectat doar ca unealtă auxiliară la tehnica actuală în expansiune spectaculoasă, ar fi mult mai ușor de manipulat. Teribila, uluitoarea lozincă „Noi muncim nu gândim”, care a exprimat și tinde să mai exprime ceva din tenebrele noului primitivism, profitabil pentru unii dintre mai marii zilei și ai vremii, ar fi de ajuns să ne provoace la reflecții îngrijorate încă mulți ani de acum înainte. Cred că va trebui să repetăm până ce răgușim câteva dintre adevărurile care par locuri comune, despre nevoia vitală, de extremă urgență, a reabilitării educației umaniste, cea care angajează cu adevărat și în profunzime conștiința și sensibilitatea umană, mai ales în anii ei de modelare. Și cea care ar mai putea realiza echilibrul neapărat necesar și vital, dintre ceea ce suntem ca oameni ai unui „loc și timp anume”, și ceea ce se cere să devenim în postura de „cetățeni cu drepturi depline”, cum se spune, ai Europei și ai lumii.

• SEMNAL •

VASILE LEVIȚCHI, ADAOS LA CARTEA DE VISE
Editura PRUT, Chișinău, 2015

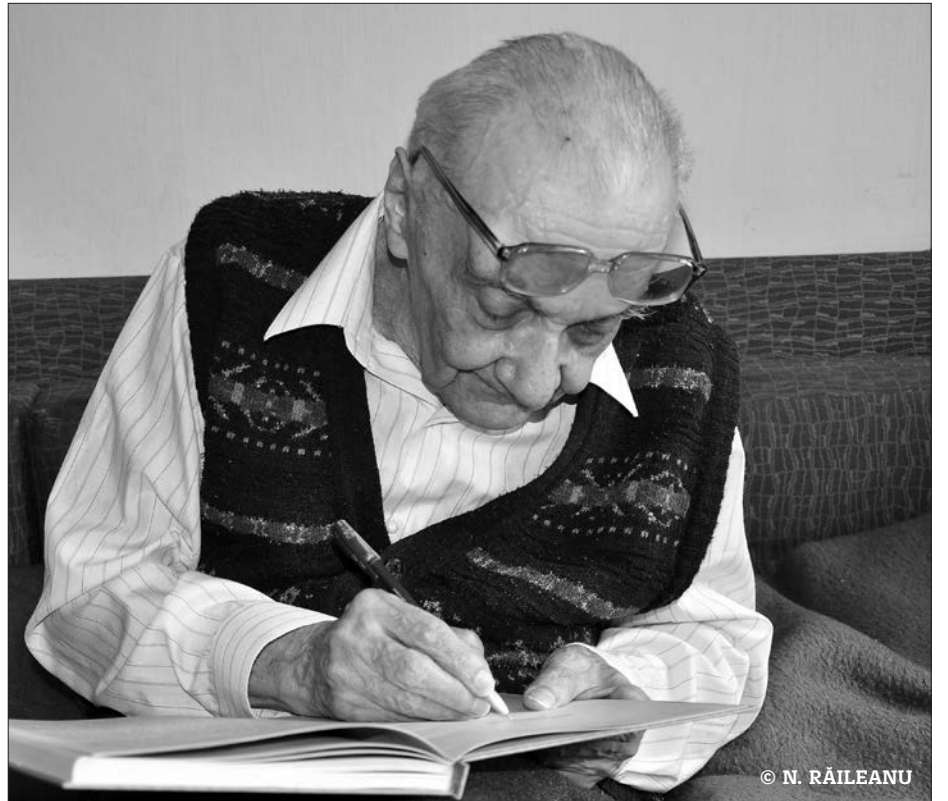
Volumul, apărut în colecția „Scriitori contemporani”, include poeme, fabule și microfabule, epigrame, articole de publicistică, alese din toate cărțile apărute în timpul vieții scriitorului.

Autorul acestei riguroase selecții, poetul Arcadie Suceveanu, scrie cu drag și prețuire: „Memoria celor care l-au cunoscut și i-au fost aproape îi păstrează intactă imaginea de intelectual desăvârșit, format la școala literaturii române, ținuta demnă și delicată de om „subțire”, care a avut cultul cuvântului bine scris și frumos rostit și, nu în ultimul rând, efigia de poet romantic și visător, care, în secolul antiliric și poetofag XX, a scris poezii lirice impregnate de lucida ardoare a ideilor, parabole onirice cu profund mesaj existențial. În anii renașterii naționale a românilor basarabeni și nord-bucovenieni, poetul (ca și publicistul) Vasile Levițchi s-a implicat cu fervoare în istorie, în cauzele sociale ale timpului.”

PORTRET ÎN SEPIA

IGOR CREȚU: MAESTRUL CĂRE REĂSAMBLEAZA PĂSĂRI CÂNTĂTOARE

DE ARCADIE SUCEVEANU

© N. RĂILEANU

IGOR CREȚU S-A NĂSCUT LA 21 MARTIE 1922, S. VLADIMIREȘTI, JUD. CAHUL. A ABSOLVIT LICEUL „B.P. HASDEU” DIN CHIȘINĂU ȘI CURSURILE ȘCOLII MILITARE DE OFITERI ÎN REZERVĂ DIN BACĂU. ȘI-A CONTINUAT STUDIILE LA FACULTATEA DE FILOLOGIE ȘI ISTORIE A UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN MOLDOVA ȘI LA INSTITUTUL DE LITERATURĂ „M.GORKI” DIN MOSCOVA. REDACTOR LA EDITURA DE STAT A MOLDOVEI. SECRETAR DE REDACȚIE LA REVISTA „NISTRU”. MEMBRU AL UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA. A TRADUS CIRCA 60 DE VOLUME DIN LITERATURA UNIVERSALĂ. DEȚINĂTOR A NUMEROASE PREMII ȘI DISTINCȚII NAȚIONALE.

Igor Crețu împlinește, la 21 martie, 94 de ani. O vârstă venerabilă, un destin de excepție. O viață exemplară, ce pare să confirme spusa cuiva că „talentele excepționale au obligația să trăiască mult și frumos”. Un fericit prilej, pentru noi, de a exprima prețuirea și gratitudinea întregii bresle față de excelența acestui scriitor care a trecut prin atâtea prefaceri și zguduiri sociale și care a creat o operă de traduceri inegalabile, intrată în patrimoniul nostru cultural.

Igor Crețu reprezintă o tipologie aparte, ce contrazice oarecum tradiția locului. Debutază ca poet în 1937, dar chiar în primii ani de după război, în condițiile unei îndochinări totale a scrisului, abandonază poezia pentru a se consacra traducerii artistice; vine în literatura din „Moldova eliberată” purtând pe umeri povara unui trecut greu, de fost ofițer al Armatei Române, fapt ce va constitui o permanentă amenințare la adresa statutului său de „scriitor sovietic”; nu agreează etalările în spațiul public și preferă să trăiască abstras de lume; este, în același timp, mentorul recunoscut și adulat al mai multor scriitori din generațiile tinere, pe care îi învață meseria scrisului, o limbă română cultă și elevată, și care, ulterior, i-au conturat portretul în termeni plini de recunoștință: intelectual profund, traducător înzestrat cu talent scriitoricesc, personalitate iradiantă, om care le-a marcat viața...

Aceleași însemne ale longevității le poartă și opera sa tradusă – o operă vastă, diversă, însumând multe mii de pagini de proză și poezie din literaturile lumii. Între acestea, cărți emblematice: *Suflete moarte* de N.Gogol, *Nuvele și povestiri* de A. Cehov, *Copilaria și Universitățile mele* de M. Gorki, *Donul liniștit* (prima parte) de M. Șolohov, *Voinicul în piele de tigr* de Ș. Rustaveli, *Micul Prinț* de A. Saint-Exupéry, poezii, sonete, poeme din lirica lui Shakespeare, Baudelaire, Byron, Pușkin, Tiutcev, Nekrasov, Burns, Blok, Esenin, Petőfi, Hikmet, Maiakovski și alte „mărimi” universale. Deși au fost realizate în urmă cu patru, cinci sau chiar șase decenii, într-o perioadă nefastă pentru limba română („moldovenească”) din Basarabia, aceste lucrări continuă să-și păstreze vigoarea și frumusețea. Paginile lor nu s-au veștezit, limba română în care au fost re-plăsmuite respiră și astăzi

cu toți porii. Traducerile au rezistat timpului și trec cu brio proba relecturii.

Am recitit, înainte de a fi schițat acest portret, mai multe pagini din cartea sa de referință *Din poezii lumii*, care a cunoscut mai multe ediții atât la Chișinău, cât și la București și care i-a adus recunoașterea deplină. Ea îți dă senzația de lucru bine făcut, de vers îndelung cizelat, de vocabulă migălită, inclusiv la nivel de silabă, aliterație, rimă (deschisă-închisă), accent... Strecurat și decantat în retortele de alchimist ale maestrului-tălmăcitor, argintul din opera tradusă prinde contur și sunet nou, fără a-și pierde noblețea, caratele. Sonetele din Shakespeare, poeziile și poemele din Byron, Baudelaire sau Burns nu sunt traduceri ocazionale, ci par a fi fost traduse „pentru totdeauna” și sună astăzi la fel ca și ieri, la fel ca și mâine. „Albatrosul” lui Baudelaire poate sta, alături de versiunea lui Al. Philippide, în capul tuturor versiunilor în limba română câte le cuprinde celebra ediție *Florile răului*, apărută la București acum peste patru decenii. Transpuse în limba lui Eminescu, poeziile și poemele lirice ale lui Nekrasov și Pușkin, cel puțin unele, dacă nu chiar toate, par a fi fost scrise direct în română, reușind să păstreze în cel mai înalt grad atmosfera, tonul emoțional, culoarea și splendoarea lexicală ale modelului prim. La fel, traduceri din Blok, Maiakovski sau Tvardovski păstrează aproape integral „magma universului” (nucleul intim) și structura emoțională a originalului, muzicalitatea și naturalitatea imaginilor, făcând aproape insesizabilă acea doză de artificios „inerent” pe care o conține, în general, orice operă tradusă.

Cât despre poezia lui Esenin, vom deschide aici o paranteză mai lungă. Dacă George Lesnea scoate în evidență, în talmăcirile sale, spiritul eseninian, obținut, uneori, cu prețul detașării de buchia textului, Igor Crețu respectă ambele virtuți ale versului, menținându-i sensul și reproducându-i sonoritatea genuină. O spune și Ioanichie Olteanu, un alt traducător reductibil al poetului rus, într-o prefață la volumul *Ceaslovul satelor*, apărut în 1981 la Cluj-Napoca: „Igor Crețu traduce din Esenin într-un vers fluent, oarecum apropiat de Lesnea, dar depășindu-l uneori în rigoare și aplicație la text...”. Din lipsă de spațiu ne vom abține să cităm, dar un cititor avizat sau doar atent poate să constate același lucru în cele două poezii inserate în această pagină de revistă. Numai un poet înăscut și un traducător de mare voca-

ție, așa cum este traducătorul basarabean, poate fi atât de liber și creator în expresie, rămânând în același timp cât se poate de fidel față de textul original. Imagini și expresii aparent intraductibile, în care sălășluiește, precum perla în scoică, sufletul rusesc, își găsesc rezolvarea cea mai firească și adecvată în echivalentele românești create de marele artificier, făcând poezia rusului Esenin să sune atât de românește și, în același timp, atât de... eseninian. Oricum, marii maestri ai traducerii din lirica eseniniană în limba română nu pot fi decât doi: Lesnea și Crețu. Grație lor, în primul rând, poezia lui Esenin a fost asimilată, aproape până la starea de „naturalizare”, în circuitul metabolic al literaturii române.

Se știe că un traducător este mereu pus în situația să trăiască în idei de împrumut, să reprezinte experiența altora. El are mereu în față un edificiu pe care trebuie să-l demonteze pentru a-l reface întocmai, dar cu alt material lingvistic. Sau, poetic vorbind, el este meșterul care dezassemblează păsări cântătoare, pentru ca, mai apoi – construindu-le aripi noi și impunându-le trîlul limbii sale – să le re-nască, la fel de cântătoare, într-o altă dimensiune. Efortul presupune o experiență chinuitoare, meseria necesită talent de inginer-constructor, dar, mai cu seamă, suflu divin. Fără îndoială, Igor Crețu face parte din această speță rară a traducătorilor de vocație, înzestrați cu sensibilitate artistică și talent scriitoricesc. Prin tot ce a creat, el ne demonstrează că actul traducerii nu este un act mecanicist, ci unul creator, care reclamă intuiție artistică, joc lingvistic, elevație stilistică. Pentru el scrisul este un act ritualic, trăire esențială care transcende „datoria profesională”, împiedicând-o să se transforme într-o afacere industriosoasă.

Judecând lucrurile din perspectiva istoriei literare, vom spune că Igor Crețu face parte din certitudinile noastre valorice. O certitudine ce merită și trebuie să fie acreditată în întreg spațiul literaturii române.

La cei 94 de ani, Igor Crețu își trăiește, într-o demnitate exemplară, condiția de scriitor al unui timp ce nu pune mare preț pe valorile intelectuale. Împarte pâinea singurătății cu puținii prieteni care îl mai caută la telefon și cu porumbeii ce-i gurluie la geam. Se ține retras, discret, precum a fost întreaga viață. Prea discret, zicem noi, pentru această lume întoarsă pe dos. Și, bineînțeles, pentru munții pe care îi are în suflet.

La Mulți Ani cu sănătate, iubite maestre!

IGOR CREȚU:

TRADUCERİ DIN POETII LUMII

WILLIAM SHAKESPEARE
(1564-1616)

SONETUL XII

Când număr timpul orele cum bate
Și cum în noapte trece dalba zi,
Pălesc viole, fire îmbrumate
Cum prind în bucle negre-a se urzi;

Copaci semeți când văd cum se despoaie
Și nu mai strâng la umbra lor cirezi,
Bărboșii snopi bălăi cum se înfoaie
În dricul verii duși înspre girezi;

La frumusețea ta un gând mă poartă:
Te treci și tu, precum se trec și mor
Atâtea frumuseți cu-aceeași soartă,
Și alte nasc și vin în locul lor.

Iar coasa vremii nu e de temut
Decât urmași când ai să-ți fie scut.

ROBERT BURNS
(1759-1796)

**UNUI ȘOARECE CĂRUIA I-AM DISTRUS
CUIBUL CU PLUGUL ÎN NOIEMBRIE 1785**

O, tu, fricoasă lighioană,
Potoale-ți inima sărmană
Și nu porni așa la goană
De-a tăvălugul,
Că n-am ieșit să-ți spintec blana,
Eu ar cu plugul!

E drept că omul din păcate
Din legea firii se abate,
De-aceea când mă vezi tu poate
Te trec fiorii,
Deși asemeni ești în toate
Cu muritorii.

Mai furi și tu ce-i drept un pic,
Dar, de, ți-e foame, ce să zic!
Și ce e la un snop un spic,
Nu umpli-un sac
Și tu sătul, și eu calic
Nu mă mai fac!

Sălașul spart îți e pe-o rână
Și-l bate vântul cu țărână,
Dar cum să-l dregi când nicio mână
De iarbă nu-i,
Și vântul rece tot îngână
În legea lui.

Pe câmpul gol acum și tuns,
Vântoaice rele au pătruns
Și tu în cuib ai stat ascuns,
Până când eu
Sărmanul covru ți-am străpuns
Cu plugul meu.

Din tot ce-ai adunat încoace
Acum un smoc de paie zace.

Te-or bate ploile buiace,
Căci ești golaș
Și iarna ce mi te vei face
Fără sălaș?

Dar, șoarec mic, tu nu uita,
Nu-i aspră numai soarta ta,
Căci omul cât ar căuta
Și el noroc,
Nevoia știe a-l purta
Din loc în loc!

Și totuși, zău, te fericesc
Că-ți vezi de traiul tău lumesc,
Dar eu înspre trecut privesc,
Umbrit de dor,
Și când la mâine mă gândesc,
Mă înfior!

* * *

– E noapte neagră, e târziu,
Și niciun trecător...
Mă lași, iubita mea, să viu,
Prin geam să mă strecor?
Auzi cum bate vântu-n ram?
E frig și rebegesc!
Mă lași, iubita mea, prin geam
Să vin, să mă-ncălzesc?

– Cu dragă inimă te las
Să-mi vii, de ți-i pe plac
Să cauți noaptea un popas
La mine în iatac.
Te-aș sfătui atâta doar,
Cumva să nu greșești,
Să vii la mine prin altar
Și nu pe la ferești!

GEORGE GORDON BYRON
(1788-1824)

**INSCRIPTIE PE-O CUPĂ LUCRATĂ
DIN OSUL UNUI CRANIU***

De ce tresari așa, când știi
Că nu-s decât o țeastă moartă,
Fiori ce nu mai iscă vii
Și gând hain ce nu mai poartă?

Și eu cândva mă desfățam,
Iubeam și moartea azi străjer mi-!
Hai, umple-mă, căci buza ta
Tot mai plăcută mi-e ca viermii!

Nu vreau la osul meu amar
Doar viermățul să se îndese!
Mai bine plină cu nectar
Spumos să fac ocolul mesei!

Ce-mi trebuie un cuget treaz,
Ca cel purtat cândva în mine,
În locul lui când vinul azi
Își joacă rolul mult mai bine?

Deci bea! Și tu ai să ajungi
Să zaci ca mine în țărână
Și poate la un chef atunci
Ai să colinzi din mână-n mână!

Și de ce nu? Cât este viu,
Nu-i afli capului folosul,
Și numai după moarte știi
Semenii lui ce-i poate osul!

** Poetul explică astfel istoria acestei cupe: „În timp ce săpa, grădinarul a dezgropat odată un craniu, care aparținea probabil unui călugăr, cândva plin de viață, din abația Newstead, în epoca în care a fost desființată. Surprins de neobișnuitele dimensiuni și de perfecta stare de conservare, mi-a venit bizara dorință de a-l transforma într-o cupă...” (n.t.).*

SERGHEI ESENIN
(1895-1925)

* * *

Țese molcum iezerul fir din zorii roși,
Plânge printre cetine toacă de cocoși.

Grangurul se tânguie în scorbură strâns.
Numai plină inima nu-mi cunoaște plâns.

Știu, în umbra stogului, în amurg apoi
Vei veni alătura în căpițe moi.

Ca pe floarea câmpului te voi frământa, –
Când ești beat de dragoste lumea e a ta!

Îți vei scoate singură vâlul lung și greu,
Pân' la zi în pajiște te voi duce eu.

Plângă dar prin cetine toacă de cocoși,
Vin cu tângă veselă molcum zorii roși.

* * *

Paltin fără frunză, spulberat și rece,
Ce te pleci sub albe viscole buiece?

Ce ți se năzare, spune, ce năluca
Și din sat te poartă care dor de ducă?

Precum beat un paznic, rebegit în cale,
Îți afunzi piciorul în nămetul moale.

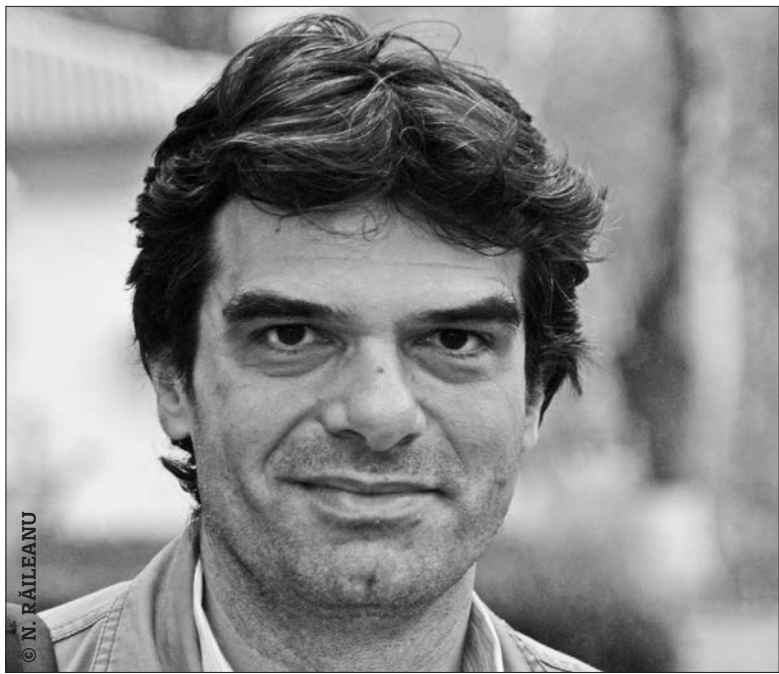
Ah, că și pe mine cumpătul mă lasă,
Din petreceri nu mai nimeresc acasă.

Ici o sălcioară, cole o răchită,
Și le-am zis de vară-n pleata viscolită.

Îmi păream eu însumi tot un paltin, unul
Nu golaș ci verde, verde în tot bunul.

Și lăsând bezmetic inima în saltu-i,
Cuprindeam beriozka, precum soața altui.

POEȚI DIN CHIȘINĂUL DE AZI

MIRCEA V. CIOBANU SI MĂSTILE (POEZIEI) SALE

de RĂZVAN VONCU

Nu i-am înțeles niciodată pe criticii care scriu și poezie.

Dar, îmi spun de fiecare dată când constat încă o încălcare de teritoriu, important e dacă scriu bine poezie. În fond, instituția numită *poezia criticii* e veche și prestigioasă în literatura noastră, în pofida pregnantă linii de demarcație pe care, precaut, Maiorescu o trasase în celebrul său studiu *Poeți și critici*. Perpessicius (care chiar era un poet foarte bun), Vladimir Streinu, G. Călinescu sau Tudor Vianu sunt numai câteva dintre numele ilustrațiilor noastre înaintași care nu și-au putut înfrâna atracția către muză și au schimbat, temporar, bisturiul critic cu lira. De asemenea, dintre contemporani pot fi citați, ca valoroși în ambele, Ion Pop sau Andrei Țurcanu.

Îl știam pe Mircea V. Ciobanu drept unul dintre cei mai buni critici din Basarabia. Cu un zâmbet enigmatic în colțul ochilor și cu o înșelătoare mustață, el este un critic riguros, bine pregătit istoric și teoretic, al cărui verb taie fin și fără îngăduință, cu toate că neostentativ. Amenitatea și cordialitatea persoanei și *personei* ascund un eu critic echilibrat și stăpân pe sine. Are și umor, precum și o sănătoasă doză de scepticism, care-l face să se îndoiască profilactic de mulțimea „geniilor” în viață și să se ferească de tentația nombrilismului, foarte răspândită, și ea, la noi.

Îl redescopăr, acum, cu încântare, în volumul *resetare**, drept un poet adevărat, cum îl știam încă din *Haydn între două claxoane*, din 1995 (și el, reeditat recent). În plus, înzestrat cu conștiință artistică și cu acel grăunte de luciditate care face diferența dintre artistul întâmplător (rezultat al oarbei inspirații și al circumstanțelor) și cel de vocație, produs al propriei voințe creatoare. Chiar dacă se ascunde - crede el! - în spatele unei „auto-postfețe” cu funcție disuasivă, în care pretinde că poemele din prezentul volum sunt... rezultatul arbitrar al solicitărilor diferitelor revis-

te, nu ne păcălește. E un poet care scrie rar, dar nu din întâmplare, iar solicitările redactorilor sunt, ca să citez o vorbă celebră, ocazia, nu cauza redactării poemelor.

Căci, cum spune și Nicolae Tzone pe coperta a IV a cărții, Mircea V. Ciobanu este, înainte de toate, un om care știe bine cum trebuie scrisă poezia. Scrisul mai rar îl scutește de a scrie mecanic, fără inspirație, pentru a umple paginile următoarei plachete. Alcătuit din bucăți, dacă e să-l credem pe autor pe cuvânt, resetare e un volum unitar, bine scris, fără „burți” sau „goluri”, asamblat de o conștiință ordonată, suficient de înțeleaptă cât să facă loc și „girafei în flăcări”, adică dezordinii: „casa noastră e un sertar/ care e pus într-un sertar mai mare/ care-i pus în sertarul cu alt nume// fiecare cameră e un sertar mai mic/ fiecare dintre noi e un sertar mobil umblă/ încolo-încăoace intrând în altele lăsându-se pătruns de altele/ lumea nu e o rețea e un sistem de sertare/ mișcându-se completându-se reciproc/ împlinindu-se reciproc cu senzația întregului”. Elementul care subîntinde întregul volum este însăși plăcerea de a scrie poezie. Mai exact, de a face poeme, în sensul în care artistul-faber (Pontormo, bunăoară) construiește, colț cu colț și tușă cu tușă, tabloul: „am ajuns la vârsta colonelului/ nimeni nu-mi mai dă niciun semn/ dacă nu merg să-l iau singur de la post-restant// drumul fiindu-mi ca toate prozaic/ tresar la prima digresiune lirică”.

Să nu se înțeleagă însă că nu există emoție sau hazard în discursul lui Mircea V. Ciobanu. Luciditatea și știința facerii poemului sunt instrumente puse în serviciul unui lirism intelectual, ajutându-l să își păstreze tensiunea și altitudinea: „sărmanii păianjeni/ sunt atât de slabi și atât de străvezii/ încât numai pânza subțire le divulgă prezența// când trăia mama/ mai zburau muște pe-aici/ era altceva// după plecarea tatei/ casa se lăsa mereu pe o

parte/ îi lipsea un suport ziceau unii/ a fost un beci cândva acolo își dădeau/ cu părerea alții// acum nici mama nu mai este/ și casa se prăbușește/ în toate părțile deodată/ intră în pământ// ar trebui proptită zic unii/ a fost un beci aici și o fântână nu departe/ își dau cu părerea alții”. Textualist cu măsură și ironic cu subtilitate, poetul, pentru uzul discursului, răstoarnă (în remarcabila *bufonul sau despre mimesis*) și relația poezie - realitate: „în perimetrul bine delimitat al lumii deștepte/ tu nu poți face altceva decât să-i imiți cumva original/ pe alți bufoni// [...] ieri ai mimat o abundență de sentimente/ azi o avalanșă de confruntări pasionale/ spre seară vei mima/ o nestăpânită și bătrânicioasă dorință de a relata”.

Volumul *resetare* este, fără discuție, opera unui autor inteligent și sensibil, căruia îi place să poarte măști pentru că, în subsidiar, este și critic. Care se amuză, cred, contemplând încercările altor critici de a i le da jos.

Ceea ce nu înseamnă că în spatele jocului nu se ascunde ceva foarte serios, anume o poezie care se cere citită cu spiritul, fără prea multe „filtre” teoretice. Îmi place mult, se-nțelege, această poezie ușor enigmatică și omul care se ascunde în spatele măștilor ei.

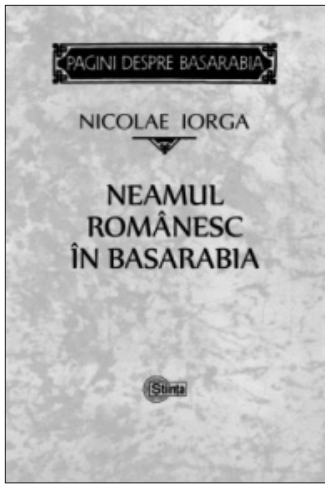

MIRCEA V. CIOBANU
RESETARE

BUCUREȘTI
Editura VINEA, 2014

NOI A P A R I Ț I I

EDITURA ȘTIINȚA

NICOLAE IORGA
NEAMUL ROMÂNESC
ÎN BASARABIA

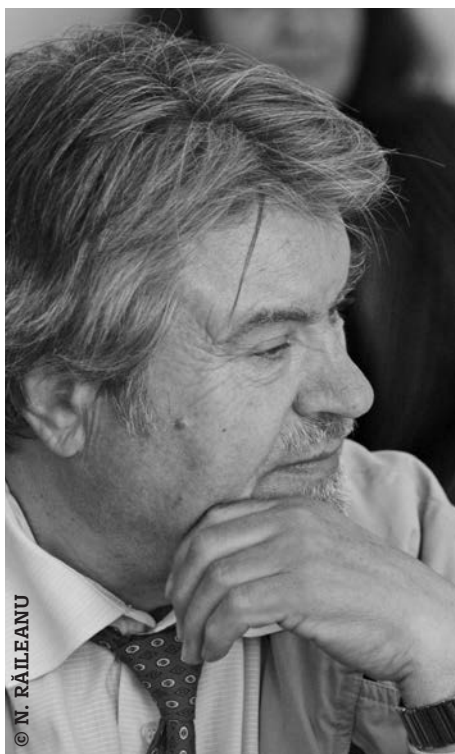
EDITURA ȘTIINȚA
CHIȘINĂU, 2015

COLECȚIA
“PAGINI DESPRE
BASARABIA”

**Ediție îngrijită, introducere,
note și comentarii
de Iordan Datcu.**

Basarabia cu toată istoria ei zburciumată este prezentă masiv în opera istorică a lui Nicolae Iorga, ca și în activitatea sa de publicist, conferențiar universitar, senator, ministru, îndrumător al cărțurilor basarabeni.

Ediția de față reunește o parte din scrierile marelui istoric cu referință la acest subiect, elaborate în răstimp de aproape o jumătate de secol (1905-1940): însemnările de călătorie *Neamul românesc în Basarabia* (1905), solidul studiu *Basarabia noastră*. Scrisă la 100 de ani de la răpirea ei de către ruși (1912), pagini selective din volumele *Oameni cari au fost* cu referință la scriitorii și cărturarii basarabeni C. Stamati, B. P. Hasdeu, Zamfir Arbore, A. Mateevici, S. Murafa, Pavel Gore, Leon Donici ș.a., o selecție din articolele publicate în ziarul politic de orientare națională și de atitudine democratică *Neamul românesc*. Volumul este însoțit de o secțiune de Note și comentarii, în care îngrijitorul de ediție, dr. Iordan Datcu, pornind de la paginile lui Nicolae Iorga despre Basarabia, ne prezintă suplimentar o serie de date și informații inedite deosebit de interesante despre localități, evenimente și personalități prezente în scrierile istoricului.

© N. RĂILEANU

BREVIAR de ION CIOCANU

DREPTUL LA MEMORIALISTICĂ

Meritorie în principiu și în fond, cărticica intitulată *Călătorie în Sufletul Copilăriei* dovedește că autorul, Ion Găină, director al Casei-muzeu „Alexei Mateevici” din Zaim (Căușeni), împătimit de cercetarea atentă, minuțioasă și soldată cu certe rezultate concrete ale moștenirii mateeviciene (încă fiind student, a scris o teză de an, în care, între altele, reabilita strofa a șaptea a poeziei-imn „Limba noastră”: „*Limba noastră îi aleasă/ Să ridice slavă-n ceruri...*”, care după 1954, în condițiile ideologiei comuniste, nu fusese tipărită în nicio ediție a versurilor poetului), muzeograf talentat, profesor, poet și publicist, are ce spune cititorului cult și doritor de a se cultiva în continuare, în felul acesta obținând întrucâtva dreptul la memorialistică. Apoi Domnia Sa are o pricepere salutară a *modului de a comunica oamenilor* sentimentele care-i răvășesc sufletul și ideile care-l vizitează.

Demonstrarea afirmațiilor o începem prin referirea la modalitatea publicistică preconizată de autor. Pe urmele unei preafrumoase poezii a lui Liviu Damian despre „intrarea-n mit” Ion Găină mitizează în permanență, începând de la părinți (*Mitul părinților*), de la casa părintească (*Mitul casei*), de la satul natal (*Mitul satului*) ș.a.m.d.. În felul acesta tot ce-și propune să comunice onoratului public e învăluit într-o alură de dragoste și prețuire demne de a fi transmise cititorului și chiar – de ce nu? – de a fi însușite de acesta, ca exemple de conduită în propria lui viață sau ca îndemnuri la o activitate spirituală activă. „Un mit în înțelegerea mea, notează memorialistul, nu presupune doar simpla informație despre un fenomen sau un om. Un mit e, întâi de toate, o atingere de un univers sau de o persoană care te-a marcat, fără de care nu ai fi fost tu însuți, cu cea mai sănătoasă parte a eului tău”.

Urmează nouă mituri („Cifra nouă, pe lângă alte semnificații, simbolizează perioada gestației umane, pregătirea pruncului întru naștere”; pornind de aici, Ion Găină închipuie

nouă mituri ale... „călătoriei” sale prin viața de până la scrierea cărții, mituri ce „refac experiența gestației spirituale a omului în formare și prefigurează repercusiunile acesteia asupra întregii vieți”) și prin care autorul încearcă să-și provoace coautorul-cititor la alcătuirea propriilor lui amintiri și prețuiri a tot ce a avut el mai frumos, mai sănătos, mai etern, într-un sens.

Înțelegerea concepției generale a cărții ne deschide ușor calea prin miracolele unei vieți (a autorului), alături de care ar fi normal să se situeze miracolele vieții fiecărui cititor în parte, ca un fel de „întrecere” cu ceea ce i s-a întâmplat autorului sau – în alte cazuri concrete – ca „replici” la cele citite în carte sau completări cu informații noi, demne de fiecare dintre noi.

În chiar primul compartiment, *Mitul părinților*, Ion Găină își vede – și azi – mama ca o icoană a bunătății sufletești și a înțelegerii omenești; ea este femeia veșnic gânditoare la Dumnezeu și educatoare a acelorași gândiri și atitudini copiilor săi, chiar în condițiile ateismului barbar al ideologiei comuniste a timpului. Viața mamei memorialistului „se rotea în jurul omului bisericesc, mai ales pentru că era membră a corului parohiei „Adormirea Maicii Domnului” din Sălcuța”. Întreaga carte generează o impresie puternică a mamei iubitoare, grijulii, în superior grad exemplare. Pe deplin conformă cu această imagine se prezintă ea în poezia de mai târziu a lui Ion Găină *Icoana mamei*: „Nu e pictor s-o picteze,/ Maică, lacrimioara ta/ Și-n icoană s-o așeze/ Lângă Sfânta Precista...”.

Incitant e momentul intrării în carte a tatălui ca personaj al narațiunii: „Tata mi-a presărat toată copilăria cu parabole pe care le știa din manualele românești și din Biblie”.

Nu e bine să cităm abundant, răpindu-i astfel cititorului plăcerea de a savura descoperirea prin proprie lectură a două personaje vii, întipăritoare. Doar o referire de încheiere a „mitului” dat: „Bunul simț al părinților, libertatea pe care mi-o ofereau m-au făcut fericit”.

Din *Mitul casei* nu putem să nu evidențiem două nuvele autentice: *Palatul de zăpadă* și *Străjerul curții*.

Instructivă e, îndeosebi, secvența memorialistică *Prima lectură* din compartimentul *Mitul școlii*. Un alt „îndeosebi” merită secvența *Prima lecție de poezie* din compartimentul *Mitul naturii*. *Mitul întâlnirilor* (*trascendentale*) e unul esențial pentru întreaga narațiune memorialistică, Ion Găină dezvăluind aici cu mult har publicistic modul în care s-a întâmplat și a avut loc prima sa *Întâlnire cu Alexei Mateevici*, pe când era copil, la auzul vorbei mamei sale „*Limba noastră-i o comoară...*”, apoi momentul citirii inscripției de pe placa comemorativă din Zaim că acolo „a copilărit poetul Alexei Mateevici”, pe când naratorul învăța „în clasa a șasea ori a șaptea”, iar peste câțiva ani s-a produs descoperirea, la Muzeul de literatură „Dimitrie Cantemir”, a strofei a șaptea a capodoperei mateeviciene „*Limba noastră îi aleasă/ Să ridice slavă-n ceruri...*”, prin 1983, când, fiind student, a redactat și o gazetă „de perete” neobișnuit de mare, cu versuri și citate din și despre Mateevici, stărnind panică între pedagogi și aducându-i mâniașul reproș: „De ce faci atâta vâlvă în jurul unui popă?!”

Esențial, repetăm, pentru întreaga carte, acest compartiment conține și alte informații prețioase despre neîntrerupta până azi întâlnire a lui Ion Găină cu părintele și poetul Mateevici și – adăugăm noi – cu sine însuși, ca împătimit pentru întreaga viață de tot ce ne aduce aminte de cântărețul atât de inspirat al Limbii române.

Personaje luminoase ale narațiunii memorialistice a lui Ion Găină sunt și alte distinse fețe bisericești: Ioan Zlotea, Ioan Negură, Carp Mălai, Grigore Jelihovschi ... În genere, *Călătorie în Sufletul Copilăriei* este o carte bine gândită și ingenios așternută pe hârtie, folositoare mai cu seamă copiilor și adolescenților aflați în etapa formării propriilor lor mituri despre ceea ce-i marchează frumos și sănătos în viața lor de azi și – de ce nu? – în cea de mâine.

• VIATA LITERARĂ

SCRIITORI DIN GEORGIA ȘI ABHAZIA ÎN VIZITĂ LA USM

În Sala de conferințe a USM a avut loc o întâlnire cu un grup de scriitori din Georgia și Abhazia. Delegația de scriitori caucazieni a sosit la Chișinău în cadrul unui program amplu, finanțat de USAID și urmărind identificarea căilor de reconciliere între statul georgian și autonomia abhază rebelă. Relațiile dintre acestea stagnează după conflictele sângeroase ce s-au produs la sfârșitul anilor 1980-începutul anilor 1990. Acum însă, un grup de intelectuali și scriitori, atât georgieni, cât și abhazi, au ajuns împreună la ideea că ar putea transmite oamenilor de rând și politicienilor de la Tbilisi și Suhumi un mesaj pozitiv, îndemnându-i spre căutarea unei formule trainice de conviețuire. Iar capitala Republicii Moldova a fost considerată drept terenul ideal pentru inițierea unui dialog între elitele celor două popoare aflate în conflict.

Inițiativa organizării unei întâlniri cu membrii USM a aparținut scriitorilor din Georgia și Abhazia. Din partea georgiană au fost prezenți: Guram Odișaria, Consilier prezidențial, Gheorghi Takelidze, Directorul Bibliotecii Naționale din Tbilisi, poeta Salome Benidze; din partea abhază: scriitorii Gunda Sakania și Gunda Kvitsiniya. USM a fost reprezentată, între alții, de Arcadie Suceveanu, Teo Chiriac, Vlad Zbârciog, Nicolae Spătaru, Titus Știrbu, Grigore Chiper, Leo Butnaru, Emilian Galaicu-Păun, Nicolae Popa, Vitalie Răileanu, Nicolae Rusu, Ion Ciocanu, Michael Babele, Nicolae Esinencu, Oleg Carp. Gazdele și oaspeții au făcut schimb de opinii despre situația din domeniul literaturii și al editării de carte din Georgia, Abhazia și, respectiv, Republica Moldova. A fost abordată și problema conflictului din Georgia și a necesității de a găsi modalitățile potrivite pentru restabilirea și multiplicarea punțiilor de comunicare între cele două părți. Reprezentanții delegațiilor georgiană și abhază au reiterat că, în prezent, se depun eforturi susținute pentru a apropia toate popoarele din Caucazul de Sud. La Tbilisi, de exemplu, este editată revista cu același nume, *Caucazul de Sud*, în care sunt tipărite texte scrise de georgieni, armeni abhazi etc. De asemenea, fost publicat și un roman al unui scriitor abhaz despre războiul din anii 1991-1994. Cartea a avut un real succes în Georgia, deși acest lucru ar putea părea paradoxal, date fiind rana nevindecată a războiului, stereotipurile și prejudecățile ce s-au format în toți acești ani de animozitate reciprocă. Întâlnirea a avut loc într-o atmosferă relaxată. Nu au lipsit evocările (M. Babele, Em.Ga.Pe. ș.a.) și nici umorul. Scriitorii au făcut schimb de adrese. Conducerea USM a schițat un plan de colaborare cu scriitorii caucazieni prezenți la întâlnire. **(G.C.)**

ISTORIA LITERATURII

RAFTUL DOI

UN PAMFLETAR (II)

de EUGEN LUNGU

Carol I, Ambronn, Strousberg, Anton ș.a. sunt nume de străini în care pamfletarul va trage cu nesaț și fără răgaz:

Strousberg e în capul bandei și complice e Ambronn, Ratibor și Hohenlohe, și, sub mână, nea Anton (Concesiune; în Dicționar politic sau Epoca pruso-ciocoiască)

Iată un alt pasaj „ferat” din foarte multele care îi împânzesc scrierile:

Iar la publica Lucrare, nu mai e nici un mister, Curge aur în torente de la căile de fier. Milioanele se mișcă, cu lopata se-nvârtesc, Obligații cu toptanul la Berlin se tipăresc. Tata Strousberg dă din umeri, căci a pus mâna pe bani, Prințisorii nemți se jură c-au fost tot cum sunt, golani. Jacques bancherul nu se bagă și ilustrul Herr Ambronn Stă pitit ca o pisică și se-ascunde după tron. (Minister; în Dicționar politic sau Epoca pruso-ciocoiască)

În cazul lui Orășanu, nu știu dacă putem vorbi de xenofobie, deoarece românii sunt tratați cu aceeași vehemență. Și la unii, și la alții sunt căutate punctele vulnerabile, care se pretează satirizării:

Jacques jidanul și-alți vreo șase, toți cu tituli din afară, Care dau mână cu mână cu coțcarii cei din țară. Iată planul pungășelii, tocmai când vrea să-și ia zborul, Îi dete de tot pe față prea cinstitul Costa-Foru, Căci ce-nsemna a sa spusă de angajamente mari, Dacă nu ca să ajute furtul prinților coțcari?! (Concesiune; în Dicționar politic sau Epoca pruso-ciocoiască)

Gheorghe Costa-Foru (1821-1876), jurist, avocat mult prea solicitat, deputat, senator, ministru de Externe în cabinetul conservator Lascăr Catargiu, este o victimă locală a aprigului acuzator. Pentru ne-dezinteresata cârdășie cu nemții e poreclit de Orășanu Costea-Furul:

Musiu Costea-Furul, avocat nemțesc, Sositu-ți-a rândul să te socotesc; Dă-ne zeciuiala din ce ai luat De la Strousberg-Tata, ca-al lor avocat. (Răfuiala)

Rar satiră în care Costa-Foru să nu fie invocat: „As-tăzi Costaforul,/ Iuda, trădătorul,/ Comițând trădarea,/ Îi dă sărutarea.” (La 17 decembrie 1871). Fidel cutumelor sale gazetărești, N.T. Orășanu face un eveniment dintr-o simplă ședință a guvernanților (satira La 17 decembrie 1871). Data de 17 decembrie 1871 nu figurează în analele istorice ale țării și în acea vineri nu a avut loc niciun eveniment epocal. S-a petrecut însă o banală ședință a Camerei în care ministrul de Externe Costa-Foru pledează iarăși în favoarea

lui Strousberg&K., ceea ce pentru incoruptibilul satiric era egal cu un act de trădare a intereselor țării și a națiunii. Falanga liberală ia imediat atitudine și-l pune la respect pe infamul conservator Costa-Foru.

Despre ce se întâmpla în forul politic al României în acea zi aflăm din *Telegraful* (de București), publicație cotidiană, tribună a liberalilor radicali, la care colaborează, printre alții, G. Sion, D. Bolintineanu, D. Gusti, M. Zamfirescu, G. Crețeanu și, uneori, mai ales cu reluări din alte ziare sau reviste, V. Alecsandri. Numărul din 18 decembrie 1871 dă o informație detaliată despre ședința din ajun în care au fost atacați Costa-Foru și clică sa: „Ședința de ieri a fost furtunoasă. [...] Nu ne vom da osteneala a arăta aci chipul cu care d. Lahovari [Alexandru Lahovari, ministru, conservator – n. noastră: e.l.] se sforța a apăra interesele streinilor contra drep-tul nostru. D-lui s-a arătat și de astă dată demn coleg al confratelui său de ministeriu, d. Iepureanu, avocatul lui Leiba-Cahana. D-l Dim. Văscu[,] combate cu forța logicei îngănările apărătorilor d-lui Bleichroeder; declară că detentorii, dacă voiesc a se constitui în drepturile și îndatoririle lui Strusberg [sic!], o pot foarte bine face aceasta; țara însă nu e datoare a le da milioane ca ei să se constituie; și mai puțin încă a se robi pentru 99 de ani, și a fi astfel continuu amenințată România de firmanuri, conferințe și conflicte internaționale”. Acum intră pe fir liberalul George Vernescu cu o filipică ce-l vizează nemijlocit pe ministrul Costa-Foru: „D-l G. Vernescu [a] spulberat prusofilia și firmano-mania adversarilor săi. Umilind pe imperturbabilul d. Costa-Foru care și de astă dată continuă a batjocori opiniunea publică și a acuza opozițiunea din Cameră de perturba-toare, d. Vernescu a arătat că guvernul nu numai că nu ține cont de legea din 5 iuliu, dară chiar o discreditează în streinătate prin agenții săi de la Berlin și Viena. Apoi strălucitul orator spune omului ieșit din popor, spune d-lui Costa-Foru, că guvernul trebuie a ține compt de opiniunea publică [...] Azi sau mâne se va vedea la un fel cine învinge: guvernul sau națiunea!”. După care autorul articolului (anonim!) din *Telegraful* sfârșește patetic printr-o întrebare retorică la care are răspunsul gata: „Dar există națiune pentru D-ta, D-le Costa-Foru? Ne îndoim”.

Adăugăm aici că N.T. Orășanu redacta partea umo-ristică a ziarului respectiv. Iată și concluzia pamfleta-rului-poet imitând stilistica și tonul elegiei folclorice: „Împărțit-au căinii,/ Căinii și străinii/ A țării avere/ Cu cei la putere;/ Și-acei deputați,/ Ciocoi renegați,/ Pe cămașa ei,/ Ca niște mișei,/ Sorți au aruncat;/ Și dru-mul ferat/ Nemților vândură,/ Țara își dădură!” (La 17 decembrie 1871).

De o „atenție” la fel de exterminatoare se „bucură” și ceilalți politicieni: prim-miniștrii Barbu Catargiu („Veniți azi la bucățică,/ La oscior, la ciolănaș,/ Căci co-conul Bărbucică/ E boier, e coconaș”) și Lascăr Catargiu („coconu’ Lascarache”; „Conu’ Lascarache, sculat după

somn,/ În care visase c-ajungesc domn,/ Cu capul ca ciuful, cu ochii cârpiți,/ Cu mintea confuză, după cum i-o știți”), Cristian Tell, Manolache Costache Epureanu, N. Kretzulescu („conu’ Nae”), Titu Maiorescu, figuri de prim rang la cârma țării, dar și caracuda care face figu-rație pe o scenă politică promiscue: „Petre Grădișteanu/ Suge cu ciocanu’/ Și Marghiloman/ Trage din borcan,/ Iancu Chilipiu/ Preferă rachiu;/ Nea Andrei Purcică/ Găsea oala mică/ Și strâmbă la gură,/ Rea la-nghițitură./ Bietul Pitpalac/ Bea, ca om sărac,/ C-o doniță nouă,/ Ca de vedre două./ Cneazul cu canalul,/ Cu Niță Hamalul,/ Juca căzăcește,/ Cântând muscălește./ Măcescu, Scor-țeanu,/ Cu Bolintineanu,/ Nae Miulescu,/ Cu Constan-tinescu,/ Tineri pricepuți,/ Sugeau de prin buți./Popa Tache cântă,/ Rezemat în bătă.” (Chef electoral. Cântec poporan).

În genere, elanul satiric e mare, dar rezultatul artistic e infinit de mic. Umorul e unul trivial, repe-titiv până la sațietate. Popa Tache, spre exemplu, e văzut invariabil cu bâta în mână, deoarece e capul unor bande de bătăuși. În altă mână e cu clondirul – Orășanu îi tratează, iarăși invariabil, pe toți ca bețivi, pierduți între buți, urcioare, sticle, damigene, butoaie, pivnițe, crășme și alte localuri de tristă faimă. Fantezia poetului e destul de limitată și primitivă, fără variație. Odată etichetați, aceste facțiuni de politicieni, pungași și profitori hălăduiesc din satiră în satiră cu aceleași mutre puternic șarjate, dar iute recognoscibile. Deși schimbă ritmica versului, poeziile luând uneori forma lent-solemnă a meditației critice, alteori adoptând me-trul săltăreț al versului popular, miza poetului pe ace-leași personaje, animate de aceleași vicii, frecventând aceleași instituții și aceleași „bombe” nu se schimbă. Popa Tache, dacă e să mergem pe un unic exemplu, e nedezipit de crășmele de la Șapte-Nuci din preajma Mitropoliei, unde băntuie cu ai săi (citez din diverse sa-tire: „Popa Tache în papuci/ Trage danț la Șapte-Nuci,/ Spărgând oala de uluci./ Ce-i trebuie liturghie/ Când e vorba de beție?”; „Iată Popa volintirul/ Cum își pune patrafirul/ Și-nhață-n brațe clondirul,/ Și începe să citească/ O molitvă bețivească”; „Popa, fără patrafir,/ Ți-ne-n brațe un clondir/ Și, cu părul cătând ceartă,/ Îl tot împle și-l deșartă,/ Cum făcea la Șapte-Nuci/ Când juca fără papuci”). Aceste întârzieri în clișeu desființează poezia, îi induc acuta senzație de déjà lu; textele sunt concepute astfel ca un singur, supraextins poem, care sucombă în monotonie și clișeu.

Oricum, și acest Chef electoral (vezi mai sus), destul de inabil construit artistic, în epocă se bucura de succes, fiind pus chiar pe muzică. Cântecul făcea parte din repertoriul superscurt al lui Ionică Cobzarul. Acesta „învățase să cânte cu cobza și din gură-ți cânta două cântece”: unul pus pe oarecare versuri umoristice ale lui Nae Orășanu, celălalt un vechi cântec de ma-hala. Primul cântec descria orgiile bandelor electorale

organizate de Popa Tache sub conservatori. Cântecul începea astfel: „Popa Tache und' te duci/ Numa-n halat și papuci?/ Mă duc, taică,-n mahalale/ Ca s-adun la hai-manale,/ Zidărași și dulgherași/ Că sunt buni de ciomă-gași./ Popa Tache cântă/ Rezemat în bătă.” (Constantin Bacalbașa, capitolul Bucureștiul pitoresc de altădată: Ionică Cobzarul).

Când e vorba de străini, instrumentele reporterului satiric se diversifică. Cel mai frecvent truc al lui Orășanu este introducerea în discursul său a erorilor de limbaj specifice alolingvilor. Aceștia vorbesc, de regulă, o română pocită. Procedeu a fost rodat bine mai ales în dramaturgie, începând cu piesele lui Alecsandri, C. Negruzzi și până la contemporanul nostru Victor Ion Popa. Orășanu e conștient de multiplele posibilități de ironizare a „limbajului neamțoturco-muscălesc”, cum definește scriitorul acest *pidgin* în satira *Recunoștință*. Așa că recurge la el programatic, ori de câte ori i se ivește prilejul. Unele poezii sunt în întregime construite pe acest principiu lingvistic:

Xenamorasit - cuvântul, cum vedeți, este grecesc,
Dar câte vorbe străine la noi nu se altoiesc!
Destul numai să exprime potrivit orice idee.
Noi adoptăm azi cuvântul, căci avem multe temeie.
Xenamorasit se cheamă acela ce se țicnește
La creieri, la minte, [care] spre bătrânețe pornește.
De vreți mostre, de vreți probe, de vreți chiar exemplu viu,
Xenamorasit, la Culte, veți găsi un surugiu
Care-njură ca poștașii pe cei ce-acolo se duc:
Bun de camizol de forță și de dus la balamuc.
Mai vedeți și-n capul gardei altă probă de smintit;
Gândiți că Zănăticescu nu e xenamorasit?
Mai sunt mulți pe care-i trecem, dar pe care toți îi știu,
Căci nu vrem ca să atingem pe ministrul Catargiu.

(Xenamorasit; în *Dicționar politic*
sau *Epoca pruso-ciociască*)

Tradus din grecește, xenamorasit înseamnă gargarisit, senil, termen la care apela și I.L. Caragiale în *Ouăle roșii*, o schiță scurtă cu aluzii sexuale foarte fine:

„S-au ridicat în picioare toți nobilii cavaleri meseni.
– A! a țipat contesa. La mine toți câți mă iubesc!... Luați-l pe acest gunoi spurcat, pe atât de xenamorasit pe cât de crud!... legați-l și îngeuncheați-l!... trebuie să-l pilduiască pe loc!”

Cum greci sunt mulți, Orășanu recurge mereu la sarjarea lingvistică, încercând să scoată efecte caricaturale:

Aș dori, psihi mu, s-aflu faneros
Ce părere are chir Tacopulos
Și cum el putea-va astă aporie
Ca să mi-o dezlege azi pe Românie,
Căci, marmăr e astăzi, de n-o fi german,
Proschino, psihi mu, arhon Tacian.

(Domnului prim-procuror)

Alteori intervine frontal, fără mari menajamente, spunând ce are de spus: „O, Malas, ce nu cunoaște încă bine românește,/ Te-njură în gura mare, când turcește, când grecește.” (Carte deschisă domnului senator Deșliu).

„Campion”, ca personaj, al acestor năstrușnice improvizatii este însă Carol I. Aici fantezia lui Orășanu se declanșează potopitor. Domnitorul și, ulterior, regele e „domnul conț de la Rin”, „domnul conț prusac” ș.a.m.d. Imediat e „acționat” și factorul lingvistic: „Iar domnul/ Palat/ Încă a strigat:/ „Das ist aber gut,/ Bine ai făcut.” (Răposatului Iosif Ionescu). Sau: „Nu-mi umblați cu mofturi, nu-mi umblați nemțește,/ Căci și neamțu’ odată, de-o vrea Dumnezeu,/ Va răfui contul, poate cam cu greu./ Și-apoi se va duce de-aici la șpațir,/ Să se facă iară prusac ofițir.” (Răfuiala).

Uneori verva lui satirică împotriva „străinezilor” depășește limitele bunului-simț: „Nu cu of în coadă,/ Ci cu berg în noadă.”

Prenumele Carol, în varianta lui franceză Charles, îi lasă loc pamfletarului pentru calambururi usturătoare la adresa suveranului: acesta e șarlă sau șerluță:

FOTOGRAFIE
NICOLAE RĂILEANU

Ion Druță, într-o ipostază deloc caracteristică, cea de dansator. Printre spectatori, de la stânga la dreapta: Haralambie Moraru, Nicolae Esinencu, soția acestuia, Antonina, și fiica Nicoleta (scriitorul nonconformist de azi), Ion Hadârcă și Mihai Cimpoi (1989)

Să tot strige turcul, înjurând turcește:
Avem și noi gură să-njurăm nemțește,
S-asmuțim șerluța, șerluța nemțească,
Să-l muște de pulpe și să-l fugărească.
(Ce zice lumea și ce zicem noi)

(Aici gazetarul dă frunte de frunte pe suveranul neamț și pe Aziz-Efendi, „protectorul” turc.) Șarlă, așa cum explică îngrijitorii ediției recente (Compania, 2007) înseamnă javră, potaie „cuvânt folosit frecvent cu referire la Carol I, al cărui nume se suprapune pe cel al rasei de câini King Charles, de la care s-a format «șarlă»” (p. 374). Prin generalizare, poetul lărgeste „pedigriul”, considerându-i șarle (potăi) și pe cei care îl slujesc: „Dar care departe/ D-a fi patrioți,/ Sunt șarle bălțate,/ Puișori de hoți.” (Masca).

Evident, toate aceste exagerări fac parte din recuzita pamfletului. Gazetarul l-a auzit, probabil, vorbind pe monarhul care nu a depășit niciodată dificultățile de rostire în limba română, așa că lexicul buf al acestuia e exploatat în permanență: „Un neamț de la Rin,/ De țară străin,/ Pe toți îi privea/ Si-astfel le vorbea:/ – Sehr gut, saperlot! Acum merși la vot;/ Sicher nu-i ieșit/ Rote diputirt./ Saperlot ein mal! Wo ist liberal/ Trebe dat batut,/ So Herr Strousberg vrut.” (Chef electoral).

Printre altele, se știe că ilustrul vlăstar al nobilei vițe Hohenzollern-Sigmaringen nu putea rosti sunetul d în cuvinte, de altfel destul de frecvente în limba română, ca domnul, dar ș.a., pronunțând un confuz t: tomnul, tar ș.a.m.d. Chestie care nu scăpa urechii „antrenate” a pamfletarului, cu o recepție absolută pentru discursul „bâlbofon”: „Că tomnu’ Conț nemțește/ Pe țară o iubește/ Și binele-i voiește,/ Se vede-adevărat/ Din ăst comunicat.” (Comunicat).

Această particularitate de vorbire a lui Carol I e reperată și de savantul Nicolae Iorga în memoriile sale. Episodul ține de studenția marelui istoric: „O vizită regală care, din fericire, nu onoră și o astfel de școală, ne puse deodată în fața lui Carol I. Cu fastul obișnuit, regele înainta prin sălile de jos ale fostei reședințe fanariote, noi fiind în fund, fără nici o rânduială, ceea ce-mi atrase de la masivul și brutalul rector Climescu, care-mi dăduse așa de iertător drumul la bacalaureat, unde nu știusem la matematici absolut nimic, strigătul de: «scoate căciula, măi».

S-a oprit, ne-a privit: din ochii de pasăre prădalnică o licărire a trecut asupra noastră, a fetelor de lângă

noi, și glasul puțin rauc, cu întârzieri asupra silabelor străine [aici și mai jos, sublinierile mele – e.l.], a răsunat pe când un imperios gest arăta, ca pentru o trecere prin arme imediată, mielușelele pentru care suspinam noi în bănci: mititica roșcată, care parcă se speria continuu de ceva rău de la cineva, colega care sărise odată pe fereastră, cea care ne dădea fructe din copaci, două alte apariții străni, cu profiluri asiatică, cele două palide fete de profesori și bălaia regină a visurilor mele eminesciene: «Tar tumnealor?» «– Sunt studente, Maies-tate!» «–A! tumnealor sunt ca să nu înfețe tumnealor». Ne-o spusese! Multe lucruri mai știa și regele Carol I, deși nu învățase la Universitate cu studente” (Nicolae Iorga, *O viață de om așa cum a fost. I. Copilărie și tene-reță*. Editura Universitas, Chișinău, 1991, p. 154-155).

Verva antidinastică a lui N.T. Orășanu a ajuns de pomina, din moment ce nimeni altul decât I.L. Caragiale își semna satira sa *Mare farsor, mari gogomani* cu... numele pamfletarului. Bucata a fost publicată recent în I.L. Caragiale, *Opere. II. Teatru. Scrieri despre teatru. Versuri*. Colecția „Opere fundamentale” coordonată de acad. Eugen Simion (Editura Univers Enciclopedic, București, 2000), de unde extragem și explicațiile de rigoare: „A apărut într-o versiune puțin «îmblânzită», sub titlul *Mare actor, mari gogomani*, în «Protestarea», I, 28 iunie 1906, sub semnătura «Farsor». Versiunea pe care o publicăm aici a fost tipărită pentru întâia oară, după un manuscris autograf – semnat, burlesc, «N.T. Orășanu» –, dăruit de Caragiale lui Paul Zarifopol. Reprodusă de Șerban Cioculescu în *Opere, IV* (1938), p. 344; retipărită în *Opere*, 3 (1962), p. 511.

Poem pamfletar, vizându-l, desigur, pe regele Carol I (v. «cheia» fabulei, în penultimul vers: «Ca rol, fu mare» (p. 1251-1252).

Azi acest vers „Ca rol fu mare mititelul” e unul emblematic pentru arta satirică a lui I.L. Caragiale; calamburul *Ca rol= Carol*, urmat imediat de un oximoron distructiv fu mare mititelul, a devenit axiomatic în istoria literaturii. E de precizat că semnătura „burlescă” N.T. Orășanu nu e deloc întâmplătoare: poetul are zeci de poezii în care satirizează adulația oarbă a profitorilor din jurul tronului pentru figura regală (vezi, în special, *Adresă*). Dramaturgul în rol de poet continua astfel ideea ziaristului Orășanu privind comedia politică și actorii care o jucau – regele e un farsor, iar suita sa e a gogomanilor care îl înmăscă în sunetul tobelor și surlorlor.

(va urma)

POEZIE

LITORALUL
ARIAN

de DAN COMAN

DAN COMAN (N. 27 IULIE 1975, GERSA, BISTRIȚA-NĂSĂUD) ESTE UNUL DINTRE CEI MAI IMPORTANTȚI POETȚI ROMÂNI CONTEMPORANI. ȘI-A FĂCUT STUDIILE LA FACULTATEA DE FILOSOFIE A UNIVERSITĂȚII BABEȘ-BOLYAI DIN CLUJ-NAPOCA. PRIMUL VOLUM DE VERSURI PUBLICAT, „ANUL CÂRTIȚEI GALBENE” (2003), I-A ADUS PREMIUL NAȚIONAL DE POEZIE „MIHAI EMINESCU” PENTRU DEBUT ȘI PREMIUL PENTRU DEBUT AL UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA.

ALTE VOLUME: „GHINGA” (POEZIE, 2005), „D GREAT COMAN” (ANTOLOGIE, 2007), „DICȚIONARUL MARA” (POEZIE, 2009 – CARTE APĂRUTĂ ÎN BASARABIA, LA EDITURA CARTIER), „IREZISTIBIL” (PROZĂ, 2010), „PAROHIA” (PROZĂ, 2012), „ERG” (ANTOLOGIE, 2012), „CĂSNICIE” (PROZĂ, 2015). ESTE COAUTOR, ÎMPREUNĂ CU PETRU ROMOȘAN, AL ANTOLOGIEI „COMPANIA POETILOR TINERI ÎN 100 DE TITLURI” (2011).

LITORALUL ARIAN

1.

am ajuns în august, la început, tocmai când
soarele albanez crăpase într-o parte a sa
iar căldura țășnea prin fisură
îngreunând mișcările corpului – aer dens și incomod,
un fel de sac plin cu cartofi pe care-l căram în spate
zi de zi
de pe strada Derhemi până la Friends Book House.
umblam de unul singur, atent să nu ridic praful,
să nu bruschez căldura celor care treceau foarte aproape de mine,
grăbiți și îngândurați.
pe terasa de la Friends luam o cafea –
ceilalți, până la gât în cămășile lor impecabile
povesteau, răsfoiau ziarele, făceau pluta
prin aerul gălbui
eu verificam consistența unor cuvinte albaneze
mă uitam cum dispar norii

venisem la Tirana pentru o lună întreagă, eram bucuros și împăcat
chiar dacă literatura rămăsese cu câțiva ani în urmă
cînd mă ridicam să plec uitam de fiecare dată de sac –
singurul gest care arăta că nu eram de pe-aici – mă ajuta chelnerul
mi-l ridica pe umăr și mă încuraja
o vreme mergeam alături de Arian, în tăcere – sacul pe care-l căra el
părea foarte ușor (puterea obișnuinței sau forța?) apoi în dreptul Poliției
eu făceam dreapta, el stînga
– soarele albanez, chiar și așa, crăpat, urma în mod foarte civilizat musafirul străin –
ajungeam înapoi pe Derhemi, ieșeam pe balcon și priveam munții
trecea noaptea, veneau zorile, nava somnului eșua înainte de etajul doi
câteva cuvinte românești îmi tot cădeau din gură și
imitau ore în șir vuietul mării

2.

aș fi putut s-o zăresc încă din prima zi, imediat
ce-am coborât din taxi și l-am văzut zâmbind
în mijlocul străzii Derhemi

dar neîncrederea și nehotărârea nu m-au părăsit nici aici
așa că am trecut prin dreptul ei fără să întorc capul.
câteva zile mai apoi –
o mărunță problemă cu internetul pe care venise s-o rezolve.
plutea la mică distanță de el – la început doar am auzit-o –
sunetul acela fin când duci scoica la ureche –
mai apoi mirosul intens, apropiindu-se și dispărând în funcție de curenții de aer
din cameră.
plutea la dreapta lui, aproape de umăr, liniștită și calmă – așa am văzut-o atunci,
prima dată, așa mi-o amintesc și acum.
dar neîncrederea și nehotărârea nu dispăruseră așa că am tăcut
verificându-mi emailul. da, conexiunea se rezolvase, puteam ieși să ne plimbăm.
și n-am trecut mai departe de Operă când am văzut-o iar, foarte scurt, clătinându-
se înaintea lui, oarecum agitată – a fost de-ajuns ca Arian să ridice puțin capul, ea
s-a retras imediat
lăsând umezeală în aer, niște urme care se uscau extrem de rapid.
și abia după ce ne-am așezat la Hemingway Bar și am cerut bere caldă,
și abia după ce liniștea a pus stăpânire pe noi
a ieșit și i s-a așezat ca o pisică pe genunchi.
nu mai văzusem niciodată o astfel de mare și deși eram încântat
nu știam deloc să mă comport în preajma ei (trebuia să-i vorbesc?
trebuia să nu-i dau importanță? – până la urmă e ceva normal, mi-am spus)
de câteva ori, întorcând capul, mi s-a părut că zăresc peștișori la suprafața ei,
de câteva ori valurile mici s-au spart cu putere de marginile stîncioase
aruncând câteva picături pe deasupra berii.
când i s-a întins la picioare, m-am aplecat s-o ating dar s-a retras speriată
ascunzându-i-se la spate. apoi a ieșit iar,
dar numai pe jumătate și numai printre mâinile lui – iar când s-au auzit tunetele
și a început ploaia
i s-a cuibărit repede la sân.
apoi s-a lăsat noaptea. berea s-a răcit, capătul străzii s-a comprimat și a ajuns
foarte aproape de noi, ploaia s-a oprit la jumătate.
ne-am ridicat să plecăm. Arian și-a luat marea sub braț și înainte să dispară
din celălalt capăt al străzii
a ridicat-o puțin deasupra capului și fluturând-o ușor,
cât să nu sară peștii și albastrul și apa sărată dintre marginile ei,
mi-a făcut un semn scurt de ramas bun.

ELJAN BAR

o masă la capătul barului și un deal înflorit înălțându-se direct din tăblia mesei și cineva încă tânăr întins departe, în vârf, printre flori.
de câteva ori, trecând înspre baie, am ridicat capul și l-am văzut:
ștergea aerul de parc-ar fi șters un geam prăfuit
iar când se apropia cu mâna dusă la ochi
sunt sigur că pe noi ne privea.
dar aici, foarte jos, de-a lungul barului
prea multe nu erau de făcut.
ne bucuram fiecare așa cum știam,
purtam băuturile de la o masă la alta
de parc-am fi plimbat un purcel,
de parc-am fi legănat în brațe un bolovan care nu voia să adoarmă.
două luni cât am umblat pe acolo
o singură dată a coborât printre noi:
împingea ceva cu o singură roată
pardon, îmi cer scuze, dați-mi voie să trec, zicea grăbit
răsturna mecanismul dincolo de ușă,
îl întindea la uscat pe terasă,
fuma o țigară plutind pe deasupra lui încruntat
apoi îl strângea ca pe-o undiță și o lua înapoi spre deal
după ce dispărea se făcea liniște
apoi pe deasupra unor mese, brusc, începea viața
iar noi, cei rămași singuri, ne adunam unii într-alții să ne încălzim

O PASĂRE ÎNALTĂ

pe de o parte, rămâne frumusețea. o fotografie
cu tine la mare
luminând noapte de noapte
fața unui bărbat obosit,
aplecăt peste ecran,
îndepărtând în răstimpuri musculița de casă
atrasă și ea de soarele puternic al litoralului românesc.
frumusețea rămâne. o fotografie de vară salvată-n
calculator.
nimic real, o femeie
de mărimea unei lăcuste îndepărtându-se pe nisip.
și o lumină roșcată
ieșind doar pe jumătate din monitor
înconjurând fruntea ridată
făcând-o să pară un ghiveci înflorit.
pe de altă parte, viața. soare blând de primăvară
încălzind orașelul din nord. moralitatea,
grija față de cei dragi, cursurile de logică la
cel mai tare liceu.
firi sentimentale, dragoste,
respect și obișnuință. și o pasăre înaltă,
un fel de flamingo tăcut
planând îndelung deasupra celui ce
se întoarce acasă
ca deasupra unui loc părăsit.

CRONICĂ LITERARĂ
de MARIA **PILCHIN**

**ARCADIE SUCEVEANU:
POEME DIN ORAȘUL
NEVERMORE**

Cartea de poeme „Ferestre stinse de îngeri” (Prut Internațional, Chișinău, 2014) semnată de Arcadie Suceveanu revine la eterna temă a trecerii pe acest pământ, doar că felul în care o face autorul ne anunță că este vorba de un complex proiect poetic, care pornește de la un concept artistic și are mai mult decât suficientă substanță lirică pentru a satisface exigențele ochiului cititor. Cartea presupune o lectură rotundă, așa cum universul acesteia este unul ciclic, ca o buclă a existenței din viața fiecăruia dintre noi – pierderea celei care ne-a născut – Mama. Desigur, trebuie să recunoaștem, tema este prolifică în măsura în care este și riscantă, încât te lansează ca autor și ca cititor într-un vast corpus de texte ale literaturii române și universale. Astfel, ne-a interesat în această carte nota inedită a temei, acea dimensiune pe care o aduce poetul Arcadie Suceveanu în depozitul literar al morții.

În acest sens, nu poate fi ignorat faptul că este prezent în acest volum un *nevermore* al sublimului tanatic, nu este vorba de vreun nihilism artistic, ci de o încercare metodică (metoda e una poetică) de a atinge Marele Nimic în care convergem când dispărem. Este și o întâmplare intertextuală, care te trimi-

te la Poe, dar și o contextualizare cumva inedită, trecută prin filtrul folcloric: „*O, niciodată/ n-ai fost mai frumoasă/ împodobită în straie noi/ de mireasă/ mai înecată în flori/ și încoronată/ niciodată n-ai fost așa/ niciodată*”. Acest „*niciodată*” presupune un volum ideatic determinat semantic și lexical: „*Nu, nu! Nu se mai poate/ Nimic nu se mai poate*”, căci toate se îndreaptă spre „orașul Nevermore”, „Prin pomii lui Nicicând și Niciodată” sau prin lectura celui „Die Niemandrose” (*Trandafirul nimănu*i, titlul unei cărți a lui Paul Celan). Negațiile, acel „nimic”, care nu mai este permis, acele „*nicicând și niciodată*”, toate constituie un univers al fracturii temporale și al dispariției. Or, nu este nihilismul ca nulitate, ci nimicul după ceva, un fel de devenire mai jos de zero, unde se tinde spre minus infinit.

Având acestea ca fundal, apare și ludicul arghezian al jocului cu moartea și de-a moartea căreia: „*copiii i-au găsit luneta și picioaroangele/ agățate într-un arin/ și s-au jucat cu ele fericți/ toată ziua*”. În poemul *Tableta de diazepam* citim versul retoric: „*Nu te-a obosit jocul de-a viața și moartea?*” Această ipostază jocularie a morții este necesară în acest volum, anunțând o dimensiune metafizică a poetului, care se detașea-

ză de viața sa, de sine, omul, și este în stare să scruteze panoramic peisajul existențial din care face parte.

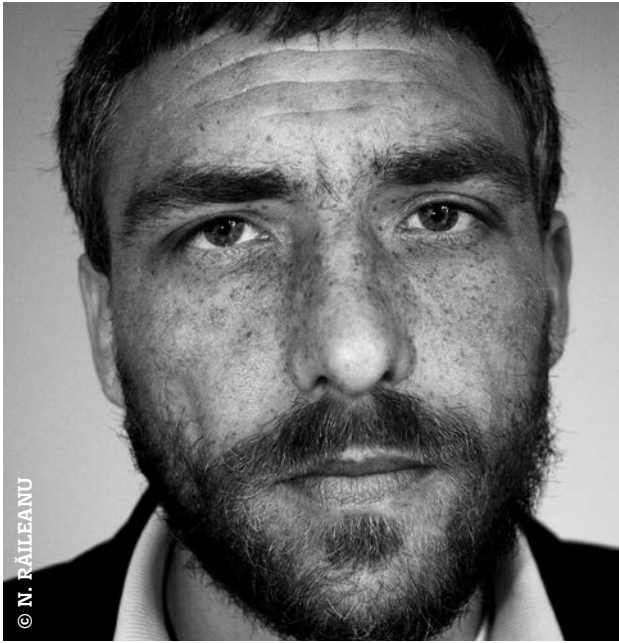
Totodată, volumul conține o dexteritate ciclică a construirii imaginilor „*Mama îmi aducea începutul/ eu îi aduc rezumatul./ Mama îmi purta flacăra/ eu îi port cenușa*”. Nașterea proprie și moartea născătoarei sunt percepute complementar și acest fapt trădează pe poetul care știe să deducă din datele statistice ale vieții imaginile cele mai poetice, or, astăzi aici este cheia poeziei, nu în producerea de metafore (uzate deja și lexical în spațiul basarabean) și de patos liric (intrat în inflație și el), fapt pe care Arcadie Suceveanu îl confirmă plenar prin economia poetică a textelor și prin imageriile sale pline de sens artistic.

Descoperim în aceste pagini, pe alocuri, o atmosferă selenară borgesiană: „*Deasupra Carpaților/ o lună veche, austro-ungară/ răsărea luminoasă*”, „*pe ramura de jos, sângele Mamei/ cânta ca o privighetoare*”. Tot o replică borgesiană pare să fie „*Zilele mele nu seamănă cu zilele nimănu*i/ *noptile mele înghesuite una în alta/ au stilul lor/ inconfundabil*”, așa cum la Borges citim cealaltă ipostază, în poemul „Viața mea întregă”: „*Cred că zilele și noptile mele sunt egale în sărăcie și în bogăție cu cele ale lui/ Dumnezeu și cu cele ale tuturor oamenilor*”. Chiar dacă admitem că acest dialog s-a produs doar în ochiul nostru lectural, nu poate să nu placă această frumoasă „polemică” literară.

Poemele trădează o trăire intertextuală a Thanatosului (specifică generației sale poetice): „*Groparul Florea se arată mândru/ de groapa pe care a săpat-o/ adâncă și dreaptă/ «N-ai dat de tata?», întreabă sora hamletian*”. Intertextul are și o funcție inedită în această carte, cea de solidarizare, un fel de condoleanțe poematice pe care ni le luăm singuri din magazia poetică a literaturii: „*O mamă, dulce mamă/ cânt cu gura lipită de ceara nopții/ «Mamă, tu ești patria mea», murmur/ cu gura unui alt poet/ căci gura mea e dusă departe, dincolo de*

cuvinte/ Și vin toți poeții limbii române/ și vin poeții greci și poeții latini/ vin vechii romantici și prietenii optzeciști/ și fiecare-mi aduce câte-un vers(et)/ spre frățescă-alinare”. Și generația nu este uitată: „*Iar mireasa, neagră, tristă,/ Își legă nod la batistă/ Generația optzecistă*”. De aici senzația cititorului că poezia salvează ca și credința de deznădejdea abisală a omului față în față cu Marea Trecere. La Arcadie Suceveanu moartea este și o metamorfoză a celor care rămân vii lângă ea, un fel de devenire prin Thanatos: „*De acum, nu mai sunt același/ de acum, lumea va trebui/ să învețe din nou/ să mai fie*”. Este o transformare fizică, căci ești copilul fără mamă, ești un alt corp, aproape un fetus abandonat, de unde vine o altă somatizare a lumii și a vieții. Acest fapt produce și o recogniție a vechilor mituri, a vechilor basme și cântece de leagăn, o recunoaștere a lumii inspirată din basmele populare, ca cea din *Cântec de leagăn pentru părinți*: „*Legănați în ritmul lumilor dintâi/ Într-un colț de cosmos, într-o stea uitată,/ Vă vom spune seara, blând, la căpătâi/ Basmul vechi al lumii cu A(ți) fost odată*”. Acest *illo tempore* îl regăsim și în: „*Odată și odată se termină totul/ odată și odată orice om pleacă de acasă*”. După care poți exclama: „*Dar toți s-au scurs demult într-o poveste/ Ce-a fost odată (foarte-adevărată/ Și a rămas acum) ca niciodată*”.

Cartea poate fi citită și ca un poem extins despre moarte, dar și ca un volum cu poeme despre stările tanatice, mai ales că ultimele două poeme se referă la moartea altor doi poeți: Grigore Vieru și Eugen Cioclea. Nu credem că Arcadie Suceveanu, poetul, are nevoie de recomandările noastre novice, este un poet de mult timp consacrat, dar tot ce putem spune noi este că după afirmare, de multe ori, este greu să confirmi și să menții linia de plutire, or, poetul Suceveanu o face din plin și de-a adevăratele. Iar poezia înseamnă totalitate (estetică și etică) și adevăr, restul sunt accesorii.

PROZĂ

de OLEG CARP

RAIUL INCEPE AICI

Mi se pare că m-am născut în Plastelina.

Fiind încă prunc, m-am trezit într-o dimineață vineție pe spatele bolovănos al unei infirmiere, agățat de o mână peste umărul ei. În mai puțin de un minut – prima dată în viață – am înțeles ce înseamnă să stai jumătate de oră la coadă după lapte.

Și mai țin minte că, într-o altă dimineață, m-a vizitat o femeie cu scopul de a mă lua la ea acasă – undeva într-un sat.

Certificându-se la ghișeu, își motiva sincera și deplina sa dorință de a mă adopta. Ținut de mână de acea femeie, am stat aici la coadă mult mai mult decât atunci la lapte.

Omul a scos o mână prin ferestruică, a preluat actele și după ce s-a auzit un foșnet de hârtie, a pălpăit o voce mocnită: Jlavca și mai cum?!

Așa cum era pe tocuri, Jlavca mi-a aruncat o privire de sus, clătînându-se. De parcă eu aș fi întrebat-o și mai cum. Apoi, dregându-și glasul, Jlavca încerca să îi lămurească omului de la ghișeu că nu are nici ea un răspuns concret la această întrebare: că este șters numele mare din buletin – se lăsă pe celălalt picior – este vina celor care se ocupă de multiplicarea acestor jucării, nu a mea!

Lipit cu obrazul de coapsa Jlavcăi, ascultam nerăbdător dialogul purtat deasupra mea de cei doi. Rezemată cu cotul de paravanul despărțitor, Jlavca îi spunea omului de dincolo că identitatea sa o reprezintă chiar eu în persoană. Acest fapt confirma că după gradul de rudenie ea îmi vine drept mătușă de sânge pe partea maternă. Și insista cu tot dinadinsul să mă ia de acolo sub mângâierea ei.

Desigur că răspunsul Jlavcăi a stârnit o foarte plicticoasă zarvă la ghișeu. Ca într-un sfârșit, pe la finele zilei, să scăpăm de acel balamuc, asta grație faptului că Jlavca, în afară de buletinul de identitate, a prezentat într-un târziu încă un act.

În drum spre satul Jlavcăi, aflasem din gura ei că îi întinse aceluia de la ghișeu cârticica sa galbenă în care este indicat și întărit clar cu ștampilă roșie că ea este extrem de periculoasă, chiar dacă un an în urmă a scăpat parțial teafără din spitalul de nebuni. Scăpase deoarece, din lipsă de buget, spitalul de nebuni

din centrul raional încetase brusc să îi mai întrețină spitalizarea. La despărțire, doctorii i-au înmănat Jlavcăi carnetul de membru și i-au dat liber de-acum încolo să mergă oriunde o duc ochii, insistând – cert lucru – să nu mai pună strop de alcool în gură câte zile o mai avea. Jlavca nu s-a împotrivit poveței lor, dar nici nu a încuviințat, bodogănind ceva sub nas, tot atunci s-a întors într-un călcâi și a fugit ca fulgerul la orfelinat.

Avea de gând să aleagă o odraslă mai pe placul ei care să îi fie de sprijin acasă. M-a ales pe mine și s-a retras în satul ei natal.

Jlavca mi-a spus că am călătorit cu trenul o singură dată, atunci când ea m-a adus aici în sat. Până atunci și de atunci nu am mers cu trenul niciodată. Îmi strângea capul la țâța ei bogată ca să sug, să o slobod pe una, apoi trebuia să trec la celălalt sân al ei, mult mai darnic și sporitor în lapte decât primul. Avea și de unde să dăruiască atâta lapte, taman în acea perioadă născuse gemeni morți, o fată și un băiat. Fără pic de pofță, ca să o slobod de durere, am trecut la subț din țâțele Jlavcăi. Priveam întristat pe fereastra largă a vagonului și sugeam înaintea. Vărsam mult lapte pe dinafara gurii și vedeam prin ceața lacrimilor cum norii și crestele caselor se scufundau în obraji subți ai Jlavcăi.

Lipsise aproximativ un an de zile. Gardul și casa, evident, tânjeau după Jlavca. Împingând cu umărul portița îmburuienită, am intrat în ogrăjoară unde la doi pași mai încolo era înfiptă în pământ răzătoarea, iar de la ea începeau să crească cele trei trepte îmbrățișate de mohor, urma apoi pragul casei pe o rână cu tot cu roata mare de pe acoperișul în care trăiau cocostârcii. Împins din urmă de Jlavca, am nimerit între o ușă și altă ușă, apoi am pătruns în semiântunerul tindei. A trebuit cât de cât să mă obișnuiesc cu lumina mioapă din casă pentru a ajunge la un scaun să mă așez. L-am preferat pe acela de sub cuier, că era liber. Deși în mijlocul încăperii stăteau în picioare două taburete unite, pe care triumfau o farfurie cușmă de muște și o ticlă de vin răsturnată. Fereastra din cămară era astupată cu pătura.

După asta Jlavca, așa îmbrăcată, se tolăni în pat și îmi porunci printre dinți să mă duc în sat după vin. Așteptam în picioare la capul Jlavcăi să îmi dea bani pentru vin și măcar o sugestie pe

ce drum să o apuc ca să ajung la vre-un gospodor cu cerutul, să îmi dea un nume cel puțin. În schimb am primit de la ea un vas scos de sub pernă, pe care mă obliga să i-l aduc plin și cât mai repede.

Așa tâlcuiesc oamenii din sat, la fel judec și eu că Jlavca a avut iarăși de ales strâmb. A dat ieri în amurgul serii o umbră de petrecere, pe deal. Sărbătoare palidă, cu pomeții scofâlciți, ca peștera. Fără muzicanți, fără zâmbete pe buzele nuntașilor. Adunătura aceea de oameni de pe povârniș care s-a strâns la masa de sărbătoare, de-a curmezișul cărării, văzută de pe ultima creangă – cea mai din vârf a teiului – copac vechi, înrădăcinat pe cel mai înalt loc din sat, ziceam că prezența mesenilor la nuntă arăta mai degrabă ca la o cumetrie la care pruncul muri la final de dans. De data aceasta, Jlavca și-a ales pompier, unul gras cu dinții din față ruginiți. Nici nu mai țin minte la a câta nuntă a ei asist. Se mărită aproape în fiecare zi. Cu dife-riți, firește.

Când împlineam nouă ani, Jlavca își făcea primul avort. De-acum trecuse ceva vreme de când mă luase sub tutela ei. Cu ciresii în floare ograda și casa în care locuiam împreună arăta ca o fată păduchioasă dată pe ici-colo cu parfum scump.

După socoteala mea, este cel puțin a unsprezecea ei încercare de a scăpa de sine prin actul măritişului. Ieri cu unul, azi cu altul. Fiecărui mire în parte i-a dăruit câte o fată și un băiat, dar i-a născut morți pe toți.

Ca în toți ceilalți ani, și în asta am fost poftit cu colaci la nunta ei. În ajunul festivității au venit la mine în colibă trei veri ai mirelui care s-au rugat mult de mine să mă împreunez cu rudele a doua zi la masa de sărbătoare; știind cum a fost dățile trecute, am refuzat imediat invitația lor, motivând că nu-mi văd capul de nevoile mele. Vaiețele și insistența plângăcioasă a celor trei vlăjgani m-au tulburat tare. Într-un sfârșit, am fost nevoit să accept invitația lor de a-i însoți.

Deloc entuziasmat, mi-am luat din cuier scurta roșie de fâș, mi-am aruncat-o pe-un umăr și i-am urmat. Nu puteam chiar așa să iau și să nu mă duc. Este cert, m-am dus cu ei ca să nu par puțin luat în fața neamurilor, nicidecum din dorință proprie. Aștia trei care

au venit să mă cheme păreau a fi din cu totul altă lume. Când am ajuns toți patru pe coastă, începu să cearnă o ploie rece. Tocmai amurgea, sub un cer vântat sfârâia carnea de miel pe grătar.

Cu toate că am stat puțin cu ei, adesea mă retrăgeam de la masă sub un tufar de măceș, cât mai departe de tăcerea nuntașilor. Mă așezam pe un cot umed de rădăcină ieșită și mă miram de aflarea mea acolo. Era un martie văduvit de păsări și vânt. În loc de masă femeile, oftând, au așternut pe jos un război ciuruit, iar bărbații tăcuți au înfipt câte o așchie la fiecare colț al covorului, deși pe deal nu era nici pomină de vânt. Nescoțând un cuvânt, mireasa a rupt și a împărțit pâine mesenilor. Iarba ingenuchea, scrâșnind sub povara războiului pătat de vin. Nerugată de nimeni – tot ea – s-a apucat să pună la pâine tacâmurile încărcate cu varză murată și slănină. Un câine mișos alunga cu coada muștele, plimându-se a lene peste farfurii.

Că Jlavca își schimbă mirii ca pe niște scobitori de dinți, asta o știe tot satul, ba chiar și unii de la periferia centrului raional. Jlavca, sora mamei, de când o știu, este o bețivă care, din când în când, vinde roșii la piață. Fură de cu noapte roșii din grădinile oamenilor, iar spre dimineață le scoate la vânzare la poarta pieței. Iar eu o ajutam, firește. Odată, în timp ce își lăuda în gura mare marfa furată, un țăruș de puștan, fiind în trece-re, i-a săltat fusta Jlavcăi cu vârful unei trompete-jucărie, atunci pentru prima dată mi-am dat seama că sunt bărbat.

În seara nunții vinul s-a terminat taman în focarul petrecerii. Jlavca m-a trimis să dau fuga în sat ca să mai aduc. Ajungând în vale gâfâind, m-am oprit pe malul lacului ca să mă întind de timp. Căutam un pai mai lung de stuf cu care să alung broaștele de pe nuferii apropiați din apă. Iar în stufăriș, nu se știe de câte zile, se afla Lupinca, părăsită într-un lighean. Lupinca i-am zis eu, că nu știu dacă până atunci a avut un nume de botez. În clipa aceea am simțit că în afară de Dumnezeu și această făptură nu am pe nimeni în lume. Am luat-o în brațe și m-am întors pe deal la nuntă.

Prezentând-o pe Lupinca Jlavcăi și celorlați aflați acolo, m-a luat gura pe dinainte și le-am povestit cum am găsit-o pe Lupinca. Înfierbântată de alcool, mireasa a acceptat-o în familia noastră pe Lupinca, astfel Jlavca a devenit, în seara

nuții, mamă vitregă a doi copii vii.

- Ce mai stai?! Du-te după vin!

Am îndrăgit-o pe Lupinca din momentul când am văzut-o covrigită în lighean. Ea fiind mai mică decât mine cu vreo șapte ani, am găsit îndată limba comună cu copila și într-o zi, când Jlavca dormea țeapănă sub un gard din mahala, am hotărât împreună cu Lupinca să ne construim cocioaba noastră undeva în fundul harmanului. Să visăm împreună cât mai departe de Jlavca. Adunată din crengi și din frunze, departe de toți ochii, am împletit un ascunziș dosit între doi nucari. La amurg, când se răcorise, am sărit gardul la vecini, am luat un braț de fân și l-am așternut în colibă. Era prima noapte din viața Lupincăi și a mea în care, în loc de înjurăturile și sforăitul nesătul al Jlavcăi, am ascultat în desfătare, până am adormit, dar și în timpul somnului, cântul greierilor și bătaia propriei inimi.

Deseori, în schimbul unui borcan cu vin, Jlavca venea și o lua pe Lupinca, o scotea de-un umăr din colibă și o împrumuta să muncască pe la oameni în sat. Cu toate acestea, cu ajutorul mâinilor sale, Lupinca mulțumea neîncetat lui Dumnezeu. Când Lupincăi îi răsăriră țâțele, iar mie mi se iviseră pe sub nas tuleie incolore, a trebuit să ne despărțim. Lupinca într-o parte, eu în cu totul altă parte.

Dispariția Lupincăi mi-a sugerat să evadez din sat. Fără să îmi iau cu mine nimic și fără să spun nimănui nimic, am luat-o încet pe la amiază spre marginea satului. Am trecut de vâlcica unde-i lacul mlăștinos, în care urlau trei broaște, apoi am ridicat coasta pe care Jlavca își sărbătorea deunăzi nunta cu pompierul. Ajuns sus, înainte să cobor de partea cealaltă spre calea ferată, m-am uitat peste umăr și cu un semn din mână spre sat mi-am luat rămas bun de la Jlavca.

Stând sus în harman, zăream adesea cum șerpuie trenul în vale printre tufarii de măceș.

După o oră de așteptare, i-am întrebat pe toți câți erau în haltă când vine trenul. Nimeni nu pricepea dacă a plecat trenul ori încă nu a sosit. Ridicau din umeri. Am întrebat și de unul care stătea tolănit pe iarba părjolită. Răpus de fierbințeala soarelui se lungise cu ceafa sprijinită de linia ferată, își acoperea fața cu un ziar îngălbenit.

- Cine să vină? se auzi de sub ziar.
- Cum cine?! ăsta de două!
- A!Nu știu, poate...
- Poate ce?

S-a ridicat în picioare, a pliat ziarul de câteva ori, îi ieșise o corabie pe care și-a tortit-o pe creștet, apoi mi se adresă în sfârșit acătării:

- Poate că da, poate că nu, făcu el spre mine umezindu-și cu vârful limbii buzele crăpate. Așezându-și corabia mai pe ochi, clipi des spre soare. Faptul că ne aflăm încă aici, se aplecă și închipui cu degetul arătător un cerc pe iarba părjolită - tu, ceilalți și eu -, înseamnă că e prea devreme ori că e prea târziu, nicidecum aievea.

- Demult așteptați?

- De la o vreme, nu prea țin socoteala zilelor și nopților, una e.

Mă gândeam: Să-i spun ori să tac? Că nu îmi dau seama când a putut să treacă trenul fără să-l văd. Să fiu al naibii dacă l-am auzit măcar! Și dacă a trecut, a trecut chiar prin fața mea. Alt drum pe

aici prin haltă nici nu există, decât numai drumul ăsta de sub nasul meu! Nici măcar nu țin minte la ce mă gândeam când a trecut.

Mi se topea capul din cauza zădufului. Vrăbiile abia fâlfâiau la un metru de pământ, câte una adormea în zbor și în picaj se zdrobea de șina de tren încinsă. Toropit de soare continuam să șed încovoiat pe o valiză străină în speranța că trenul întârzie pe undeva. Nu obișnuiesc să port șosete. Mi-am scos ghetetele ca să îmi aerisesc picioarele. Stors de puteri, îmi făceam din când în când aer cu *Inimă de câine* de Bulgakov. Am închis ochii și mi-am lipit urechea de metalul fierbinte să aud dacă vine:

- Soarele ăsta! zic pentru mine.

- Ce ați spus? întrebă capul lunguiet. Îi țâșneau zuluifii de sub corabie.

- Zic, nici tu apă, nici tu umbră, și soarele ăsta pe capul nostru!

- Așa e!

- Mai are rostul să așteptăm, crezi că o să vină?

Nu pricep de unde și-a făcut apariția un adolescent în maiou kaki, parcă picat din cer, care de grăbit ce era s-a lungit peste traversele dintre șine, alături de valiza mea, cu fața în sus și cu limba scoasă afară:

- A plecat ori întârzie? se interesă adolescentul gâfâind la cer.

- Tu cum crezi? a intonat celălalt, umbrindu-ne de sus pe ambii.

În sătuc, ca peste tot, era duminică. Pe-atunci creștea în ochii noștri primăvara cocostârcilor. Ne întorceam de mână cu Lupinca acasă de la sfânta slujbă de dimineață. Ajunși pe imaș - ca să-i fac duminica mai înflorată Lupincăi - am văduvit de funii două capete de vită care pășteau priponite fiecare la țarușul său.

Chiar dacă Lupinca a sărit atunci ca un bun prieten să mă ajute, i-am surprins în priviri grija maternă și cele mai mari regrete pentru păcatul săvârșit. Dar m-a iertat îndată. Mă rog, părerea mea era altmineri, că am făcut un bine animalelor. Că și dobitoacele, dau capul, voiau să scape de strânsoare. Unde mai pui că după ce le-am dat liber, le-am mânat până la vad să se adape.

Acasă, sub nucarii din fundul harmanului, din ambele frânghii i-am făurit Lupincăi un scrânciob înalt. Lupinca își acoperea întotdeauna creștetul cu broboadă, smerită și precaută la tot ce se întâmpla. Cu toate acestea, în primăvara aceea m-a strâns de mână și m-a rugat să o dau în scrânciob cât de tare pot. O apucam de șoldurile care de-abia prindeau contur și o dădeam cât de tare puteam. Până la stele și înapoi la stele. Așa îmi spunea să o dau și râdea. Frunzișul ambilor nucari ne era cupola pământeană. Prin scrânciob, Lupinca și eu ne-am unit suferințele.

Cu timpul, paznicul de la școală, stăpânul celor două junci, aflase cine le-a despăgubit atunci de frânghii. În locul scrânciobului a rămas loc gol. Am fost nevoit să aduc omului înapoi frânghia. Ca să-mi răscumpăr vina, fără să întreb de el, m-am apucat și i-am reparat întregul acoperiș al casei, strict în trei zile.

Ziua, când gospodarii din sat mă trimiteau la magazin să le aduc țigări și pâine, aflam în treacăt pe unde muncea Lupinca în ziua aceea ca să îi dau peste gard un călcâi de pâine. Ea pișca o frântură și restul îl împărțea seara acasă. Mă

„Subotnik” de 22 aprilie la Casa scriitorilor (1986). De la stânga la dreapta: Gheorghe Vodă, Mihail Ion Cibotaru, Grigore Vieru, Andrei Lupan și Vasile Vasilache.

păcălea ca o mamă că se lua cu lucrul și uita să mănânce.

Am sărutat-o pe Lupinca când veneau cocostârcii, în răsăritul dimineții. După aceea Lupinca s-a dus cu ziua în sat la prașă, iar eu am fost luat la tăiat copaci în pădure pentru școala din sat, mă rugase Puklin, învățătorul bețiv. În seara acelei zile am adus acasă o căruță de vârfuri de brad, dar m-am ales și cu promisiunea lui Puklin că îmi va dăruia o grămadă de cărți să citesc.

Nu mi s-au spus povești niciodată în viață, de aceea preferam să petrec cu Lupinca amurgurile în fân, citindu-i fabule și basme. Seara, după muncă, Lupinca și eu trebuia netăgăduit să treceam prin casă să îi raportăm Jlavcăi cât de rodnică ne-a fost ziua și ce am câștigat în urma ei. Apoi într-un suflet, cu te miri ce de mâncare, ne retrăgeam sub nucari la poveștile noastre.

De multe ori veneau oameni și mă luau pe deal la cimitir să sap gropi pentru morți. În acele după-amiezi Lupinca se sătura de bomboane. Dacă mă întreba de unde-s dulciurile, îi spuneam că-s de la învățătorul care îi transmite spor la citit și o iconiță cu Măicuțița Domnului.

Oamenii ne încredințau sâmbăta ci-reada de vite, apoi își vedeau de treburi cât ținea ziua prin grădinile lor. Luam basmele subsuoară și apa cu noi și cât pășteau vacile pe coastă, gustam din diferite poame, și dacă era bun de mâncat, îi dădeam Lupincăi ciorchinele cel mai mare. Țin minte, tot așa, într-o sâmbătă seara, după ce dădusem în primire oamenilor cireada de vite, ne-am întors cu Lupinca acasă. Pe masă zăcea - jumătate penită, jumătate cu pene - o găină roșcată. Slăbănoagă cum era găina, i-a cedat inima când Jlavca o luă la smuls de pene de la gât în jos și înapoi. Stătea pe masă țeapănă cu pieptul dezgolit și însângerat. Pasăre moartă, cu ochii deschiși. Iar Jlavca dormea ca un topor înfipt în perete. Nu izbutisem de-a binelea să o trezim pe Jlavca că a și început să ne înjure, cu ochii închiși, pe fiecare pe nume. Apoi bolborosind ceva, Jlavca se prăbuși iarăși în somn. Lupinca a făcut lună prin cămară și între altele a pregătit o zeamă cu multă verdeață. Tocmai când să ne așezăm la masă, apare în prag Puklin cu ceva de băut subsuoară. La o farfurie de zeamă, jumulind dintr-o

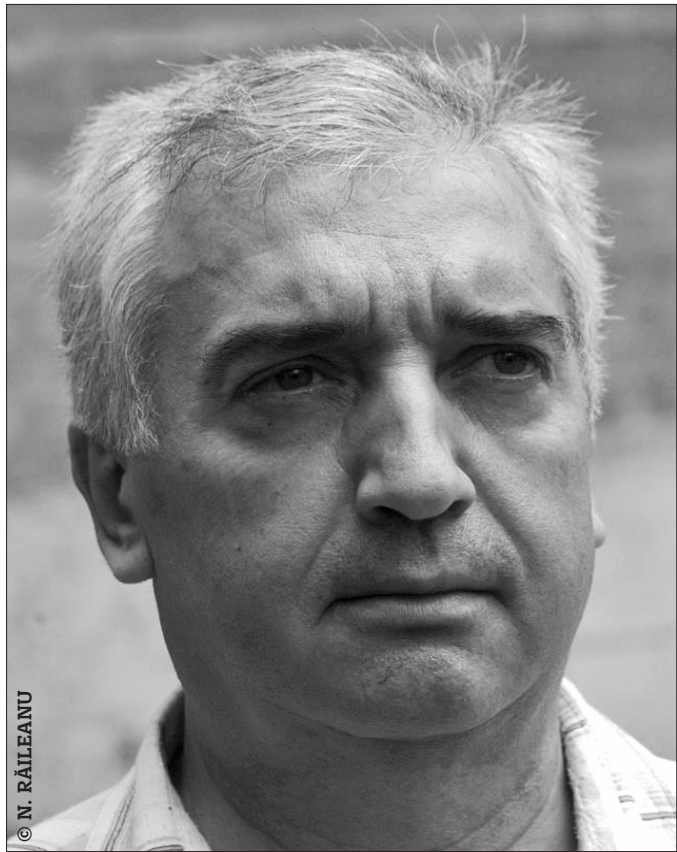
aripă, Puklin ne-a povestit Lupincăi și mie cât de mult iubește el păsările.

Pompierul Jlavcăi mai mereu lipsea de-acasă, precum și în acea zi când am fost vizitați pe neașteptate de o familie de greci. Aceștia au schimbat două vorbe cu Jlavca. La încheiere, bărbatul cu nasul cărn i-a pus Jlavcăi pe masă niște bancnote și din clipa aceea nu am mai văzut-o pe Lupinca decât după hăt foarte multă vreme. Curând am părăsit și eu satul. Cu ajutorul și îndrumarea lui Puklin, care adesea îi ținea Jlavcăi companie la pahar, am fugit, cu chiu, cu vai, din acea pată de sat, urmând să mă înscriu la școala de lemnărie din raion.

Scrânciobul dispăruse de sub nucar tot în toamna când Lupinca părăsise satul. De atunci începusem să calc tot mai rar prin harman. Deși câteodată se întâmpla să mai trec pe la nucari, mă uitam la cerul limpede printre crengi și întrerupt de greieri, mă rugam de Dumnezeu să o țină în pază pe Lupinca.

Peste ceva timp, după plecarea mea din sat, când văzu că gluma se îngroașă, însoțită de învățătorul bețiv, Jlavca a început să mă caute prin toate cotloanele, iazurile și fântânile din regiune. S-au pornit să mă găsească într-o joi dimineață, la o oră în care cocoșul încă nu cânta, așa, cu noaptea în cap, Jlavca și cu Puklin și-au luat în picioare adidașii mei, s-au pornit flocoși, au coborât cele trei trepte ale casei, împodobiți în sacouri cu nasturi lipsă, fără cămăși dedesubt, iar în buzunarul interior al sacoului era vârat câte un plic de aceeași înălțime. Tocmai dădeau colțul străzii centrale din raion, alergau cu ochii țințiți în sus, spre crengile copacilor, la nori, când cu gura căscată, când cu gura închisă, cu gând să dea de mine cu orice preț.

La vreo cinsprezece pași mai încolo, îi puteai vedea cum Jlavca și cu Puklin se țineau amândoi de șale, că poate-s aici, că poate-s acolo. Mă căutau pe sub automobilele parcate de-a oala pe autostradă, pe după roți, își băgau iscoditor ochiul și în țeava de eșapament, se vâitau și se holbau pe la balcoanele oamenilor, că poate stau agățat pe undeva sus. Printre altele, Jlavca și Puklev au întrebat de o pereche de măturători cum să ajungă la răpă fără să ocolească raionul, poate pe-acolo m-or găsi - și m-au găsit.

© N. RĂILEANU

ARCHIVARIUS

de VASILE MALANETCHI

EUFROSINIA DVOICENCO-MARKOVA: UN PROFIL ÎN DOUA REGISTRE

În perioada interbelică, Eufrosinia Dvoicenco-Markova și-a semnat lucrările publicate în România cu numele de domnișoară: *Dvoicenco*. În SUA, unde a locuit între anii '43-'55, a publicat studii și articole sub semnătura *Dvoichenko-Markov*, iar mesajele codificate, adresate – în calitate de rezident al securității sovietice – KGB-ului moscovit, le nota cu numele de cod „Masha”. După ce a fost rechemată la Moscova și s-a repatriat în URSS, a semnat, evident, rusește: *Двойченко-Маркова* (*Ефросинья Михайловна*).

Nu știu dacă generațiile mai tinere de cititori știu ceva despre Eufrosinia Dvoicenco-Markova, o remarcabilă savantă specializată în studiul literaturii române, abordat mai ales din perspectivă comparatistă, dată fiind o bună cunoaștere a relațiilor româno-ruse, dar și a slavisticii în ansamblu. Precum se va vedea în rândurile de mai jos, cercetătoarea s-a născut – la început de secol – în Imperiul Rus, unde a frecventat o școală de cultură generală, dar și-a început activitatea științifică în România, unde și-a luat doctoratul. Și-a încheiat cariera în Uniunea Sovietică, țară în care s-a repatriat, după ce, în anii celui de-al Doilea Război Mondial, a trăit în SUA. Acolo și-a lăsat fiul (Demetrius, născut în Grecia), dar și un schelet tănuit în dulap și care a ieșit la iveală în anii '90, cu ocazia deconspirării, în cadrul zgomotosului proiect *Venona*, a cetățenilor americani ce au avut «tangențe» cu activitatea serviciului sovietic de spionaj în această țară (vezi John Earl Haynes and Harvey Klehr, *Venona: Decoding Soviet Espionage in America*, Yale University Press, 1999, pag. 259, 347, 449). Eufrosinia Dvoicenco-Markova și-a dat obștescul sfârșit la Moscova, cu puțini ani înainte

de declanșarea *glasnost*-ului și *perestroikăi* gorbacioviste.

În ce mă privește, i-am cunoscut bine contribuțiile la studiul literaturii române chiar de la primii pași făcuți pe tărâmul istoriografiei literare. Spre surprinderea mea, prin 1978, mi-a trimis o scrisoare în care, arătându-se bucuroasă de faptul că tinerii cercetători de la Chișinău îi pășesc pe urme, îmi relata succint despre călătoriile de studii întreprinse, odinioară, în localitățile unde au trăit și activat scriitorii basarabeni Constantin Stamati, Alexandru Hâjdeu și fiul acestuia Bogdan Petriceicu Hasdeu. Nu am mai ajuns, din păcate, să ne cunoaștem personal. Știu însă că, în ultimii ei ani de viață, au vizitat-o, la Moscova, colegii mai în vârstă: Ion Osadcenco, Vasile Badiu, Pavel Balmuș, cu care, de asemenea, a fost în corespondență.

SCHELETUL DIN DULAP

Din câte îmi amintesc acum, citisem, în ziarele românești interbelice, aluzia indiscretă a cuiva, care, într-o doară, cum mi se părușe atunci, o cataloga pe laborioasa cercetătoare Eufrosinia Dvoicenco drept «spioană». Nu am luat în serios afirmația, deși admiteam că studioasa rusoaică, despre care s-a afirmat că era și frumoasă, nu doar inteligentă, putea avea și alte preocupări și interese decât cele științifice, atunci când s-a strecurat în entourage-ul lui Nicolae Iorga (gurile rele au avansat ideea că aceasta ar fi ajuns și în... dormitorul savantului), prim-ministru al României în anii 1931-1932.

Încă o confirmare a acelei abia schițate bănuiele de spionaj, dar și a acuzațiilor care i s-au adus mult mai târziu, în anii '90, mi-a venit zilele trecute, când verificam „la sânge” (urmând

instrucțiunile primite de la Editura ARC, care mi-a solicitat un articol despre savantă pentru *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia*) unele informații de ordin biobibliografic. Dat fiind faptul că „Masha”-Eufrosinia și-a ortografiat numele în mai multe feluri, căutările nu au fost dintre cele mai lesnicioase, ca să nu zic dificile. A meritat, totuși, să consacru căutărilor câteva săptămâni la rând și ore bune de noapte petrecute în tovărășia computerului. Or, ceea ce am depistat pe zecile de site-uri în care îi apare numele a depășit substanțial așteptările.

Ca să nu lungesc acum vorba, dar și din lipsa spațiului necesar pentru expunerea *in extenso* a faptelor de care am luat act, mă văd constrâns să fac abstracție de contextul general al cazului, cu cele mai adânci implicații atât pentru serviciile secrete din SUA, cât și pentru spionajul internațional în anii celui de-al Doilea Război Mondial. Țin doar să precizez că datele cu privire la acest dosar senzational au fost deconspirate acum circa două decenii și au făcut multă vâlvă în sferile politice și, deopotrivă, în mass-media din lume. Fișa de mai jos (pe care o prezint în original) descrie succint participarea eruditei cercetătoare Eufrosinia Dvoicenco-Markova la rețeaua sovietică de spionaj în SUA. Nu mai încapă îndoială că cea care lucrase ca institutoare într-un umil sat din Basarabia înainte de a se înscrie la Universitatea din București și-a început cariera de spion nu în SUA, ci în România interbelică...

FILE DE DOSAR

Eufrosinia Dvoichenko-Markov was an American citizen and spy for the New York KGB *Rezidentura* from 1944 to

1945. Her son Sgt. Demetrius Dvoichenko-Markov of the United States Army, also worked for Soviet intelligence. Eufrosinia provided Soviet intelligence with information on Romanians, Carpatho-Russians and other exile groups in the United States. Dvoichenko-Markov also provided information on United States Department of State personal with whom she had contact.

Eufrosinia Dvoichenko-Markov code-name in Soviet intelligence is “Masha”. Dvoichenko-Markov is referenced in the following *VENONA* project decryptions:

894 KGB New York to Moscow, 10 June 1943
627 KGB New York to Moscow, 5 May 1944
864 KGB New York to Moscow, 16 June 1944
1053 KGB New York to Moscow, 5 July 1945
1182 KGB New York to Moscow, 19 August 1944
1508 KGB New York to Moscow, 23 October 1944

BIOGRAFIE ȘI CONTRIBUȚII ISTORICO-LITERARE

DVOICENCO-MARKOVA, Eufrosinia (13.03.1901, Oceretino, Donețk – 07.10.1980, Moscova), cercetătoare specializată în literatura comparată și în slavistică, bună cunoscătoare a relațiilor literare româno-slave. În 1919, după absolvirea Liceului de Fete din Odesa, a venit în România, unde a activat, un timp, ca institutoare în învățământul rural din Basarabia. Studii superioare: Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din București (1927-1930). A debutat în 1929 la „Revista istorică” cu articolul *Influența literaturii ruse asupra scriitorului Constantin Stamati*. În 1932, sub conducerea prof. D. Caracostea, susține doctoratul în litere cu teza *Contribuții la viața și opera lui C. Stamati*, apărută, peste un an, în volum, sub auspiciile Institutului de Istorie Literară și Folclor și

distinsă cu Premiul dr. Cornel Nicoară al Academiei Române. În anii 1932-1935, sprijinită de N. Iorga, își continuă studiile în Franța ca membră a Școlii Române de la Fontenay-aux-Roses de lângă Paris, unde și-a desăvârșit metoda de cercetare în domeniul istoriei literare, al comparativismului și al studiului limbilor slave. Revenită la București, s-a produs ca profesoară de limba rusă la Institutul Sud-Est European, la Academia Comercială și, apoi, ca asistentă la Catedra Istoria și Cultura Slavilor a Facultății de Litere. Din 1937 este salariată a Bibliotecii Academiei Române și asistentă la Muzeul Fundațiilor Regale. Aflându-se la studii de documentare în Polonia, cunoaște ororile din această țară ocupată de naziști, scriind reportajul *În Polonia. Între viață și moarte*, apărut, la începutul lui 1940, grație lui N. Iorga, în format broșură. În același an, profund marcată de asasinarea mentorului său, se autoexilează în SUA. Stabilită la New York, e cooptată în corpul profesoral al Școlii Libere de Înalte Studii. A ținut cursuri la Institutul de Filologie și Istorie Orientală și Slavă, unde a condus lucrările Centrului de Studii Române, pe care l-a înființat în memoria regretatului prof. N. Iorga. În 1957 se repatriază în URSS, fiind angajată pe post de cercetătoare la Institutul de Literatură Universală „Maxim Gorki” din Moscova. Fidelă preocupărilor din tinerețe, a continuat munca de cercetare, contribuind, în cadrul unor colective de autori, la elaborarea câtorva lucrări de sinteză, precum *Ocerki moldavsko-russko-ukrainskih literaturnih sveazei* (Chișinău, Editura Știința, 1978), în care a semnat capitolele consacrate lui Al. Hâjdău, C. Stamati, Al. Donici, C. Negruzzi. De-a lungul întregii activități științifice, E. D.-M. a publicat peste 150 de studii, articole și cercetări monografice laborios documentate, axate pe date inedite și informații din surse puțin cunoscute.

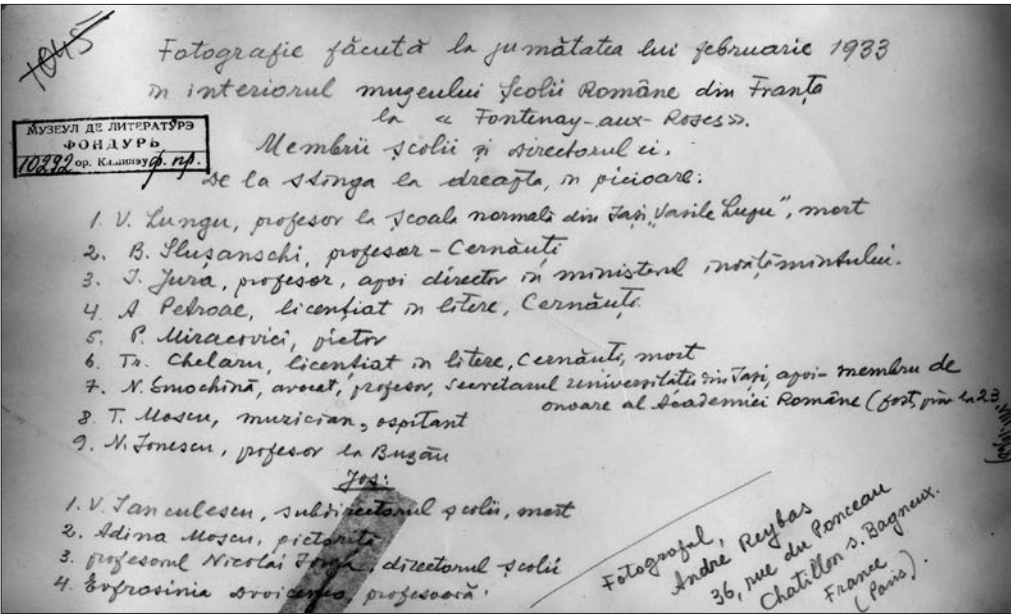
te. A colaborat la revistele „Adevărul literar și artistic”, „Preocupări literare”, „Cuget clar”, „Revista Fundațiilor Regale”, „Viața românească”, „Revue des Études Slaves”, „Balcania”, „Artă și tehnică grafică”, „The American Slavic and East-European Review”, „Limba și literatura moldovenească”, „Voprosi literaturi” ș.a.

SCRIERI

- 1. *Viața și opera lui C. Stamati. Contribuțiuni după izvoare inedite*, București, „Cartea românească”, 1933;
- 2. *Începuturile literare ale lui B.P. Hasdeu*, București, 1936;
- 3. *Pușkin și România*, București, 1937;
- 4. *Pușkin și refugiații Eteriei la Chișinău*, 1939;
- 5. *Russko-rumânskie literaturnâie sviazi v pervoi polovine XIX veka*, Moscova, „Nauka”, 1966;
- 6. *Pușkin v Moldavii i Valahii*, Moscova, „Nauka”, 1979.

REPERE BIBLIOGRAFICE

- 1. Cornea, Paul. Știri noi despre Asachi, Negruzzi, Kogălniceanu, Hasdeu etc. și relațiile literare româno-ruse în prima jumătate a secolului al XIX-lea. (Pe marginea unei cărți valoroase de literatură comparată)./ „Viața românească”, Anul XIX, 1966, Nr. 12, pp. 95-104;
- 2. Barbă, Gh. Din istoria relațiilor literare româno-ruse./ „Probleme de filologie rusă”, București, 1976, pp. 169-186;
- 3. Simonescu, Dan. N. Iorga – Eufrosinia Dvoicenco. Fascinația modelului./ „Manuscriptum”, Anul XI, 1980, Nr. 2 (39), pag. 174-178;
- 4. In memoriam Eufrosinia Mihailovna Dvoicenco-Markov./ „Limba și literatura moldovenească”, Anul XXIV, 1981, Nr. 2, p. 80;
- 5. Predescu, L. *Enciclopedia României*. Cugetarea. Ediție anastatică, București, „Saeculum I.O.”, „Vestala”, 1999.

Pe verso: Fotografie din arhiva personală a Eufrosiniei Dvoicenco-Markova, făcută la jumătatea lui februarie 1933 în interiorul muzeului Școlii Române din Franța (Fontenay-aux-Roses).

- Membrii școlii și directorul ei, de la stânga la dreapta, sus:**
- 1. V. Lungu, profesor la Școala Normală din Iași „Vasile Lupu”, mort.
 - 2. B. Slușanschi, profesor – Cernăuți.
 - 3. I. Jura, profesor, apoi director în Ministerul Învățământului.
 - 4. A. Petroae, licențiat în litere, Cernăuți.
 - 5. P. Miracovici, pictor.
 - 6. Tr. Chelaru, licențiat în litere, Cernăuți, mort.
 - 7. N. Smochină, avocat, profesor, secretarul Universității din Iași, apoi – membru de onoare al Academiei Române.
 - 8. T. Moscu, muzician, ospitant.
 - 9. N. Ionescu, profesor la Buzău.
- Jos:**
- 1. V. Ianculescu, subdirectorul școlii, mort.
 - 2. A. Moscu, pictoriță.
 - 3. Profesorul N. Iorga, directorul școlii.
 - 4. E. Dvoicenco, profesoară.
- Fotograf:** André Reybas, 36, rue du Ponceau, Châtillon s. Bagneux, France (Paris).

NOI APARIȚII • EDITURA CARTIER • NOI APARIȚII

CARTIER POPULAR

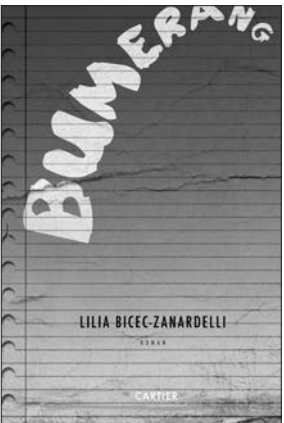

MARIA ȘLEAHTIȚCHI
FRAGILE (ANTOLOGIE DE VERSURI)

„«Fugile» poetei de la o opoziție la alta (trecut – prezent, luciditate – afecțiune, nostalgie – revoltă, însingurare – fericire etc.) se petrec într-un spațiu al feminității unde sinceritatea, fervoarea și sensibilitatea alcătuiesc un «aliaj» inoxidabil. În linii mari, poezia Mariei Șleahțițchi, poetă de prim-plan în literatura română contemporană, se împlinește în orizontul modernei «cuceriri a afectului prin intelect»”. (Mircea Bărsilă)

„Maria Șleahțițchi își reclădește ființa, din „lutul opac” și poemul său de luni citind „în pat romanul lui crăciun/ acte originale copii legalizate”, căutând relansatori textuali la Virginia Woolf, John Barth și Ezra Pound, nu pentru a fixa referințe ale unui cod cultural, ci, mai degrabă, pentru o nouă poetică: Maria Șleahțițchi pare să fi participat, de la Chișinău, la întâlnirile Cenaclului de Luni din Bucureștii de altădată, alături de Traian T. Coșovei, Florin Iaru, Ion Stratan, Mircea Cărtărescu, Al. Mușina, împrumutându-și unul altuia cuvinte, pentru a da corporalitate celui ce nu are corp și ființă, poemului nescris: aici se păturește aerul odihnei și se face culcuș tăcerii...” (Ioan Holban)

CARTIER POPULAR

LILIA BICEC-ZANARDELLI
BUMERANG (ROMAN)

„Cartea Liliei Bicec-Zanardelli este ca un avertisment, un P.S. al Testamentului... Prin trăirile zbuciumate ale eroinei sale, prin meditațiile din jurnalul acesteia, care sunt un manifest al unei copilării mutilate, autoarea atenționează nu doar mamele și tații, nu doar părinții care au dat naștere unor suflete și poartă răspundere pentru soarta și viitorul lor, dar și societatea – țara unde s-au născut aceștia, căci un stat, un guvern are aceeași misiune și menire părintească față de copiii-ce-țățeni ai săi, de a-i proteja, a le asigura un trai decent acasă.” (Claudia Partole)

LILIA BICEC-ZANARDELLI s-a născut la 2 martie 1965, în satul Vișoara, raionul Glodeni, din Republica Moldova, în familia unor foști deportați în Siberia. Licențiată a Facultății de Jurnalistică a Universității de Stat din Chișinău. A lucrat la redacțiile gazetelor raionale din Căinari și Glodeni, apoi la publicația liberă Accent provincial din județul Bălți. Fondatoarea revistei *Moldbrixia news* (în română și italiană); din 2013, corespondent al cotidianului *Giornale di Brescia*. **Cărți publicate:** Testamentul necitit, roman epistolar, Editura Cartier, 2009; Miei cari figli, vi scrivo, Editura Einaudi, Torino, 2013; Donna e..., antologie de proză scurtă a femeilor din Italia, Editura Rai Com Spa, Roma, 2014; Moldova, istorie orală (antologie de istorii ale femeilor din lume *La tela di Penelope*), Editura Moca, Brescia, 2014. Prezentă în antologia *Novel of the World*, Editura Mondadori, Milano cu nuvela *Mămăligă cu dor de casă*, antologie lansată la EXPO, Milano 2015.

ROZA VÂNTURILOR

LEO BUTNARU

JURNAL DE ITALIA

(12 IULIE – 14 AUGUST 2015) (V)

Pre­gă­tin­du-ne de călă­to­rie, de mult mers pe jos, la Chi­șinău ne-am pro­cu­rat încăl­țări pot­rivite pentru o astfel de înde­let­nicire. Bune, confor­tabile, pre­cum le-am văzut, în actus, în săp­­tă­­mă­na care a trecut. Pentru că am cut­reierat câte­va centre istorice destul de cuprin­zătoare în spa­țiu și, slavă Dom­nului, nu am avut probleme. Dar iată că unei sandale îi vine să-i facă bă­­tături Zinoviei. In­trăm în farmacie și pro­cu­răm plasturi. 10 de 3,5 euro. Proba­bil, la Chi­șinău, de atare sumă poți procura plasturi pentru 10 călă­to­rii în­ainte... Însă zic asta ca o constatare, nu ca un reproș capitalismului. Lipim plasturele și ne con­tinuăm drumul spre Domul din Siena. Din câte m-am informat, din câte mi-a tot povestit Enzo, este formidabil.

Casa se deschide la 10.00, pentru ca, până la 10.30 să se formeze primul grup căruia i se permite intrarea. Soarele e nemilos și cei ce stau la coadă se gâdesc unde să găsească un colț de umbră.

În fine, prindem primul grup, intrăm. După întreaga panoplie a semnelor ce interzic una, alta, cutare și cealaltă, ar trebui ca partea feminină să nu intre în Catedrală (Domo) cu umerii dezgoliți. Nu e problema capului descoperit al femeii, de care se face caz la intrarea în bisericile ortodoxe. Apoi, la noi, este inadmisibil să se intre în sfântul locaș îmbrăcat în șort. În Italia însă, poftim, poți intra în pantalon scurt, și tu și partea feminină, numai că aceasta trebuie să-și acopere umerii. Pentru respectiva necesitate stau, stivuite, un fel de mantii albe, ușoare. Unele doamne le iau, își acoperă umerii, altele nu. Nici nu cred că ar ajunge atâtea acopereminte pentru întregul puhoi gen frumos care, la 40° Celsius, bineînțeles că umblă cu umerii dezgoliți. În fine, cine are mantie – are, cine nu – se trece și așa.

Sub albul pelerinei unei tinere asiatice se ascunde, se oploșește fetița ei. Se ivește, cochet, de sub pelerină, privește în jur. Nu reușește să se retragă în „ascunziș”: apăs declanșatorul aparatului de fotografiat!

P.S. (de etapă). Îmi amintesc cum, la intrarea într-o biserică din Simferopol, vizitatorii, vizitatoarele în șorturi trebuiau să ia dintr-o ladă un fel de șorț întunecat, cu care să-și acopere genunchii. Mi se păruse ciudată prescripția, odată ce în frescele oricărei biserici ortodoxe se văd mai mulți sfinți care au genunchii dezgoliți.

Iar în Italia biserica deja închide ochii la genunchii dezgoliți ai doamnelor, neconsiderându-i provocatori întru păcat. Dacă ar fi severă în aplicarea vechiului canon, Roma ar avea nevoie de sute de mii de șorturi sau, în caz contrar, ar pierde milioane de euro.

În stânga catedralei, în altarul Piccolomini, se află lucrările tânărului Michelangelo „Sfântul Pavel” și „Sfântul Grigore cel Mare”, însă viitorul pictor (al pic-

torilor) nu a mai continuat, între timp primind comenzi mai avantajoase, astfel că altarul a rămas neterminat. Alte opere importante aparțin sculptorilor Donatello și Bernini.

O componentă aparte ce sporește valoarea artistică a interiorului catedralei este podeaua, realizată în tehnica încrustării și pe care Vasari a numit-o „Cea mai minunată dușumea, din câte s-au împodobit vreodată”. Astăzi, porțiunile cu enigmaticele lor compoziții sunt protejate, publicul putând să le admire doar de pe margini. Unele din cele 56 de panouri încrustate, deosebit de frumoase, conțin simboluri ezoterice, amintind de cărțile de Tarot. Subiectele sunt rânduite pe plăci de marmoră de diferite culori, înfățișând figuri ce se referă deopotrivă la creștinism și păgânism, intenția alăturării lor aici, în Catedrală, rămânând inexplicabilă. Adevărul e că cei care au creat aceste capodopere au fost artiști virtuoși, de o cultură superioară în simbolică. O abundență de alegorii nu doar de privit, ci și de... citit, de interpretat, reinterpretat, poetizat, mitizat, metaforizat. E un mare noroc să-ți fie dat să vezi, să admiri astfel de capodopere de la... picioarele lumii!

Frescele în marmoră au fost realizate din 1369 până în 1547, ctitorite de 40 de maeștri. Deoarece compozițiile unicate au suferit mult de la tălpile milioanei de credincioși și vizitatori ce s-au tot perindat prin catedrală, ele au fost recondiționate integral în 1839. Rețin câteva din numele compozițiilor: Hermes Trimegistus; Lupoanca sineză; Vulturul imperial; Muntele înțelepciunii; Roata Fortunei...

După un respiro, o înghețată, apă minerală, pornim spre Pinacoteca Națională. Nu e departe de Catedrală. Galeria a fost inaugurată în 1932, însă întrezărirea se vedea deja din activitatea Academiei de Arte Frumoase, fondată în 1816, care avusese și misiunea de a evalua, a cataloga imensa moștenire artistică ce se afla în urbe, astăzi această instituție deținând o colecție fundamentală a școlii artistice seneze (picturi, sculpturi). Aici sunt documentate, conservate și expuse operele care ilustrează evoluția picturii seneze în sec. XIII-XVIII. Alte lucrări, pre-seneze, să le zicem, de stil gotic, datează din sec. XII.

Pinacoteca adăpostește opere celebre ale unei iconografii devoționale importante în plan pan-italian, în primul rând pe cele ale lui Pietro și Ambrogio Lorenzetti, Domenico Beccafumi, Duccio (sec. XIII; acesta, cu „Maica Domnului în tron”, zisă și „la Madonna dei Franciscani”). În mare, pinacoteca e o simfonie picturală compusă din sute de teme cu caracter ecleziastic. Acest așezământ de structură și emanație clasică, în valorizarea artelor, nu este reticent nici la suflul modernității, chiar la intrare acordând una din săli Annei di Volo care, până la acest moment, cunoscuse succesul

în „Museo dell’Opera di Santa Croce” din Florența. Figurile, portretele din pânzele pictoriței sunt rezolvate într-o surdină a cvasi-anonimatului ce emană un suflu de mister, peste timpuri. Vag recognoscibile, unele motive filate din Evul Mediu, cu semnificațiile ecleziastice duse spre laic.

La intrarea în Pinacotecă, am fost „devalizați”, pre­dând borseta, aparatul de fotografiat, telefonul, luând cheia de la dulăpiorul în care au fost ele depozitate. O doamnă însă a păstrat celularul și, prin anumite unghere, trăgând cu ochiul de n-o vede supraveghe­toarea sălii, trage câte un cadru cu icoane, chipuri de sfinți, apostoli. Probabil, aceștia o iartă, înțelegându-i interesul, inclusiv cel față de ei, cei din icoane...

Este valoros și însuși palatul Brigidi, unde se află Pinacoteca, datând din sec. XV.

Căldura ucide. În regiunea Piemont au murit circa 150 de vârstnici.

Vizita Papei la Florența. Vipie. În roba sa albă, de ritual, părintele suprem nu se simte prea confortabil. Sudoarea îi brobonează fruntea. Un asistent, delicat, cu un tampon, îi culege stropii de transpirație, unii dintre care și-au oprit alunecarea în adânciturile ridurilor. Astea se văd clar pe ecranul TV (italienii rostesc: TuVu, oarecum înfundat și parcă nefiresc pentru limba lor atât de sonoră, deschisă în vocale și clipocit de consoane: ci, ce... – felice, Beatrice, fobrici, amici...).

În comentariile la canicula dezlănțuită se pome­nește și despre periculoasa topire a ghețarilor de pe Monte Bianco (Mont Blanc).

În Piazza del Campo, Turnul (Torre del Mangia) lasă o pistă, nu prea lată, însă lungă, în umbra căreia se înghesuie o mulțime (...dreptunghiulară) de turiști, ferindu-se de arșiță. Porumbelii își înfig ciocurile în­tre­deschise în jeturile țâșnitoare din țevile arcuite ale Fântânii Bucuriei (Fonte Gaia). Chiar că, ce altă bucu­rie pe atare caniculă decât o fântână răcoritoare?!

Siena străzilor înguste, nu de puține ori curbate sau zigzagate. Căutăm stația de autobuz, 5 sau 10, cu care să ne întoarcem acasă. În Piața Gramsci, întâlnim o doamnă blondă, rugând-o să ne îndrume, să ne explice ce, cum, unde. Intrăm în vorbă. Doamna se oferă să ne ajute, spunând că merge și ia într-acolo. Zinovia rămâne 2-3 pași în urmă. „E stanca”, face doamna și eu îi traduc soției: „Ești obosită”. Dna: „Sunteți ro­mâni?” Dânsa e din Suceava, din Vatra Moldoviței. Ce frumos e pe acolo, ne amintim și noi...

Deja urcat în autobuz, rămân dator (cui?...) cu o explicație, pentru a „lustrui” nițel imaginea lui Anto­nio Gramsci, despre care unii știu doar că, o vreme, a fost liderul comuniștilor italieni. Dar a fost și filosof (sigur, de extracție marxistă, însă important). Mie unuia Gramsci îmi pare simpatic și pentru conceptul

său de – atenție! – *hegemonie culturală*, care e o ple-
doarie pentru menținerea statului în capitalism prin
intelectualizarea societății, adică și a clasei munci-
toare, obișnuind-o pe aceasta să se orienteze spre
valorile spirituale, însușindu-le ideația, estetica. Nu e
rău, cred eu... În timpuri de kitschizare generalizată...
Hegemonia culturală...

Iar referitor la menținerea capitalismului vine, poa-
te, și un slogan pe care „I-am pescuit” ieri-alaltăieri de
pe pagina fb a mai tânărului coleg M. Vakulovski, care
postase și o fotografie făcută în Napoli: „Il capitalismo
e’ morte. Morte al capitalismo” (N.S.T., plus secera și
ciocanul care țin de semnul exclamării, probabil).

21.VII. Siena

Nepoții ne spun ce complicat e să ajungi să vizitezi
Vaticanul, în special muzeul de acolo. Cozi de câțiva
kilometri. (Exagerat?... Din vorbă în vorbă, tânțarul
mai și ajunge armăsar...) Unii prind coadă de pe la
orele 4, 5, alții dorm pe aproape de casele de bilete.

Mă gândesc că ar putea să ne ajute cineva, pentru
că mai e timp până plecăm la Roma. Să ne programe-
ze în intervalul 4-6 august, 3 și 7 fiind zile de sosire și
de plecare (însă și acestea ne vor fi ca și pline – sosim
la ora 11, plecăm la 19). Îi scriu colegei Daniela Crăs-
naru de la Academie di Romania. E în Grecia. „Am și
eu dreptul la vacanță?” Sigur, îi urez sejur plăcut, fără
criză și referendumuri.

Readresez rugămintea dnei T. C. de la societatea
„Dacia” din Roma. Cine știe, poate... Dar fără mari
speranțe...

Schimb de mesaje cu Arc. Suceveanu, convenind
unele detalii pentru Festivalul de Literatură „Bucu-
rești – Chișinău – Orheiul Vechi”, ediția a II-a, ultima
decadă a lunii septembrie. În aceeași problemă, ieri
am fost telefonat de la UR.

Trag, scurt, cu urechea și ochiul. Italienii discută
puțin, totuși, despre prima lor signora-cosmonaut pe
o navă internațională. Nu cumva ar dori să încerce
această experiență și comandantul de navă Laura Gâr-
du, care ne-a adus de la București la Bologna?...

Ieri, impresiile muzeografice au predominat în
jurnal, astfel că despre Museo Civico (Muzeul Muni-
cipal), vizitat și el în ajun, voi nota unele lucruri azi.
Vizita în acest spațiu este una esențială în a te face să
înțelegi o parte din istoria și cultura sienză care, fără
îndoială, au un loc aparte, bine conturat, nu doar în
context italian, ci și în cel cu coordonate universale.
Unul din argumentele forte e că aici se află una dintre
frescele alegorice celebre în lume, „Despre guvernul
bun și cel rău”, pe care a realizat-o, în 1337, Ambro-

Siena văzută de sus

gio Lorenzetti. E în fosta sală de primire a oaspeților.
Astfel, pentru prima oară în istoria artelor a apărut un
ciclu pictural, în care prevala tematica nereligioasă. În
succesiunea lor, imaginile narează despre un mod de
guvernare care poate duce la înflorirea cetății-stat-re-
publică, dar și despre o alta, pernicioasă, ruinătoare.

O altă frescă celebră este „La Maestà” (1315) a lui
Simone Martini, una din mărturiile venerației sienze-
lor față de Fecioara Maria, capodoperă exemplară în
contextul artei gotice europene. Comandând această
compoziție, guvernul sienez a dorit-o emblematică, de
referință, care, în sinergie cu o temă religioasă, trebuia
să servească eficient puterea publică prin simboluri
(arme, culori, inscripții).

Din cele 21 de săli ale muzeului, una e „Mappamon-
do”, ce-și trage numele de la sulul de pergament
pierdut, pe care Ambrogio Lorenzetti desena, în 1344,
momente din prezentul de atunci al statului sienez.

(Îmi amintesc că, în cuvântul rostit cu ocazia pri-
mirii Premiului Nobel, prozatorul francez – dar și cu
ascendențe italiene, considerându-se o rudă îndepăr-
tată a lui Amadeo Modigliani, – Patrick Modiano se
referea pilduitor la marea tradiție a picturii toscane,
începând cu Botticelli și continuând cu pictorii sienezi
din secolul XIV.)

Cândva, și acest imens spațiu, în care actualmente
se află muzeul, aparținea Guvernului. Însă de când
Siena căzu sub dominația Florenței (1560), guvernul a
fost lichidat, iar administrația publică se mulțumește
azi cu doar o treime din cuprinsul Palatului Public,
zis și Comunal (Primăria), din Piazza del Campo care,
se poate spune, nu e doar piața centrală a Sienei, ci și
una din piețele de referință arhitectural-valorice ale
întregii Italii. Dintre toate suratele ei pan-peninsulare,
ea se deosebește inclusiv prin formă: nouă segmente
se răspândesc în evantai, alcătuind configurația unei
scoici uriașe. Pentru prima oară apare amintită în
hrisoavele epocilor în 1169, drept câmp pentru orga-
nizarea întrecerilor celor mai buni călărași, numite
palio. Încă dintru începuturi de organizare urbană,
guvernul Sienei (oraș-stat) a emis legi conform cărora
se cerea ca fațadele clădirilor să aibă un stil comun,
cu anumite intervale între ele și atribute arhitecturale
auxiliare (podoabe, însemne, simboluri, basoreliefuri,
plăci etc.) necontrastante unele cu altele.

Piața este dominată de elegantul Palat Public, con-
struit spre sf. sec. XIII, înc. sec. XIV, căruia, ceva mai
târziu, i-a fost încadrat și impresionantul Torre (Turn)
del Mangia, numele căruia nu e greu de tradus:
„turnul gurmanzilor” (poate – Turnul Mâncăilor, în
spiritul epocii, al gurmanzilor fiind ca și cum un neo-
logism), cam așa ceva, astfel retro-vizându-l pe primul
său administrator căruia, firește, îi plăcea să mănânce,
mult și bun. Clopotnița de 112 metri spre cer e a doua
ca înălțime în Italia.

La cei nici trei ani împliniți, Fabrizio mânuiește...
profesionist iphone-ul, tableta sa, dar și pe cea a lui
Alessandro, știe să deschidă skype-ul etc., etc. Iar
dintre lucrurile (nu prea multe) pe care piciul încă nu
știe cum să le deschidă e și poșeta Zinoviei. Dânsul
nu pricepe că e necesar să apese clenciul, pentru a-l
scoate de sub proptea. Ce-i vine lui în gând? Hai să
vadă cum face acest lucru zia (mătușa), după care nu
e complicat nici pentru el... Astfel că-i oferă Zinoviei
ochelarii, spunându-i să-i pună în poșeta, la care el
privește cu mare atenție, să prindă firul cu „Deschi-
de-te, Sesam”.

...Și iată că transcriu ca și cum o implicită conclu-
zie (tautologică) a lui Alecsandri, chiar cu ea închi-
zând filele acestei zile: „și tot trupul său era obosit de
osteneală”... Plăcută, benefică, ar fi de adăugat.

(va urma)

•SEMNAL•

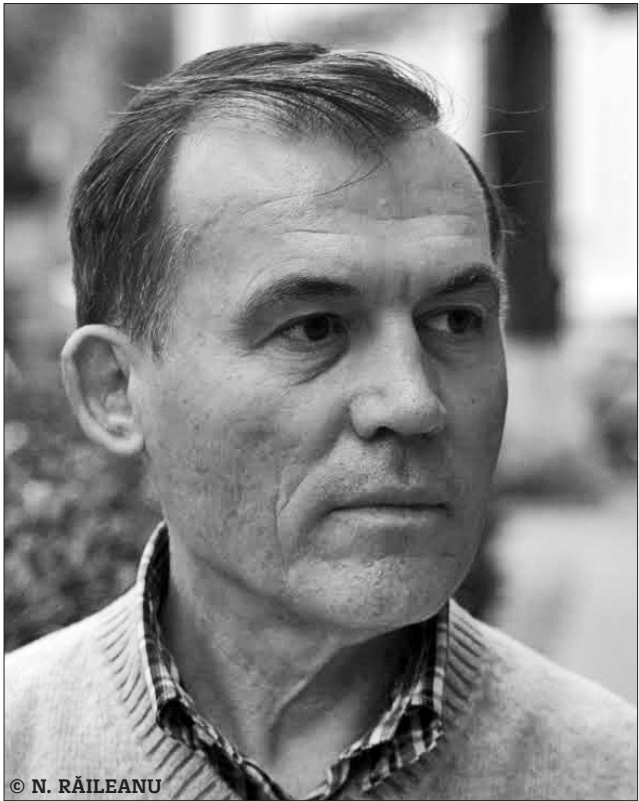
Leo BUTNARU

PANORAMA POEZIEI
AVANGARDEI RUSE

TIPO MOLDOVA

LEO BUTNARU, PANORAMA POEZIEI AVANGARDEI RUSE
Tipo Moldova, Iași, 2015, 1 600 pag.

„Pentru mine, avangarda este extrem de generoasă și sub aspectul de a-mi fi oferit posibilități să cunosc mai mulți exegeți în domeniu, în special, doctori în filologie, istoria literaturii, profesori universitari, șefi de catedre de literatură rusă contemporană, cu care întrețin corespondență. Cu acești colegi, dar și prieteni deja, am cumpănit, am discutat (pe alocuri, polemic) constructiv, despre ceea ce ar însemna suflul, aroma, zic eu, epocii avangardismului. Dimpreună am căzut de acord că, în elaborarea unei opere de acest fel, e preferabil să se renunțe la radicalism în selectarea autorilor, favorizându-i doar pe unii dintre ei, care ar fi fost, s-ar crede, cei mai... *akmeiști, budetlen’, cubofuturiști, egofuturiși, imagiști, zaumiști, fuiști, liuminiști, obereuți, nimicniciști, constructiviști, expresioniști* etc., în timp ce alții – mai puțin. În cazul mișcării – foarte ample! – înnoitoare a avangardismului, nu se pot emite verdicte categorice. Fenomenologia în cauză e abia în proces, tot mai cuprinzător, de cercetare, descoperire, dezvăluire, de evaluare structurală și axiologică. Pe deasupra, este imposibil să delimitezi avangardismul supus unor criterii rigide de judecată de mai largul suflu modern/ modernist, care a stimulat procesele de înnoire ale poeziei. Sper ca tocmai aceasta să se înțeleagă din mostrele creației a circa 250 de poeți ruși din primele decenii ale secolului trecut care, mie unuia, în bună parte, mi se par la fel de originali, convingători, generoși, ca fecunditate ideatică, metaforică și sugestii, pentru cititorul elevat din zilele noastre; cititorul de după 100 de ani trecuți, în care avangardei i s-au făcut nedreptăți cumplite, până la lichidarea fizică a zecilor, sutelor de reprezentanți ai ei, dar căreia, în fine, în ultima vreme i se deschid porțile marilor perspective și înțeleptelor evaluări.” **(L.B.)**

© N. RĂILEANU

SCRIBUL FERMECAT ÎN GRADINA CU GHIMPI

de GRIGORE CHIPER

CRONICĂ LITERARĂ

Despre un volum mare (300 de pagini format A4), consistent și eterogen mai ales în temele și ideile dezbătute, cum este *Scribul în grădina fermecată* de Vitalie Ciobanu (Chișinău, Editura Arc, 2014), nu se poate scrie decât fie în termeni generali, fie luând în colimator unele aspecte definitorii sau/și impresionante. Cartea a fost discutată de mai mulți comentatori (punându-se accentul firesc pe conținut, pe bogăția și recurența problemelor înaintate și a soluțiilor oferite, pe rigoarea și pertinența cu care scriitorul își susține demonstrația cu privire la realitățile politică și literară), de aceea vom evidenția unele fațete în speranța că ele au rămas în afara cronicilor de întâmpinare deja apărute.

Deși editate în 2014, articolele care formează materia cărții nu au pierdut din actualitate. Nu pălesc tezele formulate în primul compartiment, alcătuit din eseuri și comunicări prezentate la diverse foruri și întruniri internaționale, cu atât mai puțin s-au învechit analizele literare, efectuate la unele apariții editoriale, care au marcat scena literară din România sau din Republica Moldova (a doua secțiune a cărții). Materialele care alcătuiesc cuprinsul volumului au fost editate ori sonorizate în primul deceniu al secolului XXI.

Este cunoscut că eseistica, publicistica și critica literară ale lui Vitalie Ciobanu constituie modele de dezbatere profundă, nuanțată și totodată civilizată a panopliei de probleme cu care se confruntă societatea, dar și literatura din tânărul stat moldovenesc. Toate cărțile lui servesc drept mostre de limbă română corectă și elevată, încărcată de podoabe stilistico-livrești. Dacă am putea vorbi despre un stil înalt sau eseistic al limbii române, Vitalie Ciobanu l-ar întruchipa cu brio.

Volumul cu pricina mai conține și o scurtă prefață, în care autorul aduce unele lămuriri generale cu privire mai ales la locul publicării articolelor în presa culturală a timpului: *Contrafort*, *Sud-Est Cultural*, *Lettre International*, *Viața Românească* etc. Poate ar fi fost bine ca

aceste date să figureze, pentru comoditatea pe care o reclamă istoricul literaturii, (și) sub fiecare articol din carte.

În afară de cele două compartimente principale, semnalate anterior, volumul se deschide și se închide cu bucle de ordin confesiv și memorialistic. În primele două articole Vitalie Ciobanu își amintește de formarea sa intelectuală din perioada sovietică și de forța modelatoare a lecturii unor cărți epocale. La final este inserat un interviu, luat de Valentina Tăzlăuanu pentru revista *Sud-Est Cultural*. M-am gândit să acord atenție anume acestor pasaje intime, întrucât scriitorii basarabeni au rareori ocazia de a fi puși în situația să se defuleze.

Bineînțeles că atitudinea, formația și gustul său estetic pot fi desprinse nu numai din textele în care eul personalizat este împins în față, ci și din acelea cu caracter teoretic, polemic sau analitic, în care tenta autobiografică este surdinizată.

Trebuie spus că efuziunile scriitorului sau paginile din romanul *Schimbarea din strajă* (1991), scrierea sa de tinerețe, sunt redată în aceeași manieră înconfundabilă, care îi poartă însemnele.

Deja în textul care a dat titlul volumului asistăm la schițarea portretului unui optzecist basarabean, așa cum a fost acesta conturat de alți congeneri. Ascensiunea tânărului scriitor întâmpină primele obstacole și provocări ale mediului, dar și ale sistemului politic, în fața cărora trebuie să ia decizii hotărâte. Se relevă portretul unui june tenace, dornic să se manifeste plenar, căci la o vârstă precocă scrie „un caiet de cincizeci de pagini cu personaje și scene picarești”. Apoi, îndemnat de ambiția caracteristică personalităților puternice, face pasul următor: „...aș putea spune că am ajuns la facultatea de Jurnalism de la Chișinău dintr-un pariu personal, dorind să-i contrazic pe colegii mei de clasă. Ei nu credeau că voi îndrăzni să „aplic” (cum s-ar zice azi) la o altă specialitate decât la Litere. Că nu voi imita traseul tatălui meu, profesor de limba și literatura română, care mi-a predat la școală” (p.12).

Atmosfera de la facultate e aceeași pe care o regăsim și în scrierile lui Constantin Cheianu: „profesori imbecili”, persecuții din cauza lecturii cărților românești, aer cazon, decan „îndoctrinat până în măduva oaselor” etc. Facultățile de științe umaniste, împânzite de kgb-iști și ideologi comuniști, cu profesori placizi și speriați, erau adevărate pepiniere pentru viitoarele cadre de partid. În acest climat de tortură interioară și, de multe ori, chiar exterioară se formau intelectualii basarabeni, inclusiv cei ce vor deveni generația optzecistă. În interviu, Vitalie Ciobanu va completa profilul scriitorului optzecist, acreditând ideea unei generații de tranziție, cu rol ingrat, jucat de la formarea ei până în contemporaneitate.

Fie că e vorba de realitatea imediată sau de amintiri – ceea ce urmărește Vitalie Ciobanu este redarea lor sub formă conceptualizată, deconstruirea mecanismelor care le mișcă sau stagnează. Descrierea esențializată îi permite să ia distanță, decretând judecăți de valoare ce acoperă suprafețe mai mari de timp și spațiu. Nu este întâmplător că autorul care l-a captivat și l-a ajutat să se orienteze chiar de la debutul său în viața matură și în sondarea premiselor unei cariere literare a fost Franz Kafka și *Procesul* acestuia. Romanul a fost citit pentru prima dată când era student la anul întâi, descoperind atunci legătura izbitoră cu realitatea totalitară pe care o trăia de zi cu zi, dar și un tip nou de roman, cu miză. Apoi cartea a fost recitită, mai târziu, când i s-au relevat alte conținuturi mai ample: destinul „omului mic” și importanța unui proces echitabil într-o societate democratică. De aici și preocuparea intensă a democrațiilor occidentale, subliniază autorul nostru, pentru actul de justiție, dezbătut într-un sens abisal de scriitorul de la Praga.

Adevărurile rostite în interviul menționat sunt amare și, spre regret, perfect valabile (interviul a fost acordat în 2009). Autorul raționează în continuare din interiorul generației ’80, pe care o vede drept purtătoare a unor idealuri europene, din care cauză a fost consi-

VITALIE CIOBANU

**SCRIBUL ÎN GRĂDINA
FERMECATĂ**

Chișinău, Editura ARC, 2014

derată pe nedrept „antiromânească” și acuzată frecvent de „cosmopolitism”. În opinia scriitorului, este generația atașată de valorile europene. Ea s-a format în perioada creării marilor speranțe și a rămas fidelă acestor idealuri.

De bună seamă că nicio cronică și nici toate puse la un loc nu pot epuiza conținutul dens și nu pot reproduce stilul elegant al cărții. De aceea cronica ideală și individuală a fiecărui cititor ar fi lectura volumului *Scribul în grădina fermecată*.

Fiind întrebat, în cadrul unei anchete, când a citit ultima dată de plăcere, Vitalie Ciobanu a răspuns că citește cu program. *Căderea Constantinopolului* de Steven Runciman era ultima carte citită pentru a se documenta în vederea scrierii propriului roman. Aflat sub impresia lecturii unei cărți mari, se gândea la un roman care „ar recupera sentimentul acestei simultaneități tulburătoare... între cei ce suntem și cei ce-am fost”, aceasta însemnând „mai mult decât o performanță literară”.

PROZĂ

de ANATOL MORARU

Valeriu Armașu simte cum îi saltă tensiunea-n ceruri și nu i-a mai rămas nicio pastilă de Kaptopril în buzunare. Oprește Mercedes-ul lângă farmacia „Orient”, singura din cartier care funcționează non-stop. Profesorul urcă greoi cele 7 trepte de la intrare și se oprește mirat în fața ușii noi, din sticlă fumurie: „Hm, oare când, doamne, or fi instalat-o, că duminică era alta?” Domnul Armașu împinge cu stânga un mâner și trage cu dreapta de celălalt, exercițiu care l-a salvat de atâtea situații ridicole. Ușa din dreapta cedează, clopoțelul de la intrare anunță apariția beneficiarului. Farmacia e pustie la această oră.

În camera de odihnă, Roman, feciorul patronului, forțează chiloței Alinei, studentă la medicină, și e aproape de victorie. Domnișoara e suplă, cu sâni bogați, ochi de culoarea cafelei, cu gene ce tremură, când se emoționează, are picioare lungi și o coamă de păr șaten care se oprește exact deasupra feselor. Tânărul a început să o curteze din chiar prima zi a stagiului de practică, pentru care viitoarea farmacistă venise tocmai de la Chișinău. Pe lângă banii tatei, Roman are fler, care-i suplimentează forța de convingere. Domnișoara este de-a dreptul năucită de perspectiva viitoarei angajări la „Orient”. Pe urmă, deși are o relație cu vice-comisarul sectorului Buiucani, care i-a promis că divorțează, Alina nu vede nimic reprobabil încă într-o aventură erotică. Cu ce dracu să te ocupi în Bălți?

Intrat, profesorul nu reușește să facă decât trei pași, o durere cumplită îi străpunge creierul și se prăbușește în unul dintre cele două fotolii din sală. Răsufală greu, capul îi cade pe piept.

Roman continuă asaltul. Alertată de zgomotele din sală, Alina îi oprește insistențele. Tânărul își pune halatul alb pe corpul gol și iese să vadă dacă nu e o alarmă falsă. Îl recunoaște pe vizitator, e domnul Armașu, prietenul tatălui său. Îl salută cu afecțiune. Încrămenirea profesorului îl determină să se apropie. Armașu are ochii închiși, pe bărbia masivă se scurge o dâră groasă de salivă. Roman îi pipăie pulsul, îi ridică o pleoapă: proful e un munte de carne în ofilire. Speriat de-a binelea, îl sună pe taică-su. Acesta îi spune să cheme o ambulanță, vine și el în câteva minute. Apare Alina cu un pahar de apă în mână. Roman îi dă profesorului capul pe spate, viitoarea farmacistă îi descleștează buzele și îi dă să bea. Suferindul începe să horcăie, lichidul se varsă pe cămașă. Domnișoara își frânge degetele, ca într-un film mut. Spițer cu acte ștampilate, Roman intuiește că e vorba de un atac cerebral, însă respectă indicațiile telefonice ale lui taică-su: e responsabilitatea medicilor de la Urgență. Încearcă să o liniștească pe Alina și ar vrea ca domnișoara să nu poarte nimic sub halat, ca acum.

Cei de la Salvare apar peste douăzeci de minute și se apucă de treabă. Patronul, Arcadie Zgură, vine și el peste trei minute. Profesorul pare să fi intrat în comă profundă. Roman și taică-su îi ajută pe medici să așeze cele 108 kg ale lui Armașu pe brancardă și s-o urce în automobilul *Salvării*, care pornește în viteză spre Spitalul Municipal.

Arcadie Zgură vrea amănunte despre cum s-a produs accidentul. Nu află mare lucru și le spune celor doi că ar fi bine să se îmbrace. Apoi descuie biroul său și sună la Secția de Urgență a Spitalului Municipal. După un timp, iese alb la față. „S-a stins pe drum, murmură, ...hemoragie cerebrală. Dacă i-ar fi aplicat cineva un compres cu gheață..., putea fi salvat...” Îi privește încrâncenat pe cei doi: „... trebuia să se întâmple tocmai în farmacia noastră ... e semn rău”. Îl sună pe decanul Valerian Tătaru și-i spune vestea proastă. Mă aflu acasă și redactez o cronică

© N. RĂILEANU

DISCURS DE ADIO

pentru *Dilema*. Din boxe sună „La adio tu” cu Vasile Șeicaru. Am motivele mele să ascult această piesă aici și acum. Apare nevastă-mea, ușor nemulțumită, cu telefonul în mână: „Poftim, te sună Tătaru. Oare ce-ai mai izvodit?” Ar vrea să știe și ce-i cu muzica asta funebră. Iese fără să aștepte vreun răspuns.

Vocea decanului e gravă: „A decedat domnul Armașu, vă aștept mâine la orele nouă, la mine în birou. Noapte bună!”

Aha, „noapte bună”, cum să nu. Am ieșit la balcon și mi-am aprins o țigară. Nu m-am prea împăcat cu răposatul, Dumnezeu să-l odihnească, din multe și varii motive. Mi-a fost profesor la cursul de Dialectologie și la cel de Morfologie, am învățat după manualul de Limbă Română pentru studenți și profesori, al cărui coautor era. Tot el a sprijinit propunerea decanului ca să devin asistent la Catedra de literatură română. Asta a fost, cum am înțeles mai târziu, partea albă a relațiilor dintre noi. Or, din chiar primul an de activitate didactică, am simțit pe pielea-mi laba lui grea, de șef de catedră. Nici până azi nu știu ce-a fost la mijloc... Firește, auzisem că e un om dificil. Mai știam că și-a dat doctoratul mult mai târziu decât cei de vârstă lui, la 55 de ani, și că avusese trei căsnicii ratate: pe prima nevastă a abandonat-o el, a doua l-a părăsit ea, iar despre a treia se zvonea că și-a pus capăt zilelor și nu cred că sunt pătărâni matrimoniale. Dar ce aveau toate astea cu mine?

Rară ședință de catedră la care să nu mă învinuiască de toate relele și eșecurile. Îi dădeam replici tăioase, ironizam, persiflam, de, vorba lui Marx, nu aveam de pierdut decât lanțurile didactice. Nu de puține ori rămânea descumpănit de tupeismul meu. Ce-i drept, în ultimul lui an de existență, am încheiat un armistițiu neparafat. Am convenit într-o discuție tête-à-tête că nu mă atacă pentru tot nimicul, iar eu nu sar la gâtul dumnealui ca prostul. Pacea a ținut o vreme. Poate și pentru că își luase o nevastă nouă, născută exact la 37 de ani după botezul dumisale.

Apoi, a devenit iarăși imprevizibil: cuib de glume și voie bună când reușea, se pare, să-și îndeplinească obligațiunile conjugale și, din te miri ce, despot, când eșua (des) erotic.

Comportamentul său inadecvat m-a determinat să încalc tratatul de neagresiune și să sprijin partea progresivă a catedrei noastre în tentativa de a-i declara vot de blam. Conjurația ne-a reușit pe jumătate: zece voturi *pro* și zece *contra*. Asta l-a făcut să-și iasă din țâțâni. Cu toate că votarea fusese secretă, a identificat lejer lista rebelilor și ne-a tratat cu toată duritatea, ca pe niște trădători de neam. Devenise insuportabil... Acum, iată, s-a terminat...

Mi-a venit în cap istorioara povestită de Angela. Doi vecini din Vișoara s-au certat efectiv de la un fleac. În consecință, au devenit dușmăni pentru tocmai douăzeci de ani. Când a murit Ion, Toader nu s-a dus la priveghi, mai mult, când îl scoteau pe răposat din ogradă, boxele scoase pe prispă de vecin vărsau peste mahala cântece de veselie.

Trăiam, inexplicabil, senzația unui gol.

A doua zi, am intrat în biroul decanului, unde erau deja prezenți colegii Nae Romanescu, Grigore Amoașei, Leonid Glib, Alex Drumea, precum și Cristi-an Dobre, de la Sociologie.

Decanul, prieten declarat al dlui Armașu, era cernit. „Așa cum răposatul, Dumnezeu să-l ierte, a rămas practic fără rude apropiate, avem misiunea să organizăm noi funeraliile. Ceremonia trebuie să se desfășoare impecabil”. Colegii de la catedră, votanți ai lui Armașu, au fost desemnați gropari, iar Dobre trebuia să ducă crucea. Spre enorma mea consternare, nu e o figură de stil, mi-a revenit misiunea să redactez și să vocalizez discursul de adio. Trebuie să vă spun că, după obiceiul locului, în drumul spre cimitir, orice profesor răposat este adus în campus. Sicriul este așezat sub stejarul măreț de la intrare, despre care se spune că ar fi fost sădit, în 1935, chiar de Carol al II-lea, venit cu tot alaiul regal să onoreze sfințirea Catedralei „Sfinților Împărați Constantin și Elena” din preajmă. Se adună toată lumea din campus ca să privească mișcătoarea ceremonie. E un bun prilej pentru oratori ca să iasă în relief. Eram în continuare contrariat, or, eram sigur că alocuțiunea va fi rostită de vreun personaj din plutonul de susținători.

M-am ridicat de pe scaun ca să refuz cât mai delicat, pentru a nu jigni memoria defunctului. Domnul Tătaru m-a interceptat imediat: „Nu mai mergeți astăzi la cursuri, plecați acasă și pregătiți discursul. Avem toată încrederea”.

Acasă, nu-mi găseam locul, spre nemulțumirea nevastei. Îmi mai stătea în gât málul vendetei, și apoi nu mai scrisesem niciodată un discurs funebru, și încă pentru un oponent. M-am gândit proteste la cum Ahile târa trupul lui Hector prin colbul Troiei.

Soția mi-a adus telefonul: „Zice că e un coleg de facultate”. Era Mihai Ochișoru, care absolvise la doi ani după promoția noastră, acum director de gimnaziu la Vădeni. „E adevărat că a murit domnul Armașu?”. I-am confirmat. „Îmi pare foarte rău, să știi. A fost un profesor remarcabil și un om cu suflet mare. Dumnezeu să-l ierte!”

M-am așezat la calculator și am început să scriu febril.

A doua zi, rostit la microfon, discursul meu a făcut furori. Mi s-a spus că niciun personaj din campus încă n-a scris, nici despre vii și nici despre morți, așa ceva. Elocvența mea i-a marcat îndeosebi pe cei care știau de războiul meu de o sută de ani cu șeful de catedră

S-a scurs un deceniu de la plecarea lui Armașu în ceruri. Deși nu am mai confirmat, am reputația unui om care poate vorbi extraordinar la înmormântări...

POEZIE
de MONI STĂNILĂ

INSULA

MONI STĂNILĂ

s-a născut în Tomești, jud. Timiș, 1978.
A studiat teologie ortodoxă la Timișoara și Sibiu.

Din 2010 trăiește la Chișinău unde lucrează în presă
ca editorialist la cel mai citit ziar de limbă română,
Timpul de dimineață, și conduce cenaclul literar
Republica al Bibliotecii Naționale.

A publicat:

Iconostas (Graphe, 2007) – jurnal de convertire;
Postoi parovoz. Confesiunile dogmatistei
(Ninpress/ Charmides, 2009) – poezie;
Sagarmatha (Tracus-Arte, 2012) – poezie;
Al 4-lea (Tracus-Arte, 2013) – roman;
Colonia fabricii (Cartea Românească, 2015) – poezie.

Prezentă în antologii din România,
Republica Moldova și din străinătate.
Poeziile lui Moni Stănilă au fost traduse în
engleză, franceză, turcă, rusă, germană ș.a..

30

Se poate să plouă cu găleata. Să cadă în valuri apa ca și cum cerul ar fi un uriaș lighean plin, răsturnat peste noi. Se poate să ningă atât de încărcat încât un singur fulg să ne acopere fața, să nu ne mai vedem palmele când întindem mâinile pe fereastră și se mai poate să fie o foarte mare ceață care, fără rezerve, să intre pe sub pragul ușii. Să o vezi groasă și albă ca spuma de silicon cum se strecoară prin fiecare crăpătură până îți acoperă ochii și gura. Dar furtuni, furtuni adevărate, nu vor fi niciodată pe insulă.

Așa că de ce m-aș teme să rămân singură un an întreg.

31

Niciodată în Moldova
nu ai avut atâta voință încât să te trezești măcar
o săptămână la rând
doar ca să vezi cum răsare soarele
peste câteva acoperișuri de stuf.

Niciodată în satul părinților
nu ai avut atâta răbdare încât să pândești o săptămână
întreagă cum soarele

se rostogolește peste Valea Ursului.

Niciodată în orașele prin care ai trăit
nu se zărea,
măcar o clipă dintr-o săptămână deplină,
locul din care soarele se saltă peste blocuri.

32

Când îți vine dintr-o dată în minte o faptă pe care o regreti foarte tare, te scuturi și vrei să o uiți, așa îmi vine mie în minte orașul cu toate capcanele lui din șosea, din bar, din librării. Așa îți lovește sufletul cu un bici lumea în care ai trăit. Ca un păcat oribil spovedit de mii de ori, dar care rămâne prezent și scoate capul ca un gușter la soare ori de câte ori vrei să ai o bună părere despre tine.

Totul îmi revine în minte cu biciul în mână, cu acul în inimă.

Doar copacii nu. Copacii, flori uriașe, minunate, care strivesc orice în nepăsare. Fie chiar și câte un spânzurat. Dacă alegea o grindă din casă era doar o mare tristețe, însă în copaci ei vorbesc întruna despre nesfârșita viață și nepăsare a florilor verzi și gigantice.

Uneori homo erectus cu mâinile întinse și depărtate, tot mai mult, mai concentrat, mai tare, până înmuguresc degetele, până se ramifică sub un cer, până degetele noastre se ating.

Pădurea – mai mult decât orice altceva.

34

Toată viața mi-am imaginat că oricât aș fi de bătrână sau de chinuită, va exista ieșirea la munte. Păduri de foioase pline de bureți prin care să alerg și să strig. Dealuri desfăcute unul după altul, împădurite din cap până în tălpi, cu izvoare și pârauri ascunse sub pătura verde și densă.

Pădurile de beton sunt pentru cei bolnavi. Pentru păcătoși și leneși. Pentru desfrânare.

Munții sunt promisiunea din urmă a bătrânilor. Iar insula noastră e bogată ca o vie de masă. Pădurile îi atârnă greoaie și coapte, cu miros dulce, pe fiecare ramură de stâncă. Vârfurile lor ating cerul fără niciun efort. Acolo sunt ele, acolo au crescut. La marginea de sus a pământului. Cu gurile larg deschise pe linia albastră a orizontului.

O promisiune. Cele o mie de fecioare ale lui Solomon. Muntele de orez promis musulmanilor. Vitrinele vii din Amsterdam. O mare verde, mirositoare, gata să te înghită fără să îi pese de ridurile tale, de boli, de dinții cariati. Gata să te îmbrățișeze de parcă ai fi nou-nouț, tânăr-tinerel. Capabilă să iubească la superlativ, fără să se gândească la murdăria din suflet sau la cei câțiva metri de mațe din burtă.

Dacă e să o luăm așa, pădurea amintește de Dumnezeu. Și poți înțelege că niște cuvinte mici au fost trimise din cuvântul mare să se îngroașe în trunchiurile copacilor.

35

Treci prin oraș. Ochii încețoșați. Intri într-un parc, mare sau mic, încerci să te dosești după un trunchi gros. Auzul încordat. Orice, dar să nu mai auzi mașinile. Să crezi un moment că ai ieșit cu totul.

Să nu te gândești că în țara ta cad trei hectare de pădure pe oră. N-ai nicio șansă să rezști. Ei, copacii, n-au nicio cale să opună rezistență. Ca și cum ți-ar crește rădăcini pe linia de tren exact atunci când sirena anunță apropierea lui de gară. Tu nu poți să ridici călcâiul stâng sau să îți duci protector antebrațului la ochi. Și nu doar atât. Să nu existe în mintea ta posibilitatea de a fugi sau de a-ți feri privirea.

Trei hectare de oameni pe oră.

Stai în parcul de lângă bloc, îți acoperi ochii cu antebrațul, și spui: niciodată pițigușul nu a reușit să acopere macaraua din fața blocului. Ce folos că are la balcon un nuc, o salcie și un corcoduș. Pițigușul se aude doar la cinci dimineața în pauza de trei minute dintre un troleibuz și altul.

ESEU

FANTASMELE CULTURII DE ADRIAN CIUBOTARU

În 1965, un tânăr italian, pe atunci cunoscut mai mult ca actor (jucase rolul apostolului Filip în *Evangelia după Matei* de Pier Paolo Pasolini, 1964), susținea la Universitatea din Roma o teză despre gândirea politică a lui Simone Weil (1909-1943).

Weil era o figură ieșită din comun chiar și pentru pestrița mișcare intelectuală interbelică din Vestul Europei. Descendentă dintr-o familie de evrei alsacieni, dar creștinată la Paris, filozof mistic și, în același timp, militant politic cu vederi de stânga și membră a Coloanei Durruti (anarhistă) în timpul Războiului Civil din Spania, Simone Weil fusese definită de Albert Camus drept „singurul mare spirit al timpului nostru”. Cu tot eclectismul ei intelectual, ciudata franțuzoaică dădea dovadă de o viziune și de o gândire unitare și trebuia să-i pară ambițiosului student ilustrarea perfectă a modelului cultural occidental: pe cât de eterogen, pe atât de bine sudat la îmbinări. Tânărul, pe care îl chema Giorgio Agamben, nu va publica niciodată această lucrare, dar va decide să studieze, de acum încolo, alchimia ascunsă a modelului și genealogia lui culturală, logica sudurilor mentale și genealogia lui livrescă, căutându-i unitatea nu într-un singur curent de idei, oricât de dominant (de la misticismul medieval la utopiile moderne), ci în confluența acestora. Nu înainte de a cocheta însă, pentru puțin timp, cu studiul legilor, pe care îl abandonează fără ezitări după ce asistă la seminariile ținute de Martin Heidegger la Le Thor (1966, 1968). Totuși, despărțirea de jurisprudență nu este definitivă: Agamben se va întoarce la „legi” peste trei decenii, odată cu teoriile sale radicale privind statul modern.

Tot în 1968, Agamben devine „eroul” unei întâmplări mai curând hazlii, deși unii comentatori întrevăd în această anecdotă universitară o semnificație fatidică. După ce părăsește Parisul zguduit de revoluție, acesta pleacă la Harvard, unde îl înfruntă deschis pe unul din profesorii „conservatori”. Acuzat de ignoranță politică de îndrăznețul „socialist” italian (“Dumneavoastră nu pricepeți o iotă în politică”, ar fi zis Agamben), profesorul Henry Kissinger, căci despre el este vorba, îi răspundea acestuia printr-un zâmbet, evitând polemica. Peste câteva luni, „nepri-ceputul” Kissinger devenea consilierul președintelui Richard Nixon în probleme de securitate națională, iar Giorgio renunța la iluziile sale politice, revenind la lingvistică, poetică și la ceea ce va numi, mai târziu,

studiul “topologiei” în cultura și în arta medievală.

În 1970, Agamben publică prima carte importantă: *L'uomo senza contenuto*, o reflecție asupra rupturii de tradiție, în care constată că, în modernitate, “cultura acumulată și-a pierdut sensul viu”, fiind percepută de oameni drept o “amenințare”, întrucât “nu se mai pot recunoaște în aceasta”. Anii 1970, petrecuți în bibliotecă și universități europene, sunt încununați de volumul *Stanțe. Cuvântul și fantasma în cultura occidentală* (1977), carte de referință pentru gândirea și cultura europeană de azi, despre care vom vorbi mai jos și care îi aducea autorului o largă recunoaștere în rândul specialiștilor. Urmează *Infanzia e storia* (1978), *Il linguaggio e la morte* (1982), *Idea della prosa* (1985), studii și eseuri capitale despre natura limbajului și a ficțiunii, analizate din mai multe perspective.

Cărțile din seria *Homo sacer* (în total, nouă volume, publicate între 1995-2016) marchează o turnură în preocupările filozofice și academice ale lui Giorgio Agamben, decis acum să exploreze societatea, legile și statul, cele mai recente epifanii ale acestora (de exemplu, legitimarea controlului și a violenței), uneori pe măsură ce aceste epifanii se produc. Actualitatea problemelor studiate (de la proiectul comunitar european la terorism), critica statului occidental, la modă într-o Europă tot mai nesigură de opțiunile ei civilizaționale, au popularizat dacă nu opera, cel puțin numele gânditorului italian. Așa încât, Agamben este azi, la Paris sau la Roma, ceea ce Derrida sau Sartre erau ieri: un nume de citat în orice discuție cu pretenții intelectuale.

Cititorul român a trăit cu întârziere revelația Agamben. Este unul din autorii pe care trebuia să-i recupereăm încă prin anii 1990, laolaltă cu Foucault, Derrida *et alii*, filozofi ce au dat tonul gândirii și culturii occidentale în epoca postbelică. Dar cum, la noi, ritmul recuperărilor e dictat de viteza cu care se realizează strategiile comerciale ale editurilor și nu de cine știe ce „programe culturale” naționale, cărțile filozofului italian au început să fie traduse în română abia în ultimii cinci ani. Operă a editurilor Humanitas (București) și Tact (Cluj-Napoca), de remarcat și laudat.

Comparând titlurile apărute la cele două edituri, observăm că opțiunea clujenilor de la Tact (editură ce găzduiește cărțile lui Costi Rogozanu, Slavoj Žižek, precum și colecția “Clasicii marxismului”) e pentru gândirea

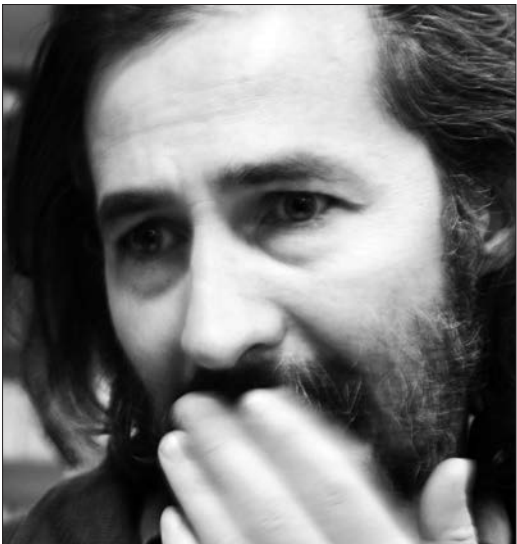
socială și politică a filozofului italian, pe care intelectualul “progresist” de pretutindeni o consideră de “stânga” și pe care și-o asumă în totalitate, ades fără să o citească: *Profanări, Sacramentul limbajului. Arheologia jurământului, Mijloace fără scop. Note despre politică, Stasis. Războiul civil ca paradigmă politică și Opus Dei. Arheologia oficiului*. Pe când Humanitas promovează mai cu seamă studiile culturale, estetice și filologice ale lui Agamben, marcate, în mod expres și declarat, de opera unor autori precum Heidegger sau Derrida, preocupați mai mult de situarea „ființei” în „casa” acesteia (limbajul), decât de ființa „laolaltă” (societatea): *Prietenul și alte eseuri, Stanțe. Cuvântul și fantasma în cultura occidentală, Nuditatea și Deschisul. Omul și animalul*.

Așadar, în opera aceluiași autor, editorii decelează două mesaje aparent diferite (dacă nu: diametral opuse), menite unor categorii de cititori aparent incompatibile. Pe de o parte, e discursul despre stat și legi, pe care Agamben l-a elaborat și dezvoltat în seria de cărți *Homo sacer*, și care culminează cu afirmația că “paradigma biopolitică fundamentală a Occidentului” de azi este “lagărul de concentrare [nazist]”. Pe de altă parte, e discursul despre “așezarea” omului european în lume și locul culturii în spiritul omului european, despre experiența estetică occidentală, despre evoluția sinuoasă a unor *topoi* esențiali pentru înțelegerea omului și a civilizației create de Occident.

În realitate, de fiecare dată e vorba de același discurs, diferă doar subiectele abordate. Editorii, pe urmele cititorilor (nu întotdeauna de specialitate), trasează însă o linie de demarcație între subiecte, pe care o dau drept clivaj ideologic. Astfel, se creează falsa impresie a unui discurs schizoid; mai mult, a unei schizofrenii ideologice. În consecință, “primul discurs”, cel care vizează (critic) legile și autoritatea, e hărăzit intelectualului “de stânga”, mereu suspicios când vine vorba de stat, în care vede în continuare, pe urmele lui Marx și Engels, un instrument al oprimării. “Al doilea discurs”, a-politic, pare să apeleze la intelectualul subliniat estetic. Și care nu e neapărat “de dreapta”, dar cel puțin nu acuză, la o criză de idei, *parti-pris*-urile “stângismului” și poate distinge, la un “gânditor de stânga”, “gândirea” de “direcție”. Sau, dacă e totuși de “dreapta”, își face un titlu de glorie din a nu închide cartea atunci când dă de un citat din Walter Benjamin.

(va urma)

FIRUL CU PLUMB

DIPTIC MATERN de EMILIAN GALAICU-PĂUN

I. Ultimul sunet

Diminuată de boală până și-n vorbire, de unde a predat o viață limba și literatura română, mama lăsa cu limbă de moarte doar patru cuvinte:

nu
mă
doare
nimic.

II. Pietă

Acum tot ce-mi doresc este încă 7 ani de viață și doar ca să pot fi îngropat într-un mormânt cu mama: unu-n brațele celuiilalt așteptând învierea din morți.

© N. RĂILEANU

TEATRU

PIESĂ PENTRU ASCENSOR

de CLAUDIA PARTOLE

El și EA

Ea: Incredibil! Blocată și claustrată în beznă... Și dumneata?! Zici că te grăbești. Ești subalternă? N-ai decât să ieși, dacă poți! Inferiorilor nu le stă bine să întârzie. Deci, croiește-ți drum, dă din coate, strecoară-te și... fii înaintea șefului. Deschide-i ușa sau, absolut din întâmplare, trăneste-i-o în nas. Să n-ai remușcări! Nu există șefi pe lumea asta fără superiori. Doar subalternii pot fi majoritari...

El: Doamnă, dacă nu te deranjează curiozitatea mea, spune-mi cu cine conversezi?

Ea: Cum adică, cu cine? Cu sine! Eu îmi sunt șeful și subalternul...

El: Pardon! Dar poate vorbești cu mine. Eu sunt șef-șef! Iar acum sunt liber. Privat de orice obligațiune... Vă rog!

Ea: Vai, cât de măgulită mă simt! Pot să vă abordez fără programare la telefon?

El: Nu-ți fă probleme, mi-am uitat telefonul acasă, dar poate l-am pierdut...

Ea: Felicitări. Mai bine să nu-l ai, astfel n-ai ce pierde. Ce pot discuta cu un șef? Decât să bat apa-n piuă...

El: Atunci mai bine să bocănim în ușă. Poate ne aude cineva. Cutia asta sufocă! În orice moment putem rămâne fără aer. Câți cubi de oxigen o fi aici?

Ea: Dumneata ca șef, cu siguranță, consumi mai mulți cubi!

El: Consum după merit și statut...

Ea: Și, dacă un derbedeu cu țigara lui puturoasă a strangulat câțiva metri cubi de oxigen, un subaltern, conform ligicei dumitale, se alege cu fumul? Și sucombă...

El: Mai bine ai bate mai insistent! Pardon, am uitat că ești... femeie!

Ea: Genială constatare!

El: Păi, odată cu privatizarea pantalonilor sunteți confundabile cu noi...

Ea: Un fel de pretext! Recunoaște, domnule șef, că azi femeile vă sunt un potențial rival. Dacă până mai ieri tronul vă aparținea, acum emanciparea vă "împotențiază"...

El: Evit astfel de confruntări acum și aici... Mi-am tocit pumnii bătând pentru doi... Oare nimeni nu are nevoie de ascensor?

Ea: Cred că se fac a n-auzi. Special! Vor să scape de un șef infatuat și de-un subaltern incomod...

El: Stop! Pe care buton ai apăsât? Cine naiba te pune să te-amesteci?! Vezi că din nou coborâm?

Ea: Vă rog, fără insulte! Am apăsât pe-acel pe care s-ar trece la per-tu. Urcăm! Bancul cu:„Hrănește maimuța și nu atinge niciun buton...”, îl știi? Nu? Ți-l spun...

El: Doamnă răutăcioasă, nu-mi arde de glume, sunt așteptat...

Ea: De vreo "guvernantă", bănuiesc?! Să aștepte, domn" șef-bun! Rabdă, că n-ai de ales. Ești, adică – suntem!, sechestrați... Ne-am putea devora în liniște,

pace și cu multă încredere. Careva dintre noi oricum va fi mâncat... Spun ceea ce știu! Un om înnebunit de foame și disperat la gândul că poate abdica, pierde omenescul – devine canibal! În cazul că e șef, își papă subordonații. Anticipează momentul de a fi ingurgitat el de alții... Eu sunt vegetariană, poți fi liniștit! Dar știu să mă apăr!

El: Nu ești în toate mințile... Dar bine că ești! Ce m-aș face singur în sicriul ăsta?

Ea: Asta e! Ai trădat (fără să vrei!) tot neamul de masculi înfumurați și... fricoși! Clausturarea vă provoacă sentimentul frustrării. Nu-i așa?! Din teamă de singurătate vă lăsați dominați și... Supuși. De femeie!

El: Zău, aș ceda, doar să se deschidă ușa... Apropo, ai un parfum pe care nu l-aș fi uitat... Cred că nu ne-am întâlnit niciodată!

Ea: Greșit, șefu! De-atâtea ori ne-am "intersectat", dar... Vedeai doar ceea ce doreai să vezi. Restul trecea pe lângă tine! Acum închide ochii și vizualizează-mă... După miros!

El: La ce bun? Te văd atât de clar, încât mă sperii... Imposibil să ne fi întâlnit!

Ea: Ciudat... Nu mă mai sperie întunericul. De obicei, mi se pare că cineva necunoscut, din noapte, mă va atinge cu degete reci ori îmi va sparge timpanele cu un: Haul! Haul!... Vai, te-am speriat?

El: Mă faci să cred că am și poposit în iad...

Ea: Adevărat, suntem în picaj! Ce-o fi urmărind ascensorul de ne-a ales pe noi să ne plimbe încolo-ncoace

El: Vrea să ne facă să uităm încotro mergem.

Ea: Dar e stresant!

El: Suferi de claustrofobie?!

Ea: Sufăr de șefifobie... Nu mi s-a întâmplat niciodată să stau atât de mult și... bine la taclale cu unul... În ascensor!

El: Care-i vina mea dacă sunt cine sunt și... ce-ar trebui să fac?

Ea: Să nu mă sperii, ca să te sperii... S-ar putea să nu mai fii cel care ești!

El: Mai explicit! Ești cumva deținătoarea vreunei informații secrete vis-a-vis de mine?

Ea: Yes! Din clipa care urmează, mă declar șeful tău, adică, al dumitale!

El: Faci glume de prost gust! Când avansezi greu, nu cedezi ușor...

Ea: Relaxează-te, e o glumă fără gust... Pur și simplu, cred că a trebuit să ne oprească cineva pentru o clipă. Aici. Să ne învețe ceva... Poate, să nu trecem insensibili pe lângă cineva... Ieri am descoperit acest adevăr! Îți imaginezi, lângă blocul meu stătea un infirm – fără picioare! Își sprijinea greutatea corpului în rotilele pe care le împingea cu palmele-i bătătorite ca tălpile de țăran... M-a oprit!

El: Crezi că mă interesează aventurile tale?

Ea: Încă nu, dar cu siguranță te interesează... Ascultă! Mă privea cu o lăcomie de flămând. Avea fixată privirea pe picioarele mele. Crezi că mă invidia?

El: Dacă ieșim de-aici, la lumină, mă uit la ambele coapse și-ți răspund...

Ea: Ce privire avea infirmul cela! Simțeam că mă hipnotizează și-mi pierde echilibrul...

El: O fi fost un afemeiat cotonogit!

Ea: Privirea lui mă împiedica! Și simțeam o vină fără explicație...

El: Știi de ce?

Ea: Dacă-i o presupunere misogină, prefer să n-o ascult.

El: Vorbesc serios, pe cuvântul meu de șef! O fi ajuns să-și dea seama cât de important e să ai picioare... Un sentiment posesiv, dar util!

Ea: N-am crezut că superiorii au aptitudini de filozof!

El: Nici eu nu mi-am imaginat că unul dintre noi, care e foarte subaltern, poate fi...

Ea: Cum?

El: N-o să-ți spun... ca să nu revii la *carnivorism*!

Ea: Astfel confirmi că autoritatea dumitale balansează vizibil?!

El: Mai bine să ne imaginăm că suntem ambii... într-un hamac agățat de cornul lunii!

Ea: Fie! Să balansăm până-și amintește lumea – nu luna!, de existența noastră.

El: Doar dacă va avea nevoie careva dintre subalternii mei de semnătura mea. Atunci, cu siguranță, mă va căuta (acel careva!) și, numaidecât, mă va găsi.

Ea: Și ne va scoate de aici?

El: Nu cred. Va crăpa ușa ascensorului, ca să strecoare hârtoaga și tocul. Dar, oricum, vor mai pătrunde câțiva metri-cubi de oxigen...

Ea: Desigur, ai evada primul și cu prima ocazie!

El: Nu știu... Parcă aș vrea să mai rămân aici... Ca subaltern! Acum, vrei să te înveslesc și eu cu o întâmplare? A mea e din epoca naivității!

Ea: Aș putea refuza un șef, care încă n-a demisionat?

El: Accept gluma!... Eram elevi și, ca s-o pedepsim pe o învățătoare care ne făcea zile fripte, i-am oferit mai multe nopți albe. Câteva săptămâni, la fiecare miez de noapte, o sunam, pe rând, și o tachinam:"Te odihnești? Dușmanii tăi nu dorm!" A doua zi râdeam cu poftă, imaginându-ne cum moare de frică singură în chilia ei...

Ea: Ce cruzime! Nu-mi spune că inițiativa a fost a ta!

El: Mi-e rușine să recunosc... Da! Cred că de-atunci tot plătesc și plătesc, câte puțin, pentru fapta nesăbuită. Știi de ce mi-am amintit această întâmplare banală acum?

Ea: Pot presupune că nu scăpăm de-aici până nu trecem purgatoriul păcatelor... Și cam cât crezi că vom sta?

El: Dacă mai adăugăm un mic păcat... Greu de spus și de presupus! Poate când ascensorul se va plictisi de noi. Atunci se va întâmpla ceva nemaipomenit... Vom nimeri direct în gura flămândă a lumii. Și vom fi ingurgitați fără îndurare... De asta zic, dar zi și tu!, n-ar fi păcat să se înșele, neavând dreptate?

Ea: Aoleu! Ce se întâmplă? Urcăm coborând?... Simt că-mi voi pierde echilibrul!

El: Perfect! Aterizează, te rog, lent în brațele mele cu tot parfumul care-a înnebunit ascensorul și pe mine...